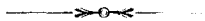

Č A S O P I S
MAĆICY SERBSKEJE
1901.

Redaktor:
dr. Ernst Muka,
ryćeř rjadow ss. Sawy a Stanisława.

Lětnik LIV.
Zešiwk I.

(Cyłeno rjada čisło 104.)

B u d y š i n.
Z nakładom Maćicy Serbskeje.

Jan Bartko.

Č A S O P I S
MAĆICY SERBSKEJE
1901.

Redaktor:
dr. Ernst Muka,
ryčér rjadow ss. Sawy a Stanisława.

Lětnik LIV.

B u d y š i n.
Z nakładom Maćicy Serbskeje.

Hymnus

Serbam na puć do noweho stotka.

Přez kraje, přez morja wětry wěja,
Pod njebjom so honja mróčele,
Žołmy pót sej z dźiwich čołow trěja,
Hdyž jim brjohi haća kročele . . .
Z nohu jako na skok časy ćěrja,
Khwatnje lěta za lětami du,
Jako žołmy, wětry spěšne su —
Do skoku kaž napřemo so měrja
W kwakli džěla přez swět čłowjekowje,
Hač měr wšitecy doběhnu sej w rowje. —

Hwězdy na njebjesach Bože stoja,
Pokoj proša do wutrowow wšěch,
K Bohu wabja z bědy delka, z boja,
Měrnja wutrowow a rukow spěch —
Čas a puć a tyće wšo ma z Boha,
W nim pak přeměňjenja nihdy njej.
K Bohu dowěru a k sebi měj,
Mojich wótcow zemja přez wšo droha!
Slyš džě! Bóh je z nami, Bóh nas wjedže,
Wosud nam tež z ruku wěčneje předže.

Bóh pak wote wšěch sej žada džělo.
 Džělać, Serbja, džělać dyrbimy;
 Zo by rostło Serbstwo nam a kěčlo.
 A nam skhadžeć budža slónčne dny. —
 Chcyl bych Samsonowu móc měć w słowu,
 Wětrow spěch a hrimotanjow hlós,
 Chcyl bych jězdzić jako błyskow wóz,
 Slónčnej pruhi móc měć wohenjowu,
 A bych do džěla wam z wohnjom kazať
 A wam woheń do wutrowow wjazať!

Daj mi, Božo, słowo z wohnja tkane,
 Ze škrju wocelowej wótfene,
 Ze krowu wutrobinej přemačane,
 Z plódněj njebjes rosu přeńdžene!
 Tajke słowo do Serbow chcyl nosyć,
 Z nim chcyl do wušow, do dušow bić,
 Krew z nim w žilach horeu rozdziwić
 A z nim palić, rubać, wołać, prosyć,
 Dónž by w džěle Łužica mi mała
 Wot Lubina hač do Blótow stała.

Do džěla chcyl mlodych, starych honić,
 Zo by tyło zemi serbowski,

Kaž hdyž rano widžu rosu ronić
 So a brózdú deščik srěbać sej,
 Zo by narod kěčl a dawať plody,
 Kaž hdyž kćenja z pupkow tlóča so
 A so wišnje w ha'zach napřemo
 Rozsyduja horjeka a spody.
 Do džěla hahoj, wy serbske syły!
 W džěle kaž muž jedyn lud budz cyły!

Wohěń, njebjesa, mi lijęće do rta,
 Zo bych wohěń do was, Serbja, laž,
 Hdžež je křćiznow radosć Bóh wam daž,
 Hdžež so staja na kwas bant a borta.
 A tež nowy stotyč budže strowić
 Serbske wutroby a serbsku řeč,
 Budže z Božim slóncom krajik hrěć
 Nam a z mlodej mocu narod nowić —
 Haj stój w žołmach časow, ludo mały,
 Jako twoje hory, twoje skały!

Jakub Čišinski.

Tri sta metaforiskich hronow serbskeje ludoweje řeče.

Zezběrał a wułožił *Jan Radyserb-Wjela.*

Předslowěčko.

„Metaforiske hrona“, što chce to wusłowu rjec?

To rozprajić njeje tu trjeba. Nadźijmy so, zo na druhim městnje z khmanišeho pjera wo nimi rozprawa přińdže.

Wšě ludy maju jich nahladne ličby, wšitke wot zastarska. Tež w bibliji čitaš jich wjele. Hižo na přěnich stronach maš słowa: „žonine symjo“ — „rozteptać hlówu“ — „do pjaty kałać“. A podobnych hronow so přez cyły stary testament wulki rjad čehnje. A w knihach noweho testamenta jich tehorunjeća mnohotu widziš. Wzmi jenož ze sćenja swj. Mateja w 23. stawje 27. štučku. Tam steji: „Wy čisćiće zwonkach kanki a šklčki, a znutřkach su wone pak žraća a rubjenstwa pońe.“ Njejsu to metaforiske słowa?

Tak nima so jenož w knihach hebrejskeho abo hrjekskeho luda. Pisma wšěch ludow jich maju.

A hišće wjacj pak dźyli w knihach jich widziš, slyšiš jich z ludoweho rta. Tež ty, mój luby čitarjo, sy tajkich prajmow wjele stow na jazyku poměš. Snano sam njewěš, kelko a hdy. Sy něhdy „kokota łapał“ — „sroku třělał“ a „kózlika wudrěł“, sy „bačona stał“ — „pliški suwał“ a „šlobańcu čahał“, tež „pěsty sy tołkał“, so „kuluchi walał“, drje „tručki šćipał“, sy „žabu skakał“ a „kolebał sowu“ we mlodostnych lětkach. Sy pak hdy do toho přišoł, kak z tymi mjenami za swoje hraje metaforiske wusłowu trjebaš? A kaž sy za dźěćace časy wjele tajkich wusłowow měš, tak podobnych tež džensa hišće wužiwaš cyle bjez toho, zo ei do wědomja stupa, zo z přirunanjami řečiš.

Náša luba maćefna řeč ma we wšědnym žiwjenju wobšěrne bohatstwo tajkichle słow.

Spisaćel tutoho nastawka je na tři dwacetki lět słowne wujawy narodneho ducha mjez Serbami pytał. Nimo toho, zo je sem słušacu česćownu zběrku njezapomniteho njeboh Jakuba Buka z džakom sobu do džěła brał, je wón přisłowa zběrajo tež te přirunowace prajma do pisma stajał. A to je jich nazběrał cyłe džesatki stow.

To je so z radosću stawalo, dokelž je při tom dospołne přeswědčenje dobywać móhł, kak bohato mnohotu tajkich wusłowow serbski splah ma, w kotrychž so žiwosć a wótrość serbskeho ducha wuraznje zjewja.

Tudy jich spisaćel na tři sta jako mału pokazku skića, a jenož z kruha słowjesow. A dokelž je z přećelskej strony k tomu namołwu dóstał, tež krótko wułožma přidać, je rady do toho zwolił.

Někotryžkuli česćowny čitař by wěsće někotrym sadam druhich wułožkow dał, dokelž so wšelake we wšelakim nałožku zrozumić hodža. Na přikład wzmimy wuraz: „To je tak we srědnich woknach“; to móže rěkać: Nic khory, ale tež nic cyle strowy, abo: Nic bohaty a tež nic khudy, abo: Ani zlě ani derje, a hišće tak dale, za tymž hač je to měće, wo kotrymž so jedna.

Spisaćel tu jenož te wułožki dawa, kotrež zrozumej najčasěišo na bližni steja.

Pozdžišo dospołna zběrka někotrych tysac tych metaforiskich prajmow wuńdže — da-li to Bóh!

Běle a čorne rěčeć:

Wšo móžne do hromady rěčeć.

Běle z woćka brać:

Njesmilnje tež tu najnuznišu potrjebu zebrać.

Bjez brjeńka a topora być:

Njebyć k žanomu nałožkej khmane.

Bože džěćo honić:

Hodowne wobrady kupować.

Bruskow napjec:

Talčite pjećwo naměć;
abo: njeradny wuskutk měć.

Čerwjene patoki z nosa točić:

Klesnyć tak jara, zo krej z nosa wuleći.

Čelata wjazac:

Bluwać = wróćeć = wot so dawać.

Dań wot pjecy pominac:

Wo khlěb a tykanc po prošeń khodzic.

Darmačkow hladać:

Rady darmotne dostatki brać.

Do horšće płakać:

Zrudobne sylzy před ludźimi tajić.

Do měry hić:

So dać k wojeřstwu přepytać.

Do swojeho hornyčka hladać:

Nic z druhich blida najědže měć, ale so ze swojeho khudneho blida žiwic.

Do wočow bić (abo padać):

Zwonknje pěkneho wuhlada měć.

Do wočow doprajic:

Někomu jeho njekhmanosć bjez tajeńja wuswarić.

- Do wočow pikać:
Njepěknosć husto z wótra po-
rokować.
- Do wšěch rohow swěta rozeńć:
So daloko a šěroko po krajach
roznjesć.
- Do wutroby dopadnyć:
Do polneho čuća a hnuwanja
přińć.
- Do pjenjez přińć:
Wjele pjenjez znadobywać.
- Dwoje piwo w jenym sudžiku měć:
Z jenymi sprawnje a z druhimi
njesprawnje měnić;
abo: jenu wěc tak abo hinak
powědać, za tymž hač so
pohojne zda.
- Dybu někomu zdrěć:
Jemu njehorne rěčenja doraz-
nje zakazać a stajić.
- Hač do kosěi přemrěć:
So jara přezymnić.
- Hač do wušow w slěborje stejec̆:
Jara bohaty być.
- Hač na kosće zmoknyć:
Přez cyłu drastu z dešćom
přemoknyć.
- Hić dyrbjec̆ a durje wot wonka
zawrěć:
Z domu ze zlom wupokazany być.
- Hišće być syry za wušomaj:
Jara njezrały młody a tola hižo
wulkeje huby być.
- Hišće pod nosom mokry być:
Być młody a hlupy a hubaty
přećiwo wobstarnym ludžom.
- Hněw paćić:
Ze zamyslom hněw a mjer-
zanje zawinować.
- Hobjam wrota twarić:
Njetrjebawši wulke přihoty
činić.
- Hribam džěrki wjerćeć:
So z prózdnym činjenjom parać.
- Hrubjany kabat ze židu płaćać:
Hubjene wěcy z drohim na-
ložkom porjedžeć.
- Jara stódkka z mužskimi być:
So před nimi z rěču a rjanym
hladanjom lubozna činić.
- Kachlicy přiľěpjene być:
So ani trochu do ludži nje-
měć.
- Kłóskafki do mjeřwy pušćeć:
Rady darniwy być.
- Kocora čahać:
So wadžić.
- Kocory so honić:
Wichorajte wjedro być.
- Koče zbože měć:
Wjele zboža dóstać.
- Koči pomjatk měć:
Jara zabyćiwy być.
- Kokoš za jejo dać:
So ze škodu mēnjeć.
- Koľački dawać:
Z kolenom někoho do zadka
storkać.
- Kózlíka wjazać:
So spjećeć a wobužny być.
- Kožuch sebi zapłatać:
Dolh zezapłaćować.
- Kraholcam prudľa lac:
Njelepu woboru hotować.
- Kraje hnojić z čłowječejei krowju:
Wójnu wjesć.
- Kruwu předać a husle kupić:
Nuznu wěc za njetrěbnu pušćić.
- Kruwy za rohi dejić:
Sebi z wulkej hluposću džělo
zawjesć;
abo: So na hospozystwo nje-
wustejeć.
- Kubło k čělcam dohnać:
Z hlupym hospodarjenjom wo
kubło přińć;
abo: z bludnym wašnjom spře-
činjeć.

Kunčika domoj přihnać:

Ze služby domoj čeknyć.

Khorosěi wotlězć:

So někak wupjekorić, wustrowiě.

Khribjet z wóróikom měrić:

Z khětrym kijom přemorskać.

Khudy-tkaľć (hudykalc; huzelc)
njesć:

Sebi na khribjet wzać.

Lěnjeho pasć:

Džěla a prócy rady so zminyć.

Liški honiěć:

Z překlepanosću wujebać, zo
wujebani do toho njeprěińđu.

Lišku měć:

Kradnjene wěcy pola sebje tajić.

Měć kemšacy džak:

Wulki a nuterny džak dóstać.

Měru zhubiěć:

Na jenu nohu sebi škodu sčiniěć,
zo je króťša dyžli druha.

Motska toľć:

So spjećiwy torhać a wo zemju
ěisnyć.

Mozhowki zwućahać (wucycać):

Z ľaha mětki (nahromadźene
pjenjezy) wulišćić; někomu
jeho poslednje zamoženje
z lešču wzać.

Mozhy wusrěbać:

Po něčim k hlupym (złym)
počinkam nawabić.

Mróćelam kazać:

Wjedro chcyć tajke měć, kajkež
so někomu najprawiše zda.

Mróćeľe bosć:

Prosto stupajo hłowu z hor-
dosću njesć.

Mróćeľe ľojić:

Z hordosću něšto njemóžne
spoćinać.

Mudrosć na předań měć:

So přemo druhich za mudreho
měć.

Mydło wjezć:

Mjelěo z hanibu woteńć.

Myšku na kóćku honiěć:

Sľabšeho na sylnišeho šćuwać.

Na bohatym wuju sylny khribjet
měć:

Wot njeho wjeľe podpjery dó-
stawać.

Na cyľy swěť so wudać:

So na podružnistwo ženiěć.

Na dwěmaj stóľcomaj sydać:

So jara wosobnje měć;
abo: sebi wulke prawo brać.

Na fararjec ľadko přińć:

Wumrěć a na pohrjebniščo
njeseny być.

Na hiđu wobroćeć:

Wo něčim abo někim khwa-
lobne za hanibne wudawać.

Na khribjet so synyć hiěć:

Hiě so lehnyc.

Na mužach zatepić:

Na něsću woheń sčinić.

Na někoho bľysknyć:

Z wotrym wokom abo słowom
na někoho zajěć.

Na někoho něšto dohnać:

Dopokazać, zo někoho něčeho
z prawdu winuja.

Na někoho so wusypać:

Někoho za wšu winu njemdrje
wuswarić.

Na někoho zahrimać:

So nahle z króťkim swarjom
do někoho dać.

Na někoho za woćomaj swarić:

Na někoho swarić, hdyž je
wotešoľ.

Na někoho z woćomaj swarić:

Z mikanjom někomu zrozumić
dać, zo wón khwalobny njeje.

Na něšto njepodychnyc:

Sebi na něšto njepomysľić;
abo: Něčeho ženje njepožadać.

- Na njeprěćelu wuhrać:
Njeprěćela přewinyć.
- Na pěsku ryby łojić:
Tam něšto pytać, hdžež nikak njemóže być.
- Na podnože někoho sadzić:
Někoho před druhimi jara ponizić.
- Na staru kólnju so ženić:
So na dohnate sydlišćo (kubło z hubjenymi twarjenjemi) wudać.
- Na stwjelčko so zeprěć:
Nadžiju twarić na pomoc, kiž myli a njeje.
- Na swjatu Čerlinu lubić:
Na njewěste časy slubjenje dać.
- Na swjatu Nihdu wotstorkować:
Něšto přeco přilubjowawši ženje wuwjesć.
- Na wobimaj ramjenjomaj nosyć:
So dobrać pak z tym pak z druhim a ze žanym sprawnje měnić;
abo: So k prawej kaž k njeprawej stronje dzeržeć.
- Na wodže młóćić:
Sebi wěc tak zwjesć, zo so nikak njemóže šlachćić.
- Na wšěch hasach a kwasach być:
Rozpróšeřske wjesela lubować.
- Na wšěch hermankach być:
Rady tam khodzić, hdžež so wjele widži a slyši.
- Něčemu mjezu pokazać:
Něčemu njedać pře-wšu měru hić.
- Někoho na zrěbje roztrásć:
Surowje z někim zakhadžeć.
- Někoho škrěć:
Někoho dolho zlě přesćahać.
- Někoho z tyšenjom prazić:
Někoho k swojej spodobje ruzić.
- Někomu do wěrnosće prajić:
Někomu jeho njekhmanosć dospołnje wuswarić.
- Někomu jejka bělić:
Někomu lube wěcki tak přihotować, zo móže je bjez swojej prócy wužiwać.
- Někomu na pěk kazać:
Něčeho dla so z někim wobuzyć nočeyć;
abo: Něčeje wobuženje z wótra wotpokazać.
- Někomu pješko wutorhnyć:
To pohanić, štož so ludžom na někim spodoba.
- Někomu poslednju česć měwać:
Někoho k rowu přewodžeć.
- Někomu pyrić:
Někomu wulku křiwdu činić.
- Někomu třěsku rubać:
Někoho předolženy statok na nućenu předań wotsudzić (dohnać).
- Někomu woči namydlić:
Sćinić, zo so na wujebanje njedohlada.
- Něšto pod rukawom měć:
Něšto potajene dzeržeć.
- Něšto sej pod rukaw tyknyć:
Sebi skradžu skhować.
- Ničo na šiju njeměć:
Bjez hódneho drasćenja być.
- Nimo wušow pušćeć:
Wušby kedžbu njeměć a so po njej njenaprawjeć.
- Nimo žaneje korěmy njetrjechić:
Kóždu składnosć k synym pitkam přijimać.
- Njeměć ani krjemić ani lemić:
Žiwnosće tradać.
- Njeměć ani ľadu ani skľadu:
Bjez khmaneho porjada a zrozuma być.

- Njewědźeć, hdže ze strachom
zaskočić:
Wot strachoty wšón zbludnjeny
być.
- Nohi na khribjet wzać:
So do běženja dać.
- Nohi někomu činić:
Někoho do khwatneho stupa-
nja znučić.
- Nohi někomu zwrócić:
Někoho wo zemju wjerhnyć.
- Nohi zwrócić:
Ze smjerću woteńć.
- Pawka do tyła sadzić:
Něšto znjeměrjace prajić.
- Pěkne mysle za nadrami hajić:
Wo swojich pěkných zasadach
mało powědać.
- Pěsk kopić:
So podarmo prócować.
- Pjenjezy za wopuše wjazać:
Při skótněj překupje pjenjezy
wotbywać.
- Pócmje česać a při kadołbje
džětać:
Njelěpje wukonjeć.
- Pod nós pikać:
Hdys a hdys poroki wospje-
tować.
- Pod nós storkać:
Z hrubym wašnjom porokować.
- Pod skapom (wottrěškom) stejeć:
Wjele wobćežow wuměć.
- Pola někoho lišku wuhnać:
Někoho wo pjenjezy zjebać.
- Po pěcnej dani khodzić:
Po prošeń khodzić.
- Po próstwje jěć:
Za dobre słowo jědženje wob-
starać.
- Po prózdnom napominać:
Podarmo k pokuće wabić.
- Po přečelstwje sćinić:
Rady a bjez zapłaćenja wuwjesć.
- Po roboće sćinić:
Z khwatkom njerodnje doko-
njeć.
- Porsty do pěstow tykać:
So njetrjebawši do trašnych
wěcow podawać.
- Po slóńčku hriby zběrać:
Prócu na zapozdžene wěcy na-
ložować.
- Potajne złoby warić:
So z wjećiwym zamyslom nosyć.
- Po wječorkach khodzić:
Rady po swjatoku zabawy py-
tać (wopytować).
- Po wsy khodžo klinki bić:
Po prózdnym z khěže do khěže
khodzić a nowinki pytać.
- Přazu zakalać:
Posledni přazny wječor wot-
měć.
- Přez błowu podawać:
Khwatajo hubjenje činić.
- Přez klučowe džěrki kukać:
Znjehańbitej wćipnosću slědzić.
- Při měsačku warić:
Na poł syru jědž na blido nosyć.
- Při samej kromje być:
Njezbože blisko měć.
- Prótyki džětać:
So z čěžkimi myslimi bėdować;
abo: sebi wšelake zasady činić.
- Rada bėtej ručcy nosyć (wo-
žónskej):
Lěnja być;
abo: njezdělać.
- Ročka na nosu měć:
Měć čerwjeny nós (wot pa-
lenca abo wot zymy).
- Rohi sebi wotbosć:
Přez krute zhonjenja so nje-
rozumneho wašnja wostajić.
- Rohi storhać:
Z mocu hrubeho čłowjeka
skludzić.

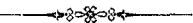
- Różkojte koleša džělać:
 Sebi něšto hłupe zasadžić.
 Sebi hubu na něšto torhać a drěć:
 Na něšto harujo swarić.
 Sebi hubu woparić:
 Na něšto poswarić a za to nje-
 lubosć měć.
 Sebi lěnju žitku načahnyć:
 Přewinywši lěnjosć pěknje do
 džěla přimać.
 Sebi puć rubać:
 Z mocu zadžěwki přewinyć.
 Sebi za rukaw tyknyć:
 Sebi derje do pomjatka wzać.
 Slěpca widžeć dać:
 Špatny skupak we dawanju
 być.
 Słowa łamać:
 We rěčenju mjadrić a wjazorić,
 špatnje rěčeć.
 Słyšeć błkhu kašlować:
 Jara wótre słyšenje měć, abo:
 činić jako by jara wótre
 słyšenje měł.
 So brjoha přimnyć:
 Do lěpšeho skubtanja (zamo-
 ženja) z khudoby přińć.
 So do horšće smorkać:
 Starske njelubozne wašnja nje-
 wostajić.
 So do jadra dołušić:
 Wěc dopóznać.
 So do khoroby pić:
 Rozum přepić (Delirium tre-
 mens dóstać).
 So do lěpšiny synyć:
 Lěpšeho měća (kubła) nabyć.
 So do sytej wole nabyć:
 Wo dalše přebywanje njero-
 dźić.
 So kholowy přewobuć:
 Nuzny potřeb wobstarać.
 So khoreho džiwać:
 Jara wulke spodźiwanje měć.
- So na někoho torhać:
 Z njemdrym hawtowanjom
 swarić.
 So na nohi pušić:
 So na hiće podać.
 So pola knježich lizać:
 Před knježimi rjenje rěčeć a
 činić.
 So po někim plesć:
 So po někoho wašnju zložować.
 So rady na swoje tolerje stupać:
 So ze swojim bohatstwom hor-
 dźić.
 So spochi mjez sobu hošować:
 Často snadnu překoru měć.
 So we hłowje mućić:
 Błudne mysle měć.
 So we wutrobje mućić:
 Zrudne začuwanja měć.
 So za holcami plesć:
 Jara spodobanje holcow pytać.
 So za nós dać wodźić:
 So dać lestnym zblaznić.
 So z bahna na suš (na suche)
 doprać:
 Přez prócu z čėsneje nuzy do
 lěpšiny přińć.
 So z holcami toć:
 So z holcami rad šćekać.
 So z hněwom do wočow žehlić:
 Wot hněwa wšón čerwjeny być.
 So z někim přahać:
 So z někim na přemo spytować.
 So z wětra měć:
 Tam woteńć, hdžež móhło so
 zlé radźić.
 Spochi wokno na šiji měć:
 Ze wěćnosću wjele do wsy
 łukać (hladać).
 Sróču nózku zjěsć:
 Wjele šćekotać a šwapotać
 (wjele powědać).
 Sykanje za mozhy měć:
 Jara njerozumny być.

- Sykorku na nosu měc:
Módry (zwozabjeny abo roz-
pity) nŏs měc.
- Sylzy pŏžerać:
Płać před ludźimi tajić.
- Šěsć hjcz nŏrta dŏstać:
Ničo njedŏstać.
- Šewĕu brunu jušku husto warić:
Kofej lubować.
- Škleńcu dorazyć:
Z jenym dobom wupić.
- Škleńčanu wutrobu měc:
Sprawnje rěčeć a swoje mysle
njetajić.
- Šwjerćate kołbasy na butře pjec:
Po knjejsku khlŏšćo dobre jě-
dze lubować.
- Trać wěčnje a lěto:
Jara dolhe časy trać.
- Třěleć, ale ničo njetrjechić:
Bjez wuspěcha činić abo džělać.
- Trubjelu rozdajeć:
Rozdajiwši hubu hladać.
- Tučnu pječeń bjez khlěba jěsć:
Z khlŏšćanjom přečinjerscy
hospodarić.
- We nopje bŏrčatu čmjełu měc:
So na wšitko hněwać a huntorić.
- Wĕtrec hŏlcam ěeknyć:
Z wichora za ěiche přińć.
- Wĕtrik haćić:
Njemŏžne wĕcy spočinać.
- Wĕtrikowu horu kopić:
Jenu lžu po druhej rěčeć.
- We wšěch lužach mokać:
We wšěch špatnych džěrach
z wopikstwom a boranjenjom
přebywać.
- W hajku hwizdać:
Holcy k lubkowanjju wabić.
- W hrěchach a złŏsćach so tepić:
Bjez rozkaća a pokuty być.
- Wjelka přěhnać:
We džěle powostać a wotpočnyć.
- Wjelka we zahrodze měc:
Skaženu skoru na sadowych
štomach měc.
- Wjelka za wowĕrja pristajić:
Škodučinjerskeho čeladnika do
služby wzać.
- Wjelka za wuši džerźeć:
W ěsnoće sebi žaneje rady
njewĕdźeć;
abo: So lědma někak hrožateje
strachoty wobróć.
- Wino z wody činić:
Něšto snadne wukhmanić
(khmane sčinić).
- Włoki wuwĕć:
Pjenjezy wuklukać (zwućaho-
wać).
- Włosy při hošowanju zbyć:
Při njewulkej překorje tola tež
do škody přińć.
- Włŏžnu pšěncu młŏići:
Zdobneho časa k džěžu nje-
woćakać.
- Woheń ze suchej słomu hašeć:
Zle hŏrše činić;
abo: Zwadu z njewušnej rěču
powjetšić.
- Wŏjnu w domje zazbĕhować:
Zwadu započinać.
- Wokoło płotow łazyć a psy kaťać:
So z lěnim prošeřstwom žiwić.
- Wokolcej z kijom doprajić:
Hŏlčisko z pukami porjedzić.
- Woły za rohi brać:
Z khroblosĕu so strachŏće na-
přećiwo stupić.
- Worać wjacj hać zawłŏčić mŏžno:
Njetrjebawši wjele přihotow
činić.
- Wosuški tykać abo dawać:
Z kolenom do posledka stor-
kać;
abo: Za khribjetom klubu
(= kluwu?) činić.

- Wo šiju hnać:
 W skoku bžeć.
 Wotawu prjedy syna dželać:
 Mlódšu džowku prjedy staršeje
 wudać.
 Wotežku bóle na krótke wzać:
 Wólnośe džěci pokludzić.
 Wotežku popuścić:
 Něšto wjacy wole dać.
 Wožni hody dać:
 W najnužnišim času ze služby
 puścić (wuhnać).
 W sylzach hać do koleń stejec:
 Wjele ćežkeje zrudoby měć a
 wustać.
 W sylzach mokać:
 Dolhe časy něšto woplakować.
 Wšě kućiki wulizać:
 Tež tam wurjedzić, hdžež so
 lědma štó na njerjad do-
 hlada.
 Wšě truny z huslow zhubić:
 Wšitku pomoc wotbyć;
 abo: Mjez hračkami cyłe za-
 moženje přehrać.
 Wšě truny znapinać:
 Wšo móžne na pomoc brać.
 Wšěm kućikam dobru nóc dawać:
 Bjez přičiny za kóždej ma-
 linku hladać, prjedy hać
 woteńdžeš.
 Wšěm lužam woči wuteptać:
 Njekedžbuj do wšeho njerjada
 stupać.
 Wšo na sebjě a do sčlěje stykać:
 Wšě pjenjezy na pychu a do-
 bru jědz zwudawać.
 Wšo sebi k rići wjazać:
 Wšitko za zło brać.
 Wudowy a syroty hać do košle
 zeslěkać:
 Jim jich zamožeńčko zwučahać.
 Wuheń někomu wumjesć:
 Jeho khětro přebić.
 Wulke hrody na někoho twarić:
 So wo někim něčeho wulkeho
 nadzinać.
 Wulke nopachi wuwaleć:
 Ze spodžiwanjom hladać.
 Wulke paćerki nosyć:
 Njedźelničam bohate dary spož-
 čować.
 Wulke ščerki z mónšnjemi činić:
 Wo swojim bohatstwje wulku
 haru hnać.
 Wustróžeć so sydka:
 Cyle na smjerć nahle wo-
 blědnýć.
 Za česću switać:
 Z hordosću za cesćowanjom
 žedzić.
 Zady pjecy njepobyć:
 Z domu do ludźi njepřińić.
 Zahe do borty přińić:
 So w młodych lětach wudać.
 Zahe přahać a pozdžo wotjěć.
 Dołhe přihotowanje měć.
 Zahe při kolebey sydać:
 Hišće jara młoda hižo džěčko-
 měć.
 Za keřkom lěhać:
 Z mjelčenjom wotłakać.
 Za kočim blićkom pojěsć:
 Bjez wulkeho přihota pojěsć,
 a byrnjež při durjach było.
 Zamoženje přisydrić:
 Po něčim z njewustojnosću
 swoje zamoženje zhubić.
 Za pječ porstow kupować:
 Kradnyć.
 Za psy dobre być:
 Hubjene, zo by jo móhł přeč
 čisnyć.
 Za psy hić:
 So bjez škodowanja někomu
 zhubić.
 Za zwađu jědzdźić:
 Ze zkej wolu zwađu pytać.

- Za žónskimi sapać:
Z horcej dušu po nimi žadać.
- Z bokom hladać:
Z mjerzanjom keđzbu njeměć.
- Z ćeńka žiwj być:
Małko k zeziwjenju měć.
- Ze stónčkom wstawać:
W lěće zahe a w zymje pozdže
so z loža měć.
- Ze slubjenym drjewom tepić:
Zymnu jstwu měć.
- Ze Stojanec a Kućanec holcami
rejwać:
Z holcami rejwać, kotrež hewak
bjez rejwarjow wostanu.
- Ze suchej hubu wupić:
Pitki rozleć a potom pića
tradać.
- Ze suchej hubu zjěsć:
Žaneje jědže njedostać.
- Ze susodowym skotom worać:
Z požčonkami hospodarić.
- Ze susodžic mydłom płokać:
Wupyšeć za zajate (požčene)
pjenjezy.
- Ze zymnej ruku witać:
Někoho njerady přijimać.
- Ze zymnej wodu parić:
Njemóžne wěcy dokonjeć cheyć.
- Ze zymu žiwjenje pušćić:
Zmjerznyć.
- Z keřkow do lěsa přińć:
Z mjeńšeho hubjenstwa do
lišće wjetšeho zajěć.
- Z knotacych kóžkow kožuch šić:
Spytować, kak so ze špatneje
maćizny něšto nahladne zho-
tować hodži.
- Z kuryimi wstawać:
So rano zahe z loža měć.
- Z łuže do blóta zajěć:
Do hóršeho njezboža přińć.
- Z łužički do morja přijěć:
Z khudoby do bohatstwa přińć.
- Z lěwej ruku čakać:
So do jědže dać a nječakać,
hač komudžak dóndže.
- Z liškami khodžić:
Skradžu njeказanstwa skućić.
- Z liškami so lizać:
So z lestnymi žónskimi rady
zaběrać.
- Z ludžimi być:
Tež z nizkim ludom přećelny
być.
- Z měšačkom tepić:
Zymnu jstwu měć.
- Zmija měć:
Spodžiwnje na zamoženju při-
běrać.
- Zmijicy zateptować:
Złósćam mócnje a doraznje
wobarać.
- Z móšnje jěsć:
Wot hotowych pjenjez so ži-
wić.
- Z někim slepeho hrać:
Jeho do cyła zludać.
- Z nosom mróčele bosć:
Z hordosću hlówu wysoko
zběhać.
- Z nosom worać:
Z pjanosću na woči padać.
- Z ramjenjom sukać:
Mjelčo ramjo storhujo swoju
njeprizwolu zrozumić dać.
- Z pěska postronki sukać:
So z njemóžnej wěcu zaběrać.
- Z pjasću so za prawdu bić:
Z hrubym wašnjom so prawdy
mocować.
- Z ponoška připowědać:
Cyłej wsy něšto njetrjebawši
wozjewjeć.
- Z popjeła drjewo džělać:
Cyle nawopak něšto započinać.
- Z prózdneho pić:
Ničo pře lačnu šiju njeměć.

Zwitu głowu nosyć:	abo: Přejz dobre gospodarjenje
Dziwnego waśnička być.	abo hospozynje ze snadneho
Z wokatej křidu po wodu hić:	něšto hódneho wuskutko-
Sebi něšto njerozumnje zawjesć.	wać.
Židke mozhy měć:	Židžane čuwadła měć:
Hłupikojty być.	Jara njedótkliwy być.
Židu z pazđerjow přasć:	Židžane słowa řečeć:
Něšto njemóžne počeć;	Pěknje powědać.

Błudne zele.

W Bluńojskej řecy*) napisał *J. B. Nyčka*.

Błudne zele? Co to jano do zela jo? Togo ja hyšći něznaju. Tak dře ty, luby lazować, prajiš. No, ja 'cu si wupjeđaš, což wót nogo wěm.

Błudne zele rosće we tśmėnowatych (t. j. bahnitych, tymjenišćatych) lėsach. Wono ma tłusty kóreń, kótryž jo ze šańkimi, nitkatymi kóreńkami wobdaty. Z tego kóreńa wurosće prusić, něži tak tłusty ak' lanowe spēlco a tak dlejki, že dře móhł wót kónca našogo tłustego palca až ku kónćkoj našogo małego palca dosegaš, hdyž te palce tak prawě rozprějomy. Wón jo gładki, nema žanych łopeńkow, kósmickow abo šupiznow. Na kóncu tego prusića wise štyri skóro kulowate łopena, wobrošone na wše štyri boki, kaž wětšnikowe šćidła. Jich barwa jo tak prawě zelona, něži kaž barwa kulkowego zela. Jich kromki su cyłe, nemaju žanych zubkow abo někajkich drugich kónćkow, kaž to kopsiwowe a dubowe łopena maju. Wóni su cošku pódobne putnikowym (Šegebreit) łopenam, nemaju pak takich 'ropkow a dołkow, kaž te, ale su stajne a gładke. Mjazy tymi štyrima łopenami stoj kóllišk, dře tak dlejki a tłusty, ako wišńowa wo-

*) Dokelž w našim Časopisu M. S. dotal hišće žanoho přiřkłada čisteje nawječorno-namjezneje podrěče našeje serbsčiny wozjewjeny nimamy, smy našemu wobstarnemu, ale přeco hišće pilnemu wótčincej, kn. hłown. wučerjej em. Janej B. Nyčcy w Charlottenburgu wulcy džakowni za tule wobšěrnu pokazku woprawdźiteje podrěče jeho narodneje wsy Blunja, kotraž wjes tak rjec w srjedźišću nawječornych namjezew Hornjeje a Delnjeje Łužicy leži; a tež samo našim přirodospytnikam a narodopisnikam budže tuťon jeho přinošk zajimawy a witany.

Redaktor.

pyška. Na nóm roséo jano jaden kwětk; ten ma wósym łopeńkow, wót kótrychž su štyri wětše ak' te druge. Te wětše stoje na kromě a te mēnše bólej nutši we tom kwětku. Barwa teje kwísonki jo taka změšana, žołta a zelona. Wóna nēma žaneje rědnosće, žo by se twójo woko na nēj zwjaseliš móhło; a tež twój nos z nēje žaneje słodkeje wóně sřebaš nēmóžo. Hdyž jo kwětk wukwitł, zroséo z nogo jagoda; ta jo, hdyž jo wuzrawěła, carna kaž wótsužnica (Brombeere). Barwu matej tej jagože janajku, ale ka' stej tola howacej nērownej!

Wótsužnicow móžoš se do dosća najěsć, a tebe nēj nic. Ten kusk łóskobiny, kótryž dře 'tši tom na zubach krynoš, ga skóro zajžo, kaž som ja to w žěsecyech lětach casto zgónił. Ale hdyb' ty jano nēkotre jagody tog' błudneg' zela zjěđł, ga by se ší zlē zejšło. Tebe by głowa bóleš chopiła, ty by buł, kaž pogłušony a zwóršony, by se kaž pjany tam a how mótał, a 'sed wócyrna by se ší wšo pisanilo. A we żywošě by ší cašně rězało, kaž z nožami, a ty by žałosně bluwaš musał. Neby-li se ší we prawem casu pomoc dostała, ga dře by z tebu k sřersí šło. — Glědaj, taku bėdu móžo to šamate zelko naporaš! Wono słuša k psáselstwu tych škódných rosćeńow, kótrež su 'žno wěle lužom šěžke chórosće a sřers' šínasli. Němce praje jomu „Bierblättrige Ginbeere“, a wucone luže su jom' to łašańske mēno „*Paris quadrifolia*“ dali.

Ty b'zoš, luby lazował, dře nět prajiš: Ach, wěsće dla togo su luže tomu zelu tajke žiwne mēno dali, žo wóno ze swójim płodom člejkoj głowu zmuši a jogo kaž błudnego scynijo. Ta muslicka dře tak nēprawa nējo. Ale ta nēnaglědna rostlinka ma hyšći tež tu móc, člejkoj tak nacyniš (bežaubern), žo jo wón kaž we drěmańu, a žo se jomu wšycko, což wón howacej dře znajo, zrazom kaž cuze zda. A dokelž jo wóna žno casto ze swójeje mócu luže na jich pušach zmóliła, žo nēwězachu, žo su, ga su jej błudne zele naprajili. Naša njeboga mama, kotraž běšo z Parcowa rožona, jo nam pojedala, ka' jo to zele Parcojske luže k lěpšemu měło.

Mjazy Parcowom a Prožymom jo lěs, we tom wóno roséo. Hdyž nēšten tam nimo takego zela žo a se jogo nēdoglěda, ten se zablužijo. Tšawafkam, kótrež tam do tšawy chójže, jo se 'žno

młogi raz tak stało. Raz 'śešo Parcojski Humpak do Prožyma hyś. Dokelž ten puś tam jare nawokoło zo, ga wuda wón se 'sez ten lěs, žo by nablížej šeł. A tež wón třechi na tajke zele a newupyta jo; a tak se zabłuži. Wón chójžašo dlejko překi a pó dlu pó tom lěsu, a hdyž se naslědku wen namaka, mějašo Parcow 'sed sebu. Wón chyli se zas' do lěsa, zo by k Prožymoj šeł. Ale zas' 'siže nimo takego zela a jo newižešo. A tak se tež ten raz zabłuži, a haklej pó dlejkem wokołochójžeńu a pytańu 'siže wen. A 'zo běšo? Zas' na Parcojskem boku! Wón se hyści raz zawrośi a žešo do tog' lěsa. Ale tež nět se jomu lepej nězejže. Zas' běšo jomu take zele na pušu, a wón jo 'sewize. A tak se tež ten tšeši raz zabłuži. Ako pó dlejkem casu z lěsa wen 'siže, stojašo zas' 'sed Parcowom. Slincko pak běšo 'žno dołoj zejšto, a wóno se hyžno smerkašo. A tak musašo wón wšen 'semachtany (= mučny, sprócný) se domoj wrośiś. Na wšej tej jogo něgože běšo to někhmane zele wina. — A nět ražu śi, luby pšaśel, 'sižoš-li raz do lěsa, 'žož take štyriřópenawki rostu, ga rozglěduj se za nimi defe a pokłóń se kuždemu. Wóni su 'si wšej swójej malučkóśi za takej cesú jare póžytne (= žadosciwe) a jo złě zapłaše, hdyž něšten nimo ducy se za nimi něwo(g)ledńo. Spominaj na Parcojskego Humpaka!

*

*

*

W tom Parcojskem lěsu jo hyści jana žydna, spomněša gódna wěc. Tam jo stužonk, kótryž tež we tej najkrutšej zymě nězańmeržno. (W) lěše jo jogo wóda zymna a (w) zymě jo šópła. Ka' d(ł)umoki jo, to nichten newě. Luže su 'žno wěcej synowych žeržow gromadu zwězali a z nimi jen měřili, ale jogo spódk dosenuli nějsu. Ka' jo ten stužonk nastał, wót tego we Parcowe tak pojedaju: W starych casach jo w tom lěsu ředny, wusoki grod stajał. Te luže w tom grože pak běchu jara złe, a dla jich welikeye žłóśe zapanu ten grod tak d(ł)umoko, žo wót něgo nie wěc' wizeš něbe. Jano ten wugań dosegašo hyści na kromu zeńe. A to jo nět ten žiwny stužonk!

Slepjanska swarba.*)

Wopisał a podał *Mato Handrik-Slepjanski*.

Són młodych lět čas wobzamka,
 Móc mužsku młodžene čuje,
 Duž załožiť dom pokhwata
 A lubosć jeho hnuje;
 Wón nana, maćeř wopuści
 A towaršku sej wuzwoli:

tak naš serbski spěwař Zejler (II, str. 79) wo mandźelstwje spěwa a jo jako něšto cyle nuzne khwali. Mandźelstwo je bjez dwěla sobu najwažniši wustaw w žiwjenju čłowjestwa, dokelž ma čerstwosć ludu swoje źórlo w strowosći swójby. A jako tajki je so wot wšitkich časow a ludow wobhladował. Tohodla je so tež krasna swjatočnosť na wšo móžne wašnje wobohaćila a wuhotowala, zo by so tutón skutk dla swojeje smjerć wulkeje wažnosće hač na najrjenišo swjećił a překrasnił. Jenož čłowjestwo, kotrež je bankerot, tute najwažniše wustawy na bok ćiska. W našich serbskich stronach je džakowano Bohu wažnosć mandźelstwa hišće znata; tohodla so tež runje kwasy w našich serbskich wosadach ze wšej swjatočnosťú swjeća a we wšelakich stronach je tak, zo štož je hišće wot narodnych drastow a wašnjow wostało, so při swjećenju kwasow pokaže. W Slepjanskej wosadze so „swarba“ (kwas) we swojej poľnej serbskosći, kaž je to w zastarsku było, swjeći, khiba zo su přihoty w našich dnjach trochu hinaše. Wopisanje teje sameje njech je we slědowacym podate.

I. Přihoty.

a) Slub.

Hdyž staj hólc a holca na tym, zo chcetaj so ženić, so najprjedy slub sćini: nan abo mać abo wobej z nawoženju do domu

*) Zwopředka bše mój wotpohlad, wšitko štož ma naša krajina wosebiteho a wopomnjeća a wopisanja hódneho, zhromadzić a systematiscy wobdźělać a potom Slepjansku wosadu jako cyk w jeje historiji, rěči, wašnjach, přiwerkach, drastach, bajkach atd. w Časop. M. S. wozjewić. Dokelž pak k tajkemu džětu jara wjele časa słuša, kotrehož nimam, a by tohodla dołho trało, prjedy hač bych k wotkujnenemu kóncej přišoł, sym so rozsudził, štož sym zajmaceho namakał, w jednotliwych nastawkach wozjewjeć; wono tež tak swój zaměr dospěje.

njewjesty džetaj, zo byštaj wšitko nuzne sebi z jeje staršimaj rozprajitoj. Tam so wujedna, što abo kelko njewjesta abo nawoženja sobudostanje atd., što wšo so dyrbi na kwas prosyć. Hdyž je to wšitko wujednane, so slub swjeći.

Na to slubjenaj na hermank džetaj, „gromadu kupować“. To je wažny zjawny skutk, na kotryž wšitcy jara kedźbuja. Kaž wzdźělani dadža sebi listy ćišćeć a na to wašnje slub na zjawne přinjesu, tak naši burja na hermank džeja, zo by kóždy wjedzał, kak wěc steji; tajka nowosć tohodla wot erta k ertu dže, a wćipny lud sebi nuznje powjeda: „te a te džens na jormank džeje, te budžeje gromadu kupować“, abo „tam jo 'cora slub był, te budže džens kupować“. Při tutej składnosći dyrbi nawoženja njewjesće kupić: „suknjany šorcuch, creje, šyty šantk a štrumpy“; njewjesta pak nawoženi kupi: „cerny žydzany šantk (wokoło šyje) a kóšulu.“ Hdyž so njewjesta do domu nawoženje dawa, dyrbi wona přichodneju staršuju cyłeju zwoblekać a we domje kóždemu něšto kupić, a to mužskim: „kóšule“, žónskim pak: „šantki, hawby, kitliki, hendy atd.“ Hdyž so nawoženja do domu njewjesty dawa, ma wón w jejnym domje te same přislušnosće dopjelnić. Při tym wězo stare prawidło plaći, zo štož ma wjele, wjele dawa; štož ma mjenje, mjenje dawa.

b) Na kwas prošenje.*)

W přjedawšim času, tola nic dołho nazad, staj njedzelu do kwasa nawoženja z družbu a přidružbu a njewjesta ze swašku a družku ke mši štoj, mužscy w bantach a žónske „tšigładžone“. Na to staj njedzelu popođnju družba a přidružba po cyłej swójbje wokoło khodžitoj a na kwas prosytoj. Tole přeprošenje je so ze slědowacymi słowami stało:

a) „Mej mamej tuder nent z wami někotere słowa prajić, a wy njechali na te same džiwać. Mej smej tu dwaj wótpostanej, nejpeřej wót lubego Boga a póten wot tog' cesneg' nawoženje a

*) Trjebinski Paulo a Krulkowjanski Urbank cheyžtaj po zastarskim wašnjmu kwas wuhotować, a tež Slepjanski Synko je so z tej samej myslu nosył; tola k tomu došlo njeje, zo by so tež tuto přenje kenšihće stało.

teje cesneje njewesty a wót jogo lubeg' nana a maćeře a wót jeje lubeg' nana a maćeře. Te same dadže was jare luboznje prosyć, a wy 'ćeli na 'tsíchodne wółtere we wósymich góđzinach do jogo (jeje) domu se zgromadzić k małemu pójedankoji a póten 'ćeli jenu drogu scynić pó tu cesnu njewestu. Tam 'ćeli se wesołe powitać a z cerstwym napowom piwa sebe póředzić. Póten 'ćeli jenu drogu scynić do našog' Bóžeg' domu. Tam 'ćeli tež někotre Wóšconáš se wumodlić, nejpeřej sami za se, a póten tež za ńeju a jima zbóže a Bóže žognowanje žycyć, aby se jeju mandželstwo dobrje radziło; z Bóžego domu se do jeje domu 'roćić; tam 'ćeli jěsć a pić a wesołe gósci być. W'esolše wy budžećo, a lubše wy nam budžećo. 'Tši tej wesołosci pak njechali Boga lubeg' kněza zabyć, ale 'ćeli jog' za wšo w myslach měć; tam tež 'ćeli 'šycko za lube žyć, což nam luby Bog wobradzi. Njezmějomy-li nic wěc hako kromicku a słonicku, my pak se wot lubeg' Boga něceho wěcej nadzijamy, 'tsetož Bog jo 'šogomócný; wón móžo scynić z małeg' wělike a z wělikeg' małe. Na to same 'ćeli wy nama tak hako dwěma wótpoštanyma jene krotke a troštne wótmolwěnje dać, aby se nic jeno nama, ale tež tym, což su naju how póstali, derje spódobalo.“

Abo: b) „Lube 'tsáćele, mej mamej porucnosć, wam někotre słowa prajić a prosymej, až 'ćeli na te same sluchać. Mej smej, hako wam budžo derje znate a wědobne, wót togo cesneg' a póćiweg' nawoženje N. N. a jogo starišeju, teje rownosći wot teje cesneje a póćiweje njewesty N. N. a jeje nana a maćeře k wam póstanej, až bychmy was w jich měnje na swařbu prosyli, a nadžejamy se wót wašeje lubosci, až wy se njebudžećo nama na to zapowědźić. Tog'dla 'ćeli wy na 'tsíchodne wółtere rano w wósymich góđzinach se do nawožeńskego domu pórać, tam nejpeřej pójedankować a póten se z nami pó tu cesnu njewestu na puć dać, a 'dyž my ju smy namakali, ju a jeje cesneju starišeju a tych zgromadžonych gósci póstrowili a se z pićem pósylnili, wobeju cesneju sluběneju pó 'tšesćijanskim wašnju k wěrowanju do Bóžeg' domu 'tšewodzić, tam pak se wutrobnje k Bogu módlíč, aby se jeju mandželstwo derje radziło, pó tom wěrowanju z nowa wó to njebeske žognowanje za ńeju prosyć a na to se z nima do togo njewěsćinskego domu k wesołemu wobědoji 'roćić;

tam 'comy jěsć a pić, ale tak, až bychmy togo 'šogo 'šudžomnego Boga 'tšed wócyrna měli, a 'ćeli za lube 'zyć, což nam budžo wobradzić, njedefeli tež nic dalej hako kromicku a słonicku namakać. My pak se wót lubeg' Boga, což móžo z mařeg' wělike nagotować, něcogo wěcej a tak wěle dobrego nadźijamy, až budžomy ten dzeń z jeneju spódobneju wesołosću wobzamknuć móc. Na to same 'ćeli wy nama něnter krotke a tajke wótmořwenje dać, až se nic jeno nama, ale tež tym, což su nas pósłali, derje spódoba.“

Přispomnjenje. Z někotrych stron słyšach, zo je so w zastarsku cyła swójba na kwas prosyła, tež ći, kiž njesmědźichu přińć. Hdyž sym so dale za słowami wobhonjował, z kotrymiž su so tući wbozy prosyli, ničo zhonić njemóžach, a wot někotrych za to słyšach, zo to z cyła było njeje. Lohko dosć pak je to bylo; za to swědči to dwoje prošenje a wosebje te słowa w prošnju pod a) wozjewjenym: „wy njechali na te same džiwać“, t. r. wy njechali je dale wobkedźbować. W běhu časow je so najskerje woznam tutoho słowa zhubił, dokelž je so wašnje tajkeho prošnja wostajiło. Tohodla su so ći, kiž njedyrbjachu na kwas přińć, najskerje z přenim prašenjom prosyli.

Hdyž staj družba a přidružba wšitkich khodžo přeprosoj a so zaso do domu njewjesty abo do kwasneho domu wróćiřoj, tam zjewitaj, štož staj wučiniřoj, šć z njewjesćinskeho boka přińdže a šć so w domje nawoženje zeńdže. Swoju rozprawu ze slědowacyimi słowami započinataj:

„No, mój luby nan, něnt smej te města 'tšechodźiřej, 'džož sćo naju wótpostali, a smej tu powěsć rozńesřej pó ceřej swójdźbe, až maćo 'šycko k wašej cesći gótowe; 'tšijdže-lik, hako se to dalej namakać budžo, to ja njewěm; Bog jo wě. 'Džož wy sćo naju wótpostali a mej smej pobyřej, jo było 'šyckim jare lube; su se nama wudžekowali za naju procu a tež wam, až sćo naju tak wótpostali, a proseje tež za teju noweju mandźelskeju, aby se jeju mandźelstwo derje radźiřo; hako su prosone, 'tšijć budže.“

Do kwasa, hdyž su tykancy napječene, dyrbja hosćo z njewjesćinskeho boka wot jeje staršeju, a runje tak hosćo z nawoženjoweho boka wot jeho staršeju kóždy tykanc domoj dostać.

II. Kwás samón.*)

a) Přeni kwasny dzeń.

Na kwasnym dnju dpořdnja so w nawoženjom domje „družba, zagólca, swaška, pódlansey hosći“ (t. j. ze strony nawoženje) a hercaj zeńdžeja a tam hromadže posnědaju. Hdyž je tak daleko, zo dyrbja so na puć dać, zo bychy po njewjestu šli abo jěli, družba wó jstwje, přjedy hać nawoženja won stupi, wotprošuje:**)

„Móje nejlubše swarbařske gósci, sćo-li wy tež něnto šycke gótowe z wašymi myslami a wutrobami na tu samu drogu, což ju něnter přej se mamy, da 'comy něnt hyc a wen stupić 'tšed toho nejwuššego kněza woblico.“

Hosćo wšitcy na dwór wustupja; družba dale wotprošuje:

„Móje nejlubše cesne swarbařske gósci, dokelaž nas ten luby Bog jo šyckich tak zgromadził, hak' wón jo prajil: 'džož dwaj aby tšo su zgromadžone w jogo měnje, tam wón jo sředza měz nimi. Nas pak jo ten luby Bog někoterych wěcej zgromadził, hako dweju aby tšoch — da sľuchajćo tež něnto: šycko, což wy cynićo ze słowami aby skutkami, to šycko cynićo w měnje toho kněza Jezusa a džěkujćo se Bogu Wóšcu 'tšez njogo. Da tež jo naš cesny nawoženja na tej droze, na kótorejž jěšći nějo ni'dy był a tež se njenadžejo wěcej pó nej hyc, měnucy na tej samej droze, hako my sľyšmy wót młodego Tobiasa, kak jo sebe ten pó jenu mandželsku pobył, kak jog' jo jeden jandžel wědł, a wón njewědžešo, až to běšo Bóžy jandžel. Tog'dla jogo póstrowi a džešo: „Zwótkal ty sy, dobry towariso?“ A wón prajašo: „Ja som Israelski“; a Tobias k njomu džešo: „Wěš ty puć do Mediskego kraju?“ A wón wótmolwi: „Ja jen derje wěm a som pó njom gusto chójdzil a som na góspodže był 'tši našom bratrje Gabelu, kótoryž w měsće Ragesu w Mediskej bydli, kótorejž na gófe Ekbatana leži.“ Jo-lik naš cesny nawoženja tež pó tajkich drogach chójdzil, hako my smy sľyšali w přenjom psalmě: Derje tomu clowekoji, což njechójdzi pó radže bezbožnych a njestoji na

*) „Swarba“ sama so cyle po wopisanym wašnjú hišće džensa wotměw a

***) Někotryžkuliž družba tejkó rěćow z hłowy nawuknyć njemóže; tehdy wotprošowanja jedyn herc wobstara. Hercy móžeja je wšě z hłowy.

droze grěšnikow a njesyda na stole wusměwcow, ale ma lubosć k zakonjowi togo kněža a myslí na jogo zakon we dnje a w noce; ten jo hako drjowo płódžone tśi wódnych rěkach, kótorež swój płod dawa wó swójom casu a jogo lisće njezwědnjo; a šycko, což wón cyni, to se derje radzi. Tak tež četo se našomu cesnemu nawoženjowi jogo tšezstušenje do mandželstwa derje radzić. A da wón wótprosy nejpeřej Bogu tomu knězowi a wo swójej wutrobe tak praji: Ach Bóžo, som-lik će z grěchom rozgněwał a tebi na tšećiwu stał, da prosym ranow Khrysta dla, njech jo mi štrafa spuščona. Dale da wótprosy swójomu lubemu nanoji a maćeri*) a jima se džekuju za wšycku jeju dobroć, což stej wónej wo jogo frejnych a njerozomnych lětach na njogo ważytej, a stej jogo k šomu dobremu dzeržatej. Dale da wótprosy swójim lubym bratram a sostram a swójim lubym kmótram, dokelaž wón tež tych samych nejpeřej jo pótrjobał. Dalej da wótprosy swójim lubym wujam a ćotam, blizskim a dalokim, susedam a susednicam, towarišam a towariškam a tež tej ceťej N. N. gmejnje. Na to pórucym ja jogo do teju šogomocneju rukowu Bóžeju, a comy našu drogu přědk'zyc a z tymi słowami prec hyć.“

Na to hercaj zahrajetaj; z domu won so dže abo jědže po njewjestu, z wjetša z ćicha, bjez wulkeho juskanja. Hdyž do njewjesćinskeho domu přiuđu, tam wšitke durje zezamkane namakaju. Družba ke khěžnym durjam kroči, wo nje z kijom zaklepa a praji:

„Chtož klepa, tomu budžo wótwěrwjone!“

W tym so durje pak wot njewjesćinskeju staršeju pak wot jeju zastupnika powoćinja, a družba dale tak praji:

„Chtož pyta, ten budžo namykać; chtož prosy, tomu budžo date. Tak tež my smy do wašego dwóru tśišli a mamy měz nami jenogo; ten samy jo how tež tšed někotereimi casami chój-dził a jo sebe jenu pomocnicu wuglědał k swójej pomocy. Wó

*) Hdyž je nan abo mać, abo hdyž stej wobej njebohej, so wotprošenje tak kaž so runje přihodži přeměni: „Ach, co prajach, swójomu lubemu nanoji (abo maćeri) wótprosy, dokelaž ten tu ňejo, jogo njewidzi; ach, 'dy by ten luby nan stanyć mógl, a swójog' syna džensa jako jenog' cesneg' nawoženju woglědać mógl, da by se naše wutroby lepej gromadže wěselili, ale dokulaž se to how na tom swěće njemóžo stać, da budžo w tej wěcnosci tog' njebeskeg' Wóšca prosyć, až se jomu jogo mandželstwo derje radzi.“

tu samu jo se prašał a wó nju dźeržał; ta sama bu jomu pólubjona a mész tom tež slubjona. Tak tež 'comy my se něnter dale za něju prašać, wěclik wy tym samym słowam stojćo a waše slubjenja dźeržyćo?"

Na to staršej prajitaj: „Jo.“

Družba dale rěči: „No, 'dyž wy tym samym słowam stojćo a waše slubjenje dźeržyćo, da 'ćeli nas nutš pušćić 'tsez wašej dwa proga mész wašymi štyrimi słupami a 'tšed waše cesne blido a 'tšed waše cesne woblico.“

Njewjesćiny nan abo jeho zastupjeł praji: „Pójóćo nutš, wy póżognowane; ja som wam mału góscinu 'tšigotował.“

Družba z hosćemi nutš dó jstwy stupa, ale žadyn z přikhađzacych so z hosćemi w domje njewjesty njepowita. Družba dale wotprošuje:

„Dokelaž wy tež sćo nas něnter nutš pušćili 'tsez wašej dwa proga mész wašymi štyrimi słupami 'tšed waše cesne blido a 'tšed waše cesne woblico, da mamy my tež tu mész nami jenogo; ten samy jo se dopownjeł teje 'tšikaznje Bóžeje, kóteruž Bog ten kněz jo w paradizu wustawił, tak hako jo prajił: derje nějo, až jo clojek sam, ale ja 'cu jomu pomocnicu dać, kóteraž by 'tši njom była; a Bog ten kněz dlymoke spanje na togo clojeka dopušćić a wón wusny; a wón 'zy wot jogo rjobłow jene a zamknu to město z ćěłom. Bog ten kněz jenu žeńsku stwari z togo rjobła, což běšo wót togo clojeka 'zył a ju k njomu 'tšiwědžo. Toć ten clojek prajašo: to jo džen kóscć wót mójich kóscći a ćěło wót mójogo ćěła; na to wóna budžo mužyca mēnowana, dokelaž wóna wót muža jo 'zyta. Tog'dla budžo muž swójogo nana a swóju maćer wopušćić a k swójej žeńskej se dźeržać a wónej budžotej jene ćěto. 'Co-lik how mész wami, teje rownosći tež mész nami jeden, aby tajki skutk ke kójncoji hyć njedyrbjeł, 'da smy dałi jo dwa raz zjawnje zapojedać w našym Bóžym domje a 'tši zjawnych zastojnikach zapisać a wen wupowišyć, až jo kujždemu zjawnne scynjone było. Chtož jo tu samu wěc 'tšēmēnjać mógl, jo to z casom cynić derbeł. Dokelaž se mész tutyma peršonoma nějo nic wosebneho namakało, 'da 'ćeli wy tu samu peršonu nam přědk 'tšiwesć a ju do našeju rukowu dać, aby ta sama wěc 'tsez duchowne wěrowanje ku kójncoji 'tšišća.“

Nětko dyrbjala so njewjesta won přiwjesć, ale město njeje-prawje roztorhanu staru žonu abo kuchařku přiwjedu a ju před družbu staja. Duž družba rjeknje:

„Ta jo 'tse stara za mójogo nawoženju, 'dyby todla wo cełej zgromadžiznje młodša k namakanju była.“

Na to družku přiwjedu a ju družbje dadža:

„Ta derje jo rědna dosć a tež derje dosć 'tšigotowana a na-tu drogu tež deri; todla pak som wót mójeye młodosći słyšať, až su tši peršony w našym bójstwe; da se tež nadžejem, až budže-tši peršony w našom towarstwe a mnez tymi tšimi budžo jena!“

Na to so prawa njewjesta přiwjedže. Družba jeje prawu ruku přimnywši do nawoženjoweje praweje ruki položo praji:

„Tak strowu, hako wy mi ju sćo dali, tak strowu ju dam tebe w mjenje Boga Wóšca a Syna a swětego Ducha. Ten prawy Bog Habrahama, Isaaka a Jakuba pomagaj wama gromadu a daj wama dłužke žywenje tu casnje a tam wěcnje. Derbeť pak ten luby Bog šćiž aby njezbože pošćać, to same 'cełej za lube 'zyć; 'tsetož 'dyž Bog ten kněz ten šćiž sćelo, da wón tež jen zasej berjo, a 'cełej togo Kněza měno chwalić a cesćić wót wěcnosći až do wěcnosći. Na to se wobroćej tši raz.“

Slubjenaj před družbu stejo so za ruku dźeržitaj; njewjesta-tři raz w kole wokoło nawoženje dže a nawoženja so, na swojim městnje wostawši, sobu wjerći.

* * *

Potom so hosćo hakle witaju a sebi ruku dadža. Dale so wšitko k wěrowanju přihotuje. Z nawoženju běchu hosćo bjez bantow přišli. Jow so wšitcy z bantami a štrusami pyša, kotrež stej dyrbjatej družcy kupić. Njewjesta je hotowa była; ale nawoženjej so žida přišije a so wěnk do włosow zašije, a njewjesta nawoženi na běłym talerju přinjese bant na kiješk, rućany štrus, a běle (dybzačne) rubiško (zawdanske rubiško, kotrež slubjenaj město pjeršćenjow při wołtarju wuměnitaj). Za tón cyły čas so ničo njeje, dokelž su hosćo z njewjesćinskeho boka tež hižo prjedy posnědali; jeno sebi tu a tam porjedža.

Hdyž je wšitko dohotowane a chcedža so kwasarjo na puć k wěrowanju podać, družba prjedy hač ze jstwy stupja, wot-prošuje:

„Moje nejlubše cesne swarbařske gósci, dokelaž ten luby Bog jo se šyckim tšačelam gromadu zejé dař, da 'cu ja wam nejpeřej tu štucku prajić z teje módlitwy: Wjeselée so wšitecy wěrní, wjesel so, štož zamóže; na nas Bóh wšo wažił je. Wjeselée so jeho swěrní. Bóh je nas sam powyšil a so z nami spřećelił. Wjes'le, wjes'le Khrystus płódi, wobara k nam wšitkej škodži. Krasnosé, krasnosé pře wšu krasnosé! Wón je našich dušow jasnosé. — Séo-li wy tež něnt šycke gótowe z wašymi myslami a wutrobami na tu samu drogu, kóteruž my něnt peřej se mamy, da 'comy něnt hýe a wen stupić tšed togo nejwuššego Kněza woblico.“

Kwasarjo wšitecy won na dwór stupja, a družba dale praji:

„Móje nejlubše cesne swarbařske gósci, dokelaž ten luby Bog nam jo se dař šyckim zgromadzić tak hako wón jo prajił: 'džož dwa aby tši su zgromadžone w jogo měnje, tam wón jo středza riez nimi; nas pak jo ten luby Bog někoterych wěcej zgromadził hako dweju aby tšóch, da tež něnter sluchajéo: šycko což wy cyniéo ze słowami aby skutkami, to cyńéo šycko w měnje togo kněza Jezusa a džěkujéo se Bogu a tomu Wóšcu tšez njogo. Pódlá mamy tež tu cesnu njewestu, až wóna jo na tej droze, na kóterež wóna ňejo nigdy była, tež se njenadžejo, wěcej na nju tšijé, 'da jo selbe wóna někoterych gósci prosýe dała, towařšow a towařiški a da tež hyšći dale prosýe, aby 'ćeli drogu seynić do našog' Bóžeg' domu. Tam tež 'ćeli někotere „Wóščenás“ se wumodlić nejpeřej sami za se, a póten tež za ňeju a jima zbóže (gluku) a Bóže žognowanje žycýe, aby se jeju mandželstwo derje radžiło. Tak da wóna swójo tšezstupenje wótprosýe, nejpeřej Bogu tomu Knězowi a wo swójej wutrobě tak praji: »Ach mój Bóžo, som-lik ée z grěchami rozgněwała a tebe na tšeciwo stała, 'da prosym Khrysta ranow dla, njech jo mi štrafa spušćona.« Tak da tež wótprosýe swójomu lubemu nanowi a maćeri*) a se jima džěkujó za wšycku jeju dobroć, což stej w jejnych frejnych a nje-rozymnych létach na nju ważyłej a stej ju k šómu dobremu džeržałej: »Bydž z wami gnada a smilnosé wót togo wělikego

*) Hdyž staj nan abo mać abo wobaj wumrjełoj, so pola njewjesty w tutym padže runje tak wotprošuje, kaž je prjedy pola nawoženje w tym samym padže naspomnjene.

Boga, našogo zbóžnika Jezom Khrysta, což řebjo a zemju wobsedzi, a zdžerž was řyckich w prawej lubosći.« A něnter ta njewesta wó swójej nejwěkšej pyšnosći stoji a jo spódobna na ten 45. psalm, w kóterymž se tak praji: »Wó twójej pyšnosći chójdze kralowske džowki; ta njewesta stoji pód twójeju prawicu w lutem krasnem złoće. Słuchaj, džowka, poglědaj na to a nachyl twójo wucho, zapomni twójego ludu a twójego wóšcowskego domu. Te'dy budžo se kraloji spódobac twója řednosć; řtsetož wón jo twój kněz; a ty deriš se k njomu modlić.« Ja wěm, aź twój nan a mać dawno tego njebeskego Wóšca za tebjo prosytej, aby Bog ten kněz na waju kedžbował hako na Nowacha, řdyž wón bě w kašću, póten, řdyž z kašća wen džěšo, co na morwem swěće sebe budžo přědk řzyć. A wón twafešo wóřtař, aby zapalne wopory woprował na wóřtarju, a ten kněz to słodke wóńenje cujašo a džěšo wo swójej wutrobie: »Ja nochem dalej wěcej tu zemju zakleć tego clojeka dla, řtsetož mysl clowśkeje wutroby jo zła wót młodosći, a nochem wěcej řycko, což jo řywe, zbić hako ja som cynik. Tak dlějko hako zemja budžo stać, řtsetac njederi sew a řni, mērznjenje a ćopłota, lěće a zyma, džen a noc.« — O řdy by my tež tajke swarbařske gósci byli, hako na swarbě w Kana Galilejskej su byli, aby Bog ten kněz k nam řtšišel a nas řognował, aź wón tu wódu do nejkrasnejšego wina běšo řsewobroćil. Dalej da wóřprosyć bratram a sostram, jolik wóna tež tym samym ze słowami a skutkami nařsećiwo řtšišla, aby jej wóřdali a jej řycko dobre wót Boga wuprosyli; dalej da wóřprosyć swójim lubym kmótram a se jim džěkujo za wšycku jich dobroć, což su wóni řtši jeje swětej řsćenice na nju wařyli a za nju řtisegali, aź jo z tym njebeskim Wóšcom řtsez jene řtšišla. Dalej da wóřprosyć swójim lubym wujam a ćotam, blizkim a dalokim, susedam a susednicam, towaršam a towaríškam a tež ceřej N. N. gmejnjne. Na to pórucym ja jeju do řšogomócněju rukowu Bóžěju. řComy našu drog u sebe přědk řzyć a prec hýć.“

*

*

Na to k wěrowanju pak džěja pak jědu. Hercaj zadžěřataj z kóžłom a na huslach (řitrunatych) a kwasarjo ducy po puću juskaju. Młodzi hóley dyrbjja prjedy konjow do skoka běžeć a po wěštym wařnju juskać. Ćim rjeńšo móže řadyn skakać a

juskać, čím bóle widzany je. To tak doľho dže a traje, hač před přitwark abo k wrotam na rańšim boku cyrkwje přińdžeja. Hdyž kwasarjo přez wrótka na prjedawše pohrjebnišeo stupaju, so hrać přestanje. Woni do cyrkwje džeja; družba njewjestu za ruku wjedže; nawoženja zady njeje dže, porno njemu swaška, kotraž jemu před wołtarjom kłobuk zejme a po wěrowanju zaso staji. Wěrowański éah je potajkim tónle: „’tsídružba, zagólca a druge frejne gólcy“; potom: „družba z njewestu“; na to: „nawoženja ze swašku“, a skónčnje: „pódlanske gósci.“ Hercaj sobu do cyrkwje njeńdžetaj, ale w korčmje abo wonka čakataj. Při wěrowanju kwasarjo na wołtarnišću steja a po wěrowanju młodymaj mandželskimaj w Božim domje zbože přeja. Hdyž z cyrkwje won du, njewjestu zaso družba wjedže, a na drozy hižo hercaj čakataj, a na to wšitecy juskajo spěwajo hrajo domoj éahnu. Na puću so jim přečahuje (zašlahuje). Ke kwasnemu domej přišedši kwasarjo před dworom stejo wostanu; tam so jim wot hólcow, kotřiž su do přédka khwatali, w pisanim hornyčku piwa napřećiwo přinjese. Najprjedy so młodymaj napić dadža, a potom wšitecy pija, doniž njeje dopite. Skónčnje so hornyčk wo płot abo murju abo kamjeń, štož tam runje je, rěznje, zo so rozbije. Na to kwasarjo do dworu stupaju; njewjestu družba wjedže; khěžne durje su zamknjene, hólcy wo nje kłapaju; mjez tym družba na dworje wotprošuje:

„Dokelaž som ’tséd mařeju chylku wašu džewku wen wuwedł, som ju tež zasej ’tsiředł, hako ju som wen wuwedł. Tu samu seo wy wele raz do Bóžego domu pósłali, ale wóna jo wam ’tsece sama domoj ’tsišła. Ten raz pak jo wóna ze swójim mandželskim jeden slub seyniła na spójednym stole ’tséd spójednym wóscem a ’tséd ’šyckimi swařbařskimi góscami. Tog’ sluba nichten roztyl dželić njemóžo, chyba Bog ’tsez casnu smérec. Da wóna was prosy, aby ’ćeli ju za swóju džewku górej ’zyć a jeje mandželskego za swójjogo syna a waša mandželska tež teje rownosći a ’šyke waše džěci ju za swoju sestru a jogo za swójjogo swaka. Dalej ma wóna tež někoterych cesnych swařbařskich gósci; tež za tych samych prosy, až byšeo mału góscińku zgótowali.

Na to ’ćeli mi wy togo starego Labana słowa prajić: Pójćo nutš, wy póžognowane mójjogo Wóšca; co stojićo wence? hako ja som swójj dom za was ’tsigótował.“

Kwasny nan tute słowa wospjtuje; na to kwasny čah so rozestupa a mužscy do wolenca abo konjenca, žónske do kruwarnje stupja. Jow nětko njewjesta skotej khlěba da a so někotrych krjepkow mloka napije.*)

* * *

Hdyž je so to stało, so wšitecy wó jstwje zhromadža. Tam stej dvě bližše pripravowane, jene „wulke“**) za hosći z njewjesćinskeje strony, druge „maće“ za hosći z nawoženjoweje strony (pódlanske swařbarje). Wobej stej počnej nastajenej z twaročkami, butru w „kokacach“, khlěbom, tykancami, palencom, piwom atd.; twaroh je so na kwasnych blidach nimale cyle zhubił. Młodej mandželskej za wulkim blidom na prawym rózku při posćěni sedzítaj, tak zo je rózka mjez nimaj, njewjesta k prawicy wot nawoženje. Hdyž so sydataj, dyrbitaj kóždy wot drugeho boka za blido hić a nic jedyn za druhim. Tak ruče hać staj so młodaj synjoj, kwasny nan dwaj swěčnikaj z dwěmaj swěčkomaj — za kóždeho jenu — před njeju na blido staji; tutej swěčcy dyrbitej so z jenym swětłom zaswěćić. Je-li jena swěčka skoro dopalena — zahasnyć abo dopalić so njesmě — so město wobedu dvě nowej wozmjetej a so zaso z jenym swětłom zaswěćitej. Swěčkowej kóncaj so khowataj. Mjez swěčkomaj z butry***) wowotka stoji, na młodeju hladajo; wona je ze wšelakimi paćěfkami, banćikami a ze wšěm móžnym druhim rjenje wudebjena. Nawoženja přez cyło w čapcy abo kłobuku za blidom sedzi. Ani wón ani njewjesta so, doniž hosćina traje, z města hnuć njesmětaj; tohodla je za njeju kwasna hosćina trochu posćina. Při nawoženju swařka, při njewjesće družka sedzi. Wječor nawoženjowa mać na kwas přińdže a so pódlu njewjesty, swojeje přichodneje džowki, synje („wóna za mać sedzi“); hdyž je mać wumrjeła, jena ćeta přińdže a so na tuto postajene městno synje („ta a ta jo jej za mać sedžeła“). — Najwažniši nadawk sobu na cyłym kwasu mataj hercaj: wonaj dyrbitaj hosći zabawić; tohodla z cyłuju mocu spěwataj a džěłataj na kózle a na husličkach. Narodne a druge znate spěwy so wote wšitkich přitomnych spěwaju; wšelaki žort

*) Wułožowanje tuteho wašnja so pozdžišo w přiwerkach poda.

**) Tutej bližše stej po móžnosći jenajkej, matej jeno tajkej mjenje.

***) Nětko wašnje nastawa: „z hliny“ wowocku stajeć.

so wunamaka; a tajkej hercaj, kotrejž mataj najwjacy pryzlow a kuskow we hłowje a móžetaj spěwajo zwonić abo bairować a wěstaj tak ludži na najlěpje zabawjeć, staj najbóle pytanej. . . . Naša swarba je tohodla wosebny kruch narodneho žiwjenja; štóž chce naše narodne žiwjenje widžeć, dyrbi sebi tajki kwas wobhladać. Raz běše naša ćeta z Barlinja tu sobu na kwasu, a hdyž to wšitko wohlada a dyrbješe palenc pić a krupy jěsć, mjenješe, zo je jej stajnje tak, kaž by w dziwadle była; ale to žana keklija njeje; to je wšitko žiwjenje, narodne žiwjenje.

Hosćina.

Hosćina so z paćerjami, kajkež so hewak we domje spěwaja, započina. Jědze su slědownace:

1) Piwowa poliwka.

2) Krupy w howjazej jušcy. — Hdyž so krupy na blido přinjesu, hercaj zahrajetaj a wšitecy z hłosom spěwaju:

Chwatajće a kidajće,
Te krupy budže 'še.
Njechaćo je kidać,
Derićo je mi dać!
Haj, chwatajće a kidajće,
Te krupy budže 'še.

(Hlós hl. Čas. 1888 č. 29, přidawk.) Tuto hrónčko so dwaj abo tři raz wuspěwa, potom so krupy jědža.

3) Mjaso a zwěrina, na kóžde blido wulka škla; k tomu polěwka z howjazeje krwě zwarjena a ze sušenymi pječenkami naměšana. — Hdyž so tale jědž dawa, je z wjetša hižo wječor, a tehdy džowki, wjesne towařski njewjesty, přińdu a so pod wokna zestupajo duchowne spěwy spěwaju. W tym času so nje-hraje; hercaj kozoľ a husle na hozdžik powěsnjetaj, a wšitecy posłuchaju. Spěwy, kotrež holcy spěwaju, su slědownace:*)

1. Něnto 'comy Boga chwalić. 2. Budž česć a khwalba Wjeřšnemu (Hornjoľ. spěw. č. 321). 3. Ja sym wšón Bohu po-

*) Čisle 1 a 11 stej wotćišćanej w zběrcy: Stare kěrliški Slěpjan-skeje wósady. Wud. Symko, Budyšin, 1884. Te druhe, z wuwzaćom 10., su ze spěwařskich. Město toho abo tamneho tutych najbóle spěwaných kěr-lušow móže sebi tež njewjesta druhi wuzwolić, kotryž so ji lěpje spódo-
ba abo kotryž ma za nju wosebitu wažnosć.

daty (čo. 294). 4. Nětk džitaj nowaj mandželskaj (čo. 796). 5. Kak rjenje swěći zernička (čo. 439). 6. Ach, hdy wuhladam. ja wšak (čo. 562). 7. Či jara derje je (čo. 435). 8. Nětk drastu ja mam (čo. 434). 9. Jezu, prjedy dži (čo. 723). 10. Dwě rōži kćějetej we N. N. domje (Handrija Zejlerja zhrom. spisy I, 117). 11. Mandželstwo.

4) Jědz mjasa a běła mačka (tunka). 5) Jědz mjasa a juška. 6) Swinjaca pječeń. 7) Každony. 8) Z mlokom jahły abo rajs. 9) Hroch z mjasom rozwarjeny. 10) Nakisale prihotowane abo studžene mjaso.

Wot třećeje jědze ma družba přistušnosť, wšitko mjaso rozdželić. Kóždej dwaj (muž a jeho žena) swój džěl do swojeho talerja dostanjetaj a móžetaj sebi domoj wzać, štož njezjěstaj. Tohorunja so tež tykancy rozdžěla a kóždemu sobu domoj dadža.

Hdyž je kwasny wobjed skónčeny, hosćo wot blida stanu a so modla. Kěrluš, kaž „Njeh Bohu džakuje“ abo druhi blidowy spěw so wuspěwa. Prjedy hač z domu džeja, družba praji:

„No, moje nejlubše cesne swarbařske gósci, dokelaž smy ten džensniši džen derje dosć gromadže 'tsecynili, a 'šycko naše přědk'zyće 'tsez Bóžu gnadu derje dokonjali, 'da stej tež tej młodej mandželskej mucnej wót togo džensnišego dnja, lubowanja a chój-dženja, 'da sebe tež žydatej te słowa słyšać, což jo ten jandžel Bóży młodemu Tobiasěji 'tsikazať, tak tež 'cu ja wama 'tsikazać; ten jandžel Bóży k młodemu Tobiasěji džešo: »Stań a modl se!« Na to młody Tobias stanu a se tak módlašo: »Kněžo ty Bóžo 'šeje gnady a rady, ty sy Bog nade wčyckim a sy wósc našych 'šyckich wóscow, tebjo derje chwalić nebesa a zemja, mórje, 'šycke sturnje a wódy a 'šycke stwófenja, a což we nich jo; ty sy Hadama stwóriť wót zeńskeje gruzły a sy jomu dať pomocnicu Ebu. Ach, kněžo, 'da sy tež to nowe mandželstwo widžel; daj jima z rozymom gromadže bydlić a strowymaj se zestarić, aby mógłej pónać, až sy sam Bog wósc na nebju, a za což wej togo Wóšca*) budžetej prosyć w Jezusowym mjenje, to wón wama dać budžo. Toć prostej a chójdztej za wšo pó Bóžej šćežce. Tak

*) Město: wóšca; nom. wósc m. wóce = hs. wóšec póđla wótc = ds. wósc = starosř. оршл.

w Bóžym měnje 'comy spać, jandžele budže wachować; ty swěta Bóža Trojica, bydž do wěcnosći chwalona. Amen.«

Hdyž je so družba młodeju abo družkow wo dowolnosć wo-
prašať, hač smědža nětko z domu hić a hdyž je wotmołwjenje
dostať: „My smy 'še teje wóle“, tehdy wón młodymaj kaže, zo
dyrbitaj kaž staj k blidu štoj, tak tež nětko wot blida hić. A
na to wšitcy srjedź nocy z kwasneho domu z piskacymi hercami
do korěmy na reje du. Njewjesta a družcy, nawožjenja, družba a
hóley zwoblekani wostanu, kajcyž su w Božim domje byli. Na
rejwansku łubju přišedši so nawožjenja a njewjesta zaso na pra-
wym boku do rózka synjetaj. Z wjetša so přěnja reja serbska
rejuje. Młody muž pak hišće ze swojeju žonu rejować njesmě,
z najmjeńša nic přěnje tři kuski. Jeho přislušnosć je, změrom
w rózku sedžo wostać, mjez tym zo dyrbi njewjesta we wěro-
wanskej drasće ze wšěmi kwasarjemi, z jenym po druhim, po-
rejować. Hdyž je so to stało, potom młodej mandželskej wot
družkow přewodženej domoj džetaj a so wěrowansku drastu wu-
slěkataj; jeno „'tšigładžona“ młoda žona wostanje. Potom wróća
so na rejwansku łubju a nětko hakle smě młody muž ze swojeju
młodej žonu rejować. Tak so z rejemi přěni kwasny dzeń na
podawkach tak bohaty wjesele skónči.

b) Druhi kwasny dzeń.

Na druhim dnju dopoždja so kwasarjo w kwasnym domje
zhromadža, zo bychu kofej wupili a tykancow so najědli abo ki-
sały jerij z kulkami zjědli, za tym hač ma žołdk žadanje. Je-
li něhdže žadyń skomdžiť, kwasarjo a hercy po njeho du, jeho wo-
łaja a piskaja, zo by wocućať a přišoť. Směch tajkeho lěnjeho
zasparneho kwasarja přewodža. Po tajkim snědanju wšitcy do
korěmy čahnu a tam wjeseli cyły dzeń přebydža. Popoždju so
zaso do kwasneho domu wróća na „wěcerju“. Tu zaso jědža a
pija, kažkuli kóždy zamóže. Po nej so wšelake žorty wukonjeju,
hornyki so bija atd.

We tym wšěm so kwas skónči z tym, zo so „šěńkuje“. Hosćo młodymaj, a to jeho jemu a jeje jej, kóždy po tolerju
darja, za njeho a za nju do wosebiteho talerja; to je jeju „xa-
moženje“. Družba talerjej wozmjje a wšě pjenjezy hromadu do

jenoho sypnje a tón nawoženi da. Při „senkowanju“ so wot hercow kuski hraja, kotraž na to pokazuja, zo maju so bórzy džělić. Na to so „swarbarskemu nancj“ podžakowawši sebi ruku dadža, w Božemje praja a z přećom „nic za te“ rozžohnuja.

*

*

Hdyž so njewjesta z domu wjeze, zo by so do domu nawoženje přeahnyła, štož pak so po wopisanym wašnju husto wjacy njestawa, tehdy so po „šecerě“ wšitko, štož je jeje, na wóz skladže; a hdyž je wšitko na wozu, potom so kwasarjo na dworje zestupaju, a družba wotprošuje:

„Móje nejlubše swarbarske gósci, dokelaž smy južon z młodyma mandželskima někotere drogi scynili, wónej nas šyckich jare luboznje prosyć datej, aby 'ěli jěšći jenu drogu z nima cynić, kóteraž by defela něnter ta póslenja być. Da pak 'comy tomu nanoji a tež tej maćeri za wšycku dobroć, což stej na nas wažylej, a nas ze wšyckimi pótrebnoscami, z jědzu a pićem zastaralej, se wudžekować. Bog 'eć sam na jeju smilnosť 'tsigłědować a 'eć jima te dary žognować a wobradzić. Pódlu mamy tež tu cesnu njewestu, až jo se jeje póstajony cas póminuť, hako se bě Habrahamej póminuť. Habraham pak bě 75 lět stary, 'dyž z Harana wen ća'nješo, 'da Bog ten kněz k Habrahamoji džešo: Dži ze swójjogo wošca domu, wót swójjogo 'tsaćelstwa a ze swójjogo kraju do kraja, kóteryž ći budu wukazać. A ja 'cu će k wělikemu ludoji scynić a 'cu tebjo póžognować. Habraham pak njemóžašo ze swójjimi myslami 'tsez jene 'tsijć, až by jomu w cuzym kraju tak bylo, hako w tom kraju, 'džož bě rodžony. Todla se pak bójašo 'tšed tom kněžom swóju wutrobu stwěrdzić a se dopomni na ten psalm, w kóteremž se tak praji: 'Džo ja pójdžom 'tšed twójjim duchom a 'džo derim ćeknuć 'tšed twójjim woblicom; 'dy bych ja spiť do něbes, sy ty tam, a 'dy bych ja sebe pósłať do hele, sy ty tež tam; 'zyjom-li sebe šćidła rańšeje zernicki, až bych bydlil 'tsi nejdašim mórju, 'da by mjo twója ruka tam wědła a twója prawica mjo zdžeržala. Prajim-li ja: Njeh mjo ćemnosť 'tsikryjo, 'da tež jo noc swěťla wokoło mjo. Rowno tak jo njemogła tuta cesna njewesta tež ze swójjimi myslami 'tsez jene 'tsijć. 'Dyž jo wóna to přenje pósekstwo zgóniła, až deri do mandželstwa stupić, se teje štučki dopomni: »Ja Bohu

wšitko poruču, so jeho woli počúsnu; chce dlějše žiwjenje mi dać, chcú posluchać, nic napřeciwo stać.« Rowno tak tež jo młody Tobias swójeje swarby dla dđerzał. Tobias wulicy swójomu 'tšichodnemu nanoji 'šycko, což jomu jogo nan běšo wukazał; ten pak jomu prajašo: Luby, wostań wu nas; ja 'cu twójomu nanoji pósta póstać a jomu prajić dać, až se tebe nic zlē njejdžo. Ten pak k njomu džešo: Nic, ja wěm, až mój nan a mója mać 'šycke dny a gódziny licytaj a glědatej 'šednje na te drogi, pó kóteryčž mam domoj 'tšijé. Na to Raguel 'šycke swóje kubla rozdžěli a swóju dżowku pušći ze wšejú wesołosću a z dobrymi póžognowanjami ze swójego domu, a 'zychu list a ten mandželski slub zapisachu. Rowno tajke služenje jo se tež w tych dnjach z wama stało, a ta ceła swójdžba jo swójo džěto wóstajila a jo do teje cesći waju sluba dla stupiła. Spójedny wóšc jo wama zjawnje dosć prajil: Což jo Bog gromadu zwězał, to žeden clojek roztyl džělic njemóžo. — A njebeski Wóšc jo sam swóju ruku wuptšestřeł a waju slub do knigwow žywenja zapisał. Rowno tak jo se cesneje njewesty póstajony cas póminul, až deri swójego nana a swóju maćer wopušćić, todla pak nic cyle wopušćić, ale deri wót nich prec hyć. Tak jo tuder džens jeje póslěni dzeń a něnter jeje póslěnja gódzina 'tšišła, a ja derje wěm, až kujždy nan a mać stej zrudnej, 'dyž deritej swójo džěce ze swójego domu wen džělic; wónej stej zrudnej, 'dy by jo rowno k wěcnej krasnosći wen džělitej. Wjele wěcej pak mó'tej te'dy zrudnej być, 'dyž jo do swětnych starosćow wen džělitej; ale todla to jeju trošt być móžo, až Bog jo to mandželstwo sam wustajil a trajo wót jenogo naroda do drugego. A 'dy by Bog was rowno how jedyno rozdžělił, budžo was todla na wěcne zasej zgromadzić; 'da 'zyjo sebe wóna dobru noc.«

Na to wšitecy do domu nawoženje jědu; a hdyž su na jeho dwór přijěli, družba zaso praji k naněj nawoženje:

„Mój luby nan, my 'tšijdzomy zasej k wam, hako by 'šycke waše džěci byli, ale todla pak nějo hako jeden mnez nami, což jo z wašogo stawa a tež z wašogo domu; togo samego sćo wy wěle raz na drogu a na puć póstali, ale wón jo wam 'tšece sam domoj 'tšišel. Ten raz pak jo sebe pomocnicu 'tšiwjedł k swójej pomocy a tež k wašej. Toć wam něnt tak praji: »Som-lik ja

v swójich frejnych a njerozomnych lětach wót was stupił, 'da ja se zasej namakam, hako Waš syn, kóteregeož Bóžy syn drogo wukupił jo a z Bogom zjednał.« Ja tu winu njezaprju, gnady pak se troštuju, až budžoćo jogo za swójogo syna górej 'zyć a jogo mandželsku za swóju 'tsichodnu džewku a waša mandželska tež teje rownosći, a 'šycke waše džěci jogo za swójogo bratra a ju za swóju swakowu. Z teju sameju 'ćeli 'šycko za lube 'zyć, 'šu chudobu a bogatstwo, aby což ten luby Bog budžo na ňeju dopušćić; 'tsetož tak Bog ten kněz praji: »Kubło a žywnosć móže starše džěćom derje dać, ale pobožneje mandželskeje nic; ta wót toho kněza 'tsijdžo, což 'šyckim ludžom dawa 'šudžon swóju wěliku gnadu.« Toć ten luby Bog 'ćel wam tu gnadu dać, aby te tsi ředne wěcy měz sobu lubowali, hako Sirach praji, ta přenja jo: 'dyž se mandželske měz sobu derje wobejdžeje, a bratry a sostry se lubuje, a susedzi se njehadruje. A ten měř jo ten nejkrasnejši dar Bóžy; wón jo hako ten nejstodšy wólej, kóteryž wót Aaronoweje głowy dołoj kapašo; 'tsetož tam ten kněz to prawe žognowanje na wěcne wudžěli. Na to 'ćeli mi toho starego Labana słowa 'tsiwołać: »Pójéo nutš, wy póżognowane toho kněza, co stojěćo wence? Hako som ja swój dom za was 'tsigotował.«

Na to nawoženjowy nan tute słowa wospjetuje; hosćo nutř zańdu. Wšitko kubło so do domu znosy, a potom so k wječeri zesydaju, kotruž je nawoženjowy nan přihotował. Młoda žona je taleř butry, twarožkow a twaroha z pokrutu khlěba sobu přiwjezła, a to wšitko rozkraje a khudym ludžom rozdawa. Při tutej wječeri so před młodymaj zaso dvě swěčcy swěćitej, kaž na přenim kwasnym dnju. Jenož přenjej swěčcynej powostancy so do papjery zawijetej a khowatej, kaž tež nawoženjowa a nje-wjesćinska žida, dokelž stej k něčemu dobrej; te druhe kóncy tuteje wažnosće nimaju.*) — W cyle starych časach, hdyž ludžo njejsu zamožići byli, su hosćo při kwasu tež kwasnemu naněj na pomoc dawali, zo móht zapłaćić, štož su přepili. Před tutym płaćenjom je družba slědowace słowa prajiť:

„Móje cesne swařbarske gósći, dokelaž smy ten póstajony cas derje dosć gromadže 'tsecynili a ja som wam za zastojunika

*) Wěsće je tež jow potom na kónca wšitko to bylo, štož je přjedy wopisane kaž „šeńkowanje“ a druhe.

slużyć, deru ja rachnowanje wót mójogo zastojnstwa dać, 'da se mi něnter tež tak chójdzi, hako jo se tamnemu chójdziło, hako słyšymy na dzewětu njedzelu pó swětej Trojicy: Jeden bogaty muž běšo, což mejašo zastojnika; a ten bě 'tšed nim wobskeržony, hako by jomu jogo kubla 'tšecynił. A wón jogo k sebe zawoła a k njomu džešo: »Co to słyšym wót tebjo? Cyń rachnowanje wót swójogo zastojnstwa; 'tšetož ty njebudžoš móc dalej za zastojnika býć.« Ten zastojnik pak sam 'tši sebi džešo: »Co deru ja cynić, dokelaž mój kněz to zastojnstwo wóte mnjo berjo? Kopać njemogu; prosyć se sromam. Ja wěm, co 'cu cynić, 'dyž budu wót tego zastojnstwa wótstercony, až bychy mjo do swójich domoj górej 'zyli.« A wón zawoła 'šyckich dlužnikow swójogo kněza a džešo k přenjomu: »Kak wěle sy ty mójomu kněžozju winowaty?« Wón prajašo: »Sto tunow wóleja.« Wón pak k njomu džešo: »Wezmi swój list, syń se a napiš z razom: pěć dzeseć.« Póten džešo k drugemu: »Ty pak, wěle sy ty winowaty?« Wón wótmołwi: »Sto brěmenjow pšenicy.« A wón k njomu džešo: »Wezmi swój list a napiš: wósym dzeseć!« A ten kněz pochwali toho njeprawego zastojnika, až běšo mudrje cynił; 'tšetož džěci tego swěta su mudřejše hako džěci tego swětła pó swójej šlachée. Rowno tak jo tež ten swarbařski nan prajit, až 'co tu półowicu, kóteraž jo k jědzi była, sam njesć; což pak jo k piću bylo, derié wo 'šycke gromadze njesć. Což pak jo se wo tych dnjach 'tšepilo, wugotuju 'šycko do gromady tolari a . . . krošow. To 'tšijdžo na muža a žeńsku . . . žorawinych pporow; kóteryž muž (aby žeńska) pak sam jo, na toho 'tšijdžo pporow. Chtož pak tych pporow njema, deri za kujžde pjoro kroš dać.“

Naposlědk so tež hercaj płaćitaj. Nawoženja jimaj toler za puć k wěrowanju da; a štož mataj za hraće na kwasu dóstać, to so na wšitkich mužskich, tež na nawoženju, rozdžěli, tak zo ma kóždy jinak wjele zaplaćić.

III. Młody kwas.

K „*młodej swarbyje*“ so hoséo bližšu njedzelu po kwasu rano w domje zhromadza, hdžež so wona wuhotuje. Wšitcy w kwasnej drasće ke mši džeja; jeno młoda mandželska je „*lapkata*“ (t. j.

w hawbje) a družcy „*tsigladžonej*“, ale ze swětlými bantami. Na kwasu samym su njewjesta a družcy ze zelenými bantami „*tsigladžone*“, a na młodym kwasu stej družcy do swětko-čefwjenych bantow „*tsigladžonej*“. (Tsigladžona t. r. wona ma błowu do bantow wuwitu.) Po kemšach so do kwasneho domu wróća; tam něšto zjědža a wupija a potom juskajo po wsy z hercami wokoło khodža. Woni do kóždého domu džeja, z kotrehož je što na kwas prošeny był. A w kóždym domje so jim něšto pak k jědži pak k piću poskići; k tomu so tam mlincy pjeku a to a druhe so zwari, zo bychy so kwasni hosćo derje witali. Hdžyž su cyłu wjes překhodžili, potom do korěmy du, zo bychy so na rejach zawjeselili. — Póndžela so po młodym kwasu tež tak swjeći, zo so jě a pije a to a druhe zawjeselenje pyta. — Młodaj samaj pak staj na młodym kwasu swoje město přeměniłoj. Wonaj wjacj za „*wulkim*“ blidom kaž na kwasu samym njesedžitaj, ale mataj nětko swoje město za „*malym*“ blidom, hdžež woženjeni sedža, mjez tym zo za „*wulkim*“ blidom nježenjena młodžina za čas młodeho kwasu kuježi, mjez njej tež družcy. Tež na młodym kwasu so wot družby džěle džěla, tak zo kóžda dwójka swój džěl sama za sebje dóstanje a móže sebi jón sobu domoj wzać, hdžyž jeho njezjě. Tohorunja so tykancy kwasarjam na tutym dnju rozdžěla.

*

*

To je we wulkim a cyłym běh „Slěpjanskeje serbskeje swarby“. Tak je so wot ždžyn swjećila a tak so hišće džensa swjeći. Bóh dał, zo bychy wšitecy, kotřiž su ju tak po starym serbskim wašnjú swjećili, tež po njej wo svojim mandželstwje wuznać móhli ze słowami, kotrež rjany znaty spěw našeho Zejterja podawa:

Hdžeha je to rjane lětko,
 A hdže je tón krasny džěń,
 Hdžež so to spočalo
 ;: K přěnjom' razej, ;:
 Zo naj' zbože rjenje. kée?!

Nowy sléd českých stopow w Delnjeje Łužicy.*)

Podał kaud. theol. Bogumil Šujala.

W pjatym zešiwku šesteho zwjaska časopisa „*Niederlausitzer Mittheilungen*“ (w Gubinjce 1900) stoji nastawk „*Erinnerungen an das Wendenthum in der Umgegend von Finsterwalde*“ wot fararja Schlobacha Grabinskeho. Je tam naspomnjene napismo na zwonje a zapis w cyrkwinskih knihach z druhimi drobnostkami. Rědkosć tajkich serbskich napismow a zapisow mje pohnu, do Grabina dojěć, zo bych so tam wobhonił a pisma sam widzał. Knjez farar Schlobach mje jara přecelnje witaše a mi tež k dalšemu pytanju za serbskimi wěcami w tamnych stronach swoju pomoc přilubi. Zo je so wón při wšej dobrej woli w postajenju rěče najwosebnišeju tutych słowjanskich zbytkow mylił, jemu jako Njesłowjanej za zło nimamy.

I. Spomnjeny zwón, 30—40 cm. wysoki, wisaše přjedy na wěži Grabinskeho hrodu, běše pak, hdyž tam dojděžech, hižo do lijernje předaty za „*stare Belexo*“. Nětko je přez prócowanje Mariborskeho kn. dr. Theunera zaso wukupjeny a Delnjolužiskemu museju w Khoćebuzu přepodaty. Na nim stoji napis, kiž běše w spomnjenym nastawku Schlobacha takle wučitany a wułożeny: BRVKCV Z WONARZ Z GVNPER GKU W NOWEM MESTIE VOIE LAL LETA 1597. *Zu deutsch: Es läutet der Glückner Günther (?) in neuer Stadt. Gegossen im Jahre 1597.* Tutón přeložk mje njemało rozlněwa; přetož wón je zaso znamjo, z kajkej lohkej hotowosću so druhdy wo serbskich naležnosćach jedna. Tež w „*Bramborskim Zasněwu*“ bě přeložk spytany, a wšelacy knježa so wo tu wěc zajimachu. Dobra być so mi zdaše mysl kn. fararja R., zo je »VOIE« skrótčene mjeno

*) Slědow po čěšćinje ze staršich časow je w serbskimaj Łužicomaj wjacy; wone bychy so měle wšitke zapisać a w čišću wozjewić; najzajimawši mi znaty a hišće nihdže njewozjewjeny je dołhi česki epitaf w cyrkwi w Lutolu (Gross-Leuthen) w Lubinskim wobwodze; w cyrkwi w Brjašćanach (Preschen) p. Baršća Žarowskeho wobwoda khowaše so stara česka biblija; w farskim archiwje w Klětnom widžach stare česke knihi; Jakubica je swój delnjoserbski nowy testament (1548) z přirunanjom a na zakładze českeje biblije přeložował. Štóz wjacy tajkich slědow wě abo na deńdže, nam njech to zjewi.

města Wojerec, hdžež je w prjedawšich časach z wěsta zwonlijernja była. Tajke njemotiwowane skrótčenja so na němskich zwonach woprawdže namakuju; stary Lutolski zwón na př. měješe słowa: „*Im jahre . . . ist diese gluck g.*“, hdžež dyrbi so „*g*“ čitać „*gegossen*“. Hubjenosć serbskeho pismowstwa w tehdyšim času pak a wosebje twórbje „*mestie*“ a „*leta*“ mje přeswědčištej, zo napis z cyła njeje serbski, ale čěski: zmjehčenje zynkow *tě* do *či* běše po Mukowych přepytowanjach došlo do časa reformacije w serbsčínje dokónčene, a přirodnik časa *leta* (= w lěće) je přejara słowjanski, zo by so był w serbskim pismje zdžeržalo. Za jeho čěskosć je so mi tež listaje wuprajil knjez prof. E. Goll w Třeboni, a ju wobtwjerdža podobny napis na zwonje w Usću (Aussig) w Čechach: Brykey zwonarz (z) Cynperku w Praze . . . leta 1579. (Sonnewend, Geschichte der Stadt Aussig, str. 191.)*) Zo je Brykey mjcnu „zwonarza“, hu mi wěste, hdyž připadnje w Katowicach w Hornjeje Šlezskej tosamo swójbne mjeno nadeńdžech w twórbje: Brychey.«

Tutón Brykey (V = y) je tón samy lijeř, kiž je wony zwón w Usću lař; a zo je tón cyle jednory napis telko hlowy łamanja přežerjam činił, ma swoju přičinu we tom, zo su jeho słowa wopačnje wotpisane. Woprawdže stoji tam prawje: BRVKCV ZWONARZ Z CVNPER GKV W NOWEM MIESTIE VDIELAL LETA 1597. Přećel Rěžo (Riese), kiž je zwón dla toho wobhladał, mi piše, zo stoji w třecim słowje zjawnje wulke C a nic G, štož je wosebje widžeć přez rozdžěl wot GKV, hdžež G stoji, a zo je při VDIELAL drugi pismik D (nic O), a zo je cyłe napismo zwěsta tajke, kajkež sym tu ja podał. Potajkim su słowa jenož po prawopisu wot džensnišeje čěšćiny rozdžělné. Hdyž je „zwonarz Brykey“ po napismu na Usćanskim zwonje 1579 w Praze lař a 1597 w Nowem Měście, ma so pak wěrić, zo je so wón w tutech 18 lětach do Noweho Města (nic do noweho města) přesydlil, pak zo je „Nowe Město“ było džěl Prahi.**)

II. W cyrkwinskih knikach Grabinskeje wjesneje wosady, ležacych na Grabinskej řarje, namakaš slědowacy zapis w tajkichle

*) Škoda, zo Sonnewend tutón napis njeje cyły wotčišćal.

**) „Nowe Město“ hišć: džensniši džěn so mjenuje džěl čěskej stolicy Prahi.

wokolnosćach: Wosadne zapisma (*Eintragungen*) z lěta 1641 su dokončene a ze přěčneje smužku přez stronu wobmjezowane, na lěweje stronje hižo na spódnej połojeje. Na to stoja wot cuzeje ruki w 4 rjadkach słowa: „Mily křezťane poflauhchegte co wam chci ozna-mity 1642.“ Tu je bjez dypka wotlamana rěč, zaso je přěčna smužka a pod lětnej ličbu 1642 slěduja wosadne spominanja. Na druhim prawym boku horjekach so z teju sameju ruku, kotraž je přěšne česke słowa pisała, započínaju słowa:

Mily křezťany werny poflauhchegte co wam chci ozna-mity o tomto, kteri tu mrtwi leży. Nynýčko sme mi taký zdrawy, ale ne wýme, dlahu-li to trwati bude.

Na to slěduja wosadne data z lěta 1643. — Pismo samo je nimale rjane a stojace (*Steilschrift*), mjez tym zo su wosadne spomnjenki w nakhilenym pismje (*Schrügschrift*) a, so wě, spěšnišo pisane. — Słowa su za nas hnydom zrozmyliwcy: „Mili křesćenjo wěrní, posluchajće, što wam chcu woznamjenić wo tutym, kotryž tu mrtwy leži. Nětko smy my tež (drje?) strowi, ale njewěmy, (kak) dołho to trać budže.“

To je wěsće započatk čelneho přědowanja; ale kak su tute česke słowa do lužiskich cyrkwinskih knihow přište? Ta sama ruka so njenamakuje hewak nihdže we wonych knihach; tohodla so njehodži myslić, zo snano by česki emigranta w tamnej wosadze z fararjom był. Nawopak znajemy mjeno tehdyšeho fararja: běše Kaspar Rötting, rodzeny z Grabina samoho. Najspodobniše wujasnjenje nastaća tutych słow so mi zda być, zo su čescy wojacy w kotrehožkuli wjeřeha službje zhubiwši jenoho svojich towaršow jeho w Grabinje z přewodom swojeho fararja pohrjebali. Serbski farar Grabinski so zajimuju za słowa sotrowskeje rěče wuprosy sebi wot woneho českeho předarja, zo by něšto ze swojeje rěče jako znamjo čěšćiny a dopomnjenje do cyrkwinskih knihow zapisał. Z někajkeje přičiny njeje z tym dale došoł, dyžli do drugeje sady. Móžno pak tež je, zo ma pisať tutych słowow z tym někajke zwisowanje, zo so dwaj kelichaj, z kotrejuž su woni čescy zemjenjo, kiž buchu 1620 w Praze morjeni, swjate bože wotkazanje wužili, w Delnjeje Łužicy khowataj — a to jedyn w Grabinje.

Tutej powostancy matej wulku wažnosť. Česki narod běše tehdy, za dobu swojeje reformacije srjedžno-europiska wulko-

moc po duchu; husitske wliwy dosahaju hač do Małeje Pól-
skeje a do Čerwjonych Rus; w Pólскеj, Němsкеj a druhich
krajach skutkowachu Češa jako wučerjo; česka industrija kčē-
ješe. Łužica běše z Česкеju politisky zwjazana. Tutón zwjazk
pak njeběše jenož politiski, z tym zo krajaj měještaj samsneho
wjeřcha, ale běše tež přečelstwo wot naroda do naroda, kaž z dru-
heho našeho stawa zeznawamy. Zwón budžeše mohł k nam přińć
z wikowanjom, wonaj spomnjenaj kelichaj z někajkim připadom;
hdyž pak we wosadnych knihach stoja česke słowa, móžeše so to
jenož zapisać z přiwdaćom toho, kiž wone knihi měješe wjesć;
tutón pak bě Serb a měješe jenož tohodla zajimanje za to, zo
Čech jemu něšto zapisa, dokelž při wuznosć — słowjanskosć —
wobeju rečow spózna. Tutón wotlamany zapis je nam ze swěd-
kom, zo staj w lěće 1642 Čech a Serb jako Słowjanaj mjez sobu
wobkhađžaloj.

Zórła k najstaršim stawiznam serbskeho naroda.

(Přednošk, čitany w posedženju starožitnostno-stawizniskeho wotrjada M. S.
15. II. 1900.)

Spisał *dr. Marćin Renč-Wjelečanski.*

W předslowje k „Historiji Serbskeho Naroda“ napomina naš
slawny wótcine njeboh M. Hórnik serbskich spisowarjow, zo
bychu historiju Serbow hišće bóle wobdžělowali. Štož wěm a
widžu, njeje to z wuwzaćom J. E. Smolerja, K. A. Jenča*) a dr.
E. Muki wot nas dotal nihtó činił. Móžemy drje so z tym za-
mołwić, zo prajimy, Hórnikowe džěto je tak dospołne a radžene,
zo su najbliže ležace potreby našeho luda spokojene. Tola pak
je polo našich stawiznow tak šěroke, zo hišće jara wjele džěta
we wědomostnym nastupanju na nas čaka a to wosebje w naj-
staršich serbskich stawiznach, hdžež z wjetša hišće wjele émy
abo tola wulka njejasnosć knježi. Tutoho mojeho džěta nadawk
pak njeje, serbske stawizny same přepytać a wopowědać, kaž
staj to M. Hórnik a Bogusławski činiłoj, ale ja chcu tu jenož

*) Jara pilny njeboh K. A. Jenč pisaše wosebje: „Stawizny serbskeje
reče a narodnosće“ (wot spočatka hač do lěta 1840) w lětnikach Časopisa
M. S. II—VII.

spytáć, was, lubi bratřa, do džěłarnje stawiznarja dowjesć a Wam źórła pokazać, z kotrychž mamy a móžemy stawizny našeho luda čerpać, pokazuju při tym na čěžkoty, kotrež so nam tu a tam do puća stajaju.

W tym samym lěće, w kotrymž Sařařikowe „Słowjanske Starožitnosće“ wot našeho Mósaka Kłosopólskeho do němskeje řeče přeložene wuńdžechu, wuda Ludwik Giesebrecht, professor na Sécóńskim gymnasiu († 1873), džěło: „*Wendische Geschichten aus den Jahren 780—1182*“ (Barlín 1843).

L. Giesebrecht (njepřeměň z Wylemom Giesebrechtom, jeho wujom, sławnym němskim stawiznarjom, kiž hobrske džěło: „*Geschichte der deutschen Kaiserzeit*“ spisa, w kotrymž pak tež wón mjcz druhim jara wažne přepytowanja źórłow serbskich stawiznow w bohatej měrje podawa) běše přeni a dotal drje tež jenički znamjenity němski wučenc, kotryž so zwaži, wobšěrně, chronologisce zřadowanu a na źórła so zepjeracu historiju starých słowjansko-serbskich*) ludow w Němcach spisać. Jeho jara

*) To je wopaki, hdyž naši spisowarjo serbskich stawiznow němskej wurazaj „*Wenden*“ a „*wendisch*“ do serbskeju „Serbja“ a „serbski“ přeložuju mysla a wudawaju, zo su wšitcy „*Wendajo*“ němskich stawiznarjow samsneho słowjanskeho narođa jako my lužiscej Serbja; naše serbske splahi dosahachu k počnocy abo sewjeru jenož hač do smuhi, kiž wot Přibrjega (*Fürstenberg*) při Wódryje přez Miłoraz (*Müllrose*) a Přibor (*Fürstenwalde*) při Sprjewi hač ke Kopjenikej (*Cöpnick*) blizke Barlinja a wot tam přez Teltow, Móst (*Brück*) a Bělsko (*Belzig*) k městačku Dornburg při Łobju k počdnju wot Džěwina (*Magdeburg*) wjedže a z tamnej strony Łobja tak někak hač do města Halberstadta dozaha. (Nadrobniše hladaj: Mucke, Laut- und Formenlehre, 1891, str. 2.) Dale k počnocy wot tuteje smuhi při delnim běhu rěkow Wódry a Łobja, srjedz njeju hač do Holsteinskeje a hač k Baltiskemu morju, na kupje Rujanje a w Pomorskej pak sydlaču lechitske splahi Słowjanow, kotrež po řeči a wašnjach Polakam wjele bliže stojachu hač nam Serbam. Němcy pak mjenowachu w srjedžočku a mjenuja tež hišće džensa wšitkich tutych nawječornych z nimi mjenzowacych serbskich a lechitskich Słowjanow do hromady k rozdžělenju wot Polakow a Čechow „*die Wenden*“, a jenož wobhonićiši němscy stawiznarjo w nowišim času naše serbske splahi wosebiće prawišo „*die Sorben-Wenden*“ mjenuja, kaž to hižo našeju lužiskeju stawiznarnej Abraham Frencl a Křesćan Knauthle we 18. wěku prawje činještaj. L. Giesebrecht w swojich „*Wendische Geschichten*“ řeči a jedna najbóle jenož wo sewjernych abo lechitskich Wendach a džywa na nas južnych abo serbskich Wendow

pilnje wudžěłane, tři zwjazki wobprijace džěło je drje w jednotliwych wěcach wot nowišich přepytowanjow přesćěhnjene, podawa pak přeco hišće pisarjam serbskich stawiznow tak wažne podložki, zo so jeho zminy njemóža. Giesebrecht wopisuje nam započatki krajnych stawiznow w Holsteinskej, Lauenburgu, Mecklenburgu, na kupje Rujanje a w Pomorskej, w Brandenburgskej a we Łužicy; wón powěda nam wo Serbow džěłach, prawach, wašnjach a naložkach, wo jich nabožnistwje a přibójstwje, wosebje pak wo wójnach, kotrež němcy kejžorjo ze serbskimi splahami wjedžechu, zo bych u jich sebi poděisli a jim křesćijanstwo přinuzowali.

Wobžarować je, zo njeje Giesebrecht swoje přepytowanja hač na pračas Serbow wupřestrěl. Prašenje, z wotkal su Serbja přišli, hdy su woni do nětkišeho němskeho kraja začahnyli, wón z cyła njehiba. Poprawne stawizny Serbow wopisuje Giesebrecht hakle wot lěta 780, wot wójny Karla Wulkeho přećiwo Wilcam*) pod jich wjerchom Dragowitom. Karla podpjerachu při tutej wójnje, kotraž so z poděisnjenjom Wilcow skóuči, Saksojo, Serbja (*Sorabi*) a Obodrići abo Bodriicy; po tym su tehdy Słowjenjo přećiwo Słowjanam jowowali.

Hakle 40 lět po wudaću Giesebrechtoweho džěła zestaještaj a wudaštaj Wylem Bogusławski**) a Michał Hórnik „Hi-

(Sorabow) jenož pódla. Tutón rozdžěl Wendow do lechitskich a serbskich pak dyrbja naši stawiznarjo stajnje we hłowje a před wočomaj měć, jeli njechadza při svojich přepytowanjach přeco zaso z nowa stajnje a spochi do błudow so zabłudžěć a zmylki na zmylki kopic. — — Dopominam tu jenož přiškada dla na jene ze zmylnych wukładowanjow, kotrež před někotrymi lětami we wěstych knižkach čitach: tam so mjeno wjeski Lanken na kupje Rujanje wotwodžuje wot delnjoserbskeho subst. dem. lank („*Flüchstein*“, „*Leinlein*“), a tola je cyle jasne a wěste, zo je Lanken jeničcy a jenož wšědne rujansko-lech. subst. *lanka* = starosł. *ląka* = pólsk. *łąka* = serb. *łuka* t. j. něm. *Wiese*, štož džě je tež w Němcach znate a často přiškadzace wjesne mjeno.

Muka.

*) Wilcy abo Wjelety (Eginh. Weletabi) t. j. po serbsku wulecy, pozdžišo tež hišće Lutycy t. j. khrobli mjenowani, njeběchu serbski, ale lechitski splah.

Muka.

**) Wilhelm Bogusławski hižo w l. 1861 w Pětrohrodze stawizny serbskeho naroda wuda w pólskej rěči z napisom: „Rys Dziejów Serbo-Łuzyckich“ (z dwěmaj khartomaj), a wosebje nadrobnje wo našich serbskich kaž tež lechitskich stawiznach wón jedna we swoim monumentalnym žiwjeńskim.

storiju Serbskeho Naroda“ (Budyšin 1884). Wonaj so w tutej přehladnej, wšo wobprijacej, na krótkosć dźiwacej knizy najbóle na J. P. Šafaříkowe słowjanske starožitnosće, na Giesebrechtowe dźěło, na nastawki w českim „Slovníku naučným“ a na Jenčowe přepytowanja w Časopisu M. S. zepjerataj.

Bogusławski a Hórnik powědataj nam z wutrobnej zahorjenosću stawizny našeho serbskeho luda wot spočatka hač do nowišeho časa. Krótke je jeju rozebranje wo najstaršim serbskim času. Wonaj njejtaj toho nahlada, zo su Serbja hakle w 5. a 6. lěstotku z južnorańšich europskich stronow do krajnow něčičišeho němskeho kejžorstwa začahnyli; wjele bóle staj wěsteho měnjenja, zo Serbja hižo w času Khrystusoweho narodźenja w srjedźiznje Ešropy bydlaclu: „Mjez nimi w běhu pječich přěnich stotkow po Khryšće ani jednoho Němca ani cuzeho knježičerja njeběše (hl. str. 6 sll.).“ Njech je tu na to pokazane, zo je J. E. Smoleř w spisu: „Wo słowjanskich městnych mjenach w Hornjej Łužicy“ atd. (Budyšin 1867) druheho nahlada,* prajicy: „Łužicy Serbja su najpozďišo hač do srjedźiny 6. lěstotka wobje Łužicy wobsadźili; přetož wot tutoho časa so na němske ludy mjez Wódru a Łobjom pola runočasných spisacelow wjacj njespomina. K tutym Serbam, kiž běchu wšón kraj mjez Kwisu a Solawu zaprijeli, słušachu wjacore wjetše a mnohe mjeńše splahi.“

Jara wobžarować je, zo nam žórła ze srjedźizny słowjansko-serbskeho luda samoho cyle pobrachuja. Wot jich rěčnich pomnikow — jeli su z cyła tajkich měli —, njeje nič na nas přišlo.***) Tohodla smy z wjetša na samsne žórła pokazani, z kotrychž spisaceljo němskich stawiznow čerpaju.

Kotre su w nastupanju Serbow tute žórła? Herodot mjenuje lud Enetoi abo Henetoi. Pod tutym mjenom su někotři

dźěle: Dzieje Słowiańszczyzny północno-zachodniej až do wynarodowjenja Słowian zaodrzańskich, 4 wulke zwjazki z wjele khartami, wudate w Póznanju 1887—1900. Tež ma so tu mjenować, dokelž sobu wo našich serbskich stawiznach jedna, wobšěrne dźěło Edwarda Bogusławskiego: *Historja Słowian*, 2 wulkej zwjazkaj. Kraków-Warszawa, 1888 a 1889.

Muka.

*) Mój nahlad hl. w přispomnjenju na str. 42.

Muka.

**) Přir. Pypin a Spasovič: *Istorija slanjanskich literatur*; do němskeho přefožena wot Pjecha.

prěnje spomnjenje Serbow wuslědźić chcyli, ale wěsće z njeprawom, hač runje je móžno, zo su Słowjenjo byli. Po Herodotu bydlachu tući Henetoi na połnocnych stronach adriatskeho morja. Wón liči jich k illyriskim splaham. Pozdžišo je tuto mjeno přešlo na Veneciju (*Venetien; Venedig*). Plinius starši a Tacitus mjenuja Venetow. Posledniši praji w „*Germania*“, cap. 46: „Hač mam ja splahi Peucinow, Venetow a Fennow k Germanam abo k Sarmatam přiličić, je mi njewěste.“ Po nim bydlachu tući *Venetii* wot rěki Wisły při Baltiskim morju hač do wokolicy Rigi, a běchu rańši susodža Germanow. Hač su tući Veneti prawótojo našich Serbow*) byli, njehodži so z wěstosću dopokazać, dokelž mjeno „*Wenden*“ hakle wjele pozdžišo w stawiznach wustupuje. Wažniše je mjeno Suevow, kotraž stari spisaćeljo Caesar, Plinius, Tacitus a druzy podawaju; tući po swědčenju Tacita wot brjohow baltiskeho morja hač ke Karpathskim horam bydlachu, po swědčenju Caesara a druhich pak krajiny wot starych Keltow wopušćene mjez rěkomaj Majnom a Dunajom wobsadźichu, z jich mjena je nětčiše mjeno „*Schwaben*“ wušło. Hdyž jich Tacitus k rańšim germanskim splaham liči, so wón wěsće myli. Jich hłowne sydła běchu wjele bóle k połdnju. Z cyła běše mjeno „*Suevi*“ zhromadne mjeno za wulkú ličbu ludow; po swědčenju Orosia, kiž bě w spočatku 5. lětstotka po Chrystu žiwy, krywaše so pod tutym mjenom 54 ludow. Wjele je so wo tutech Suevach**) slědźiło a pisało, ale cyle njeje čemnosć hišće zběhnjena, dokelž sebi stari spisaćeljo tu khětro napřećiwo stoja (přir. Baumann, „*Sueven und Alemannen*“;

*) To woni z wěstosću ženje njeběchu.

Redaktor.

**) Suewojo běchu němski (teutonski) wojeŕski lud, kiž z džěla w 2. abo 1. wěku do Chrysta runje kaž pozdžišo Gothojo (přir. *Göta-riike*) dla přeludnjenja swoje stare sydła w Šwedskej, z wotkelž tež jich mjeno (přir. *Svea-riike* a *Schweden*) pokhadža, wopušćiwši we wjacorych wojeŕskich črjódach pod wjednistwom svojich wójdowow (přir. spočinanje wójdowy Ariovista wot Caesara wopisane) wjacy lětstotkow po cyłej srjedźnej Europje (Germaniji) wot wuliwa Wisły přez Łobjo hač k Rhejneje a wot Baltiskeho morja hač k Dunaju a Alpam wokoło čahajo bórzy te bórzy druhe splahi, bórzy wjacy bórzy mjenje wšelakich druhorěčnych (z wjetša słowjanskich) posydných rólniskich ludow sebi poděisny a je pak krótsi pak dlějši čas wobknježowaše sedžo po jich kraju we svojich wobtwjerdženych lěhwach,

Forschungen zur deutschen Geschichte. Bd. 16. Göttingen 1876). Najstarši a najnahladniši suevski ľud běchu Semnonojo (? red.). Woni bydłachu wot srjedźneho Łobja a srjedźneje Wódry hač k Łužiskim a Rudnym horam. Semnonojo džělachu so w l. 17 po Khr. wot mócnafstwa Marboda (hl. Tacitus annales II a Vellejus Paterculus II, 108—109) a přizamknychu so jeho njeprěćelej Arminej. Wot drugeho stotka zhubi so mjeno Semnonow ze stawiznow. Lugii abo Lygii, pječa tež suevski splah, bydłachu po romskich spisačelach snano z wjetša w džzensnišej Šlezynskej při rěkomaj Wódrje a Wisle. Tež woni so wot třěćeho stotka wjacj njemjenuja.

Romjenjo pisaju, zo běchu tute rańše, po jich nahladže germanske*) splahi, w stajnym hibanju, wone njemějachu wěstych sydlišćow, ale čabachu tam a sem. Slědžimy-li dale, móžemy

husto do hižo hotowych słowjanskich hrodzišćow položonych a tohodla potom z džěla wot Słowjanow po nich Němč a podobnje pomjenowanych, a žiwjo so wot dawkow (wosebje *tributa in natura*) poděisnjenym ratařskim splaham napoloženych; analogiskich padow mamy we swětowych stawiznach wšitkich časow dosć a nadosć (přir. na př. balkanskich Słowjanow pod turkowskim, Burow a Kafrow w Africy; a iriskich Keltow pod jendźelskim, čornuchow tam pod němskim, Indianow pod anglo-amerikanskim knjejestwom). Tak poděisny sebi jene wójsko Suevow na dlějši čas tež Semnonow (Semnones a Semones = zemjane = zemjenjo t. j. rólnicy, ratarjo), prawótcow pozdžišich a našich nětčišich Serbow a přijawši abo dostawši jich pomjenowauje k swojemu (hl. Ptolemaeus: *Suevi Semnones*) rubi jim z tym samo jich mjeno (přir. z nowišeho ča. a podobny wosud mjena „*Preussen*“); po jeho wotsalenju słowjanske splahi Semnonow (Zemjanow) někotre wěki žanoho zhromadneho mjena wjacj njemějachu, doniž w času jich wojowanjow z teutonskimi Frankami po něčim mjeno splaha w nětčišim Vogtlandže sydlaceho Serbow na wšitke po rěči a wašnjach jenajke słowjanske splahi wot Durinskich horow a Solawy hač do rěkow Kwisy a Bobry a wot Šmrěćinow, Rudohorow a Łužiskich horow hač nimale k smuzy wot Wódry pola Frankfurta přez Barliń hač k Łobju p. Magdeburga (Džěwina) so wupřestrě, mjez tym zo so tehdy wot Frankow a Saksow jim a tež susodnym lechitskim Słowjanam hač k Baltiskemu morju zhromadne mjeno „*Wenden*“ připožoži. *Muka.*

*) Germanske splahi njejsu *eo ipso* němske (teutonske) splahi, a wopačne je zwučene přirunowanje: *Germani* = *Teutones* = *Deutsche* = Němcy; přetož pomjenowanje Germania je zhromadne geografiske mjeno za krajiny, w kotrychž wšelake ludy sedžachu, runje kaž Asia, Afrika, Gallia, Sarmatia atd. — Potom pak tež w starych časach ludy wšelakeho

drje mènjenje wuprajíc, zo tute ludy njeběchu čisto-germanskeho rodu, ale zo so wot spočatka z nimi měšachu słowjanske splahi, runje kaž je nětko Łužica ze Serbami a Němcami změšana, abo Wuhefska z Madžarami, Słowjanami a Němcami. Jako potom w 5. a 6. lětstotku wulki džěl sueviskich splahow k poľdnju čehnješe, storkaše wot ranja přeco wjacu słowjanskich splahow za nimi, a Serbja krajiny hač do Solawy a dale wobsadźichu. Tak bychu so wšelakosće w nahladach Hórnika-Bogusławského na jenej a němskich stawiznarjow, kaž tež J. E. Smolerja, na drugej stronje tola někak wurunaše.

Za čas powšitkowneho čahanja ludow je nam žórto najwjeteje plaćiwosće byzantinski stawiznar Prokopius ze 6. lětstotka po Khrystusu. (Do němskeho přeloženy wot Kannegiessera; 4 zwjazki. Greifswald 1827—31.) Wón přewodzeše Belisara na jeho wójnskich čahach jako tajny pisar a měješe pod kežzorom Justinianom I. wysoke statne zastojnstwo w Konstantinoplu. We 8 knihach podawa Prokopius wopisowanje wójnow Justiniana z Persami, Wandalami, Maurami a Gothami.

Po jeho powědanju běchu so Botharjo, prjedy při Woldzy a nad Uralom z bydłom, srjedz Dona a Dniepra zasydlili. Pódlia nich bydlichu Słowjenjo (*Slovenen*) a jim přiwuzny lud Antow. Po dołhosći rěki Wisły a w podmokłych nižinach Wolchonskeho lěsa sedźachu *Teneti* z Aestami a Porusami k jenomu wulkemu ludej zjednoćeni.

W času Prokopa, w spočatku 6. lětstotka, wupřesčérachu so słowjanske splahi po wšěch stronach. Džěl nastaji swoje stany w dalokich nižinach wot Wisły hač k Woldzy, druhe słowjanske

rodu a wašnja na žadyn pad tak mjez sobu změšane njeběchu, kaž sebi to kn. spisaćel předstaja. — Němcy běchu tehdy nawalny wojejski knježacy lud, Słowjenjo pak měrny džěławy rólniski narod; tu njebě žane měšenje móžno; a tak běchu tehdy mjez Łobjom a Wisłu posydné rólniske a dawki dawace splahi Słowjenjo (serbscy a lechitscy), njeměrnje tam a sem čahace wojowace a knjejestwa so mocowace splahi pak Němcy; wo přenišich, we swojich sydłach měrnje dale wostawacych, Romjenjo ničo pisac njewědža, wjele bóle pak wo poslednišich, dokoľž mčjachu so woni sami před jich njeměrnosću a nawalnosću bojeć.

Muka.

splahi začahnychu do zakhoda hač k Łobju, k Smrěčinam a k čěskemu lěsej*), hišće druge dobychu so do provincow narańšoromskeho kejžorstwa. Słowjanske splahi, kotrež so w Germaniji zasydlachu (hižo běchu zasydlene. *Red.*), buchu powšitkownje „*Venedi*“ mjenowane. Hač su to tamni *Venedi*, wo kotrychž Tacitus piše a kotřiž w pońóčneje Pólskej wot Wisły hač k městu Ridzy bydlachu, njeje wěsće spóznać. Wšitke tute so do Germanije nutř dobywace splahi běchu, kaž jónu Suewojo, změšane ze wšelakich słowjanskich narodow (? *red.*), wotnoški wulkich ludow, kotrež w rańšich krajinach wróco zawostachu.

Pokračowanje Prokopowych stawiznow pišaše Agathias**), kotryž w 5 knihach čas hač do lěta 559 wopisuje.

Žórła k tutej přenjeje periodźe stawiznow słowjanskich ludow su rozpróšene w byzantinsko-griechiskich pisarjach. Jich ličba je wulka, jich pisma su z džěla dospołnje, z džěla w fragmentach a wučahach nam zdžeržane, wudate buchu zhromadnje wot Labbé, Fabrot, Dufresne a dr. w 42 zwjazkach w Parizu 1654—1711.

Nowe *Corpus scriptorum historiae Byzantinae* započa 1828 B. G. Niebuhr († 1831) pod sobuskutkowanjom mnohich wučenyh, kaž J. Bekkera, L. a W. Dindorfa, Schoppena, Meineka a Lachmanna wudawać. Wot 1828—1878 bu wot nich wulka kopica byzantinskich pisarjow wobdžěłana a wudata. Někotři buchu tež do němskeho přeloženi.

Wjele zbožowniši smy w nastupanju stawiznarjow z němskeho srjedźowěka. Hižo takrjec klassiske džěto nětko zemrěteho W. Wattenbacha: „*Deutschlands Geschichtsquellen im Mittelalter bis zur Mitte des 13. Jahrhunderts* (2 Bde. 6. Aufl. Berlin 1893)“ podawa tak jasne a wšo wobprijace wopisanje žóriow a cyłeje z nimi zwisowaceje literatury, zo je za přepytowarja stawiznow najwjětše wjesele we nim študować a čitać. Tute Watten-

*) Tam běchu tehdy hižo dawno Słowjenjo Serbja zasydleni, kaž sym dale přědku dopokazał. *Red.*

**) Agathias bu wudaty wot Niebuhra (Bonn 1828). — Zosimus, spisacel z časa kejžora Theodosia II., je do němskeho přeloženy wot Seybolda a Heslera, Frankfurt 1804. 2 zwjazkaj.

bachowe knihi dyrbi džensniši džeců kóždy znać, kiž chce wo žórłach serbskich stawiznow pisać.)*

Najwjeteje wažnosće maju tež wudate „*Monumenta Germaniae historica*“, woprawdže monumentalne předewzaće, kotrež je němskemu stawiznarštwu z najwyššej khwalbu a čósu.

Nastork k tomu da swobodny knjez ze Stein 1819. Ale při wobšěrnosći džěłow, při wulkosći maćizny a při ćožkotach, tutu maćiznu wobdźělać, najbóle pak tež při rozpróšenosći rukopisow po wjele archivach a bibliothekach tukraja a wukraja wuńdže přeni zwjazk (karolingske annales) pod wodženjom G. H. Pertza hakle w léce 1826. Cyły zhromadny wudawk, kiž hišće dołho skónčeny njeje, ma z 5 wotdźěłow wobstać: I. spisaceljo; II. zakonje; III. kejžorske lisćiny a zapiski; IV. listy; V. starožitnosće. — Pódlu Pertza džěłahu mužojo kaž G. Waitz, Dahlmann, Th. Mommsen, Wattenbach a dr. na tutym woprawdže hobrskim předewzaću a nadawku. Nětčiši hlowny wodźer wudaća Monumento w je profesor E. Dümmler w Berlinju, sławny stawiznar.

Dokelž pak ma srjedźnowěkowa laćansćina wjele wosebiteho a dokelž njeje lohko, jeje spođziwne nałożowanje pola někotrych spisowarjow dorozumić, ma so z wulkim džakom witać, zo so tute Monumenta wot léta 1849 pod napisom: „Die Geschichtsschreiber der deutschen Vorzeit“ pódlu w němskich přeložkach wudawaju.

Jako přenje žórło, w kotrymž so na słowjansko-serbske ludy w Germaniji spomina, ma so Fredegar mjenować. Wón běše pječa jako scholasticus žiwy w Burgundže srjedź 7. lětstotka. Swoje wobšěrne hać do l. 641 dosahace stawizny frankiskeho kraja je wón z džěla ze starych stawiznarjow zestajował, z džěla z Gregora z Toursa wučahnył; hakle stawizny wot l. 584 piše Fredegar samostatnje a powěda, što je so w jeho času stało.

Tehdy přińdžechu z Pannoniskeje Awarojo, přećežechu krajiny srjedź Wódry a Łobja, a buchu bórzy z prutom za tamnišich Słowjanow. Skónčnje nočeychu a njemóžachu Słowjenjo avariski krjud dlěje znjesć. Najwjacy mějachu Čechojo a Morawjenjo pod džiwim njepräćelom ćerpić, a tuž so zběžechu k bědženju přećiwu

*) O. Lorenz je jako pokračowanje Wattenbachoweho džěla knihu spisał: „Deutschlands Geschichtsquellen im Mittelalter.“ Berlin 1886. 3. Aufl.

turko-skythiskim jěharjam a prokarjam. Jich wójnskemu čahcj so tež kupe Samo, z Frankow přičedši,*) přizamkny ze swojim mužstwom, a dopomha Słowjanam k dobyću. Tohodla wuzwolichu t. toho nahladneho a kurobłeho muža „Wimidi“ (Čechojo a Morawjenjo) za swojeho krala. Wokoło lěta 623 běše wón do słowjanskich krajow přišoł a wobknjčeše 35 lět dołho słowjanske mócnarstwo, kotrehož jadro běše česki kraj, kotrež pak w pońdnu hač k Štyrskim Alpam, w ranju hač ke Karpatham a w pońocy hač do Habole a nižeje Sprjcwje so wupřesčeraše. Samo běše po tajkim tež kral našich serbskich prawótcow.

Na Fredegarja slědowachu mnozy pokračowarjo, kotřiž dale „gesta Francorum“ a jim susodnych ludow wopowědachu. Po tutech naša syła annalow, z wjetša w klóštrach pisanych, tak na př. lětne knihi Fuldasko a Corveyske, annales Laurisenses, Mosellani, Salisburgenses a dr. Někotre wažne džěło je so nam bohužel zhubilo, na přikład kniha kancelrja Crantz, kotryž w službje bayerskeho wójwody Tassila stojiše; Tassilo běše Samowe mócnarstwo z wulkeho džěla sebi dobył, a tak mějše Crantz**) wjele wobkhada ze Słowjanami a tuž drje tež ze Serbami (? red.).

Hišće bohatša a plódnija za serbske stawizny je historiska literatura z karolingskeho časa. Pódlu Pawoła Diakona, stawiznarja Langobardow, ma so přede všim mjenować Einhard, spisaćel „žiwjenja Karla Wulkeho“ (*vita Caroli Magni*) a pječa tež annalow frankskeho kraja. Einhard narođi so wokoło lěta 770 w narańšich Frankach a zemřě 14. měrca 840 we wot njeho založenym klóštrje w Seligenstadtu nad Mohanom. Wón je přeni

*) Samo (Fred. 48 Samo natione Francus, ale An. Salisb. 4 p. 7 prawje Samo nomine „uidam Slavus“) běše Słowjan a to Serb pak ze stron mjez Solawu a Eobjom pak z krajiny nad Mohanom; jeho mjeno je wšědna skróćěnka z poľneho wosobinskeho mjena Samowit (= sam dobywať) abo Samomysl abo pod. *Muka.*

**) Džělić wot tutoho Crantz ma so wjele pózdniji spisaćel Albertus Krantz. Jeho kniha rěka: „Wandalia. De Wandalarum vera origine, variis gentibus, crebris e patria migrationibus, regnis etc. Hanov. 1619.“ Tutón A. Krantz, kotrehož džěło je hewak jara dowěrne a wužijomne je nastork k cyle wopáčnemu přeměňenju mjenow Wandalow a Wendow (Serbow) da! (Přir. Knauthe, sorbenwend. Kirchengesch. str. 2.)

němski spisačel, kiž je w serbskich krajach pobył a sam ze Serbami wobkhađ měł. Wón nam wopisuje jich kraje a jich sydlišća, mjenuje nam wšelake serbske splahi, najbóle te, kotrež buchu do wójnow Karla Wulkeho zaplećene, rozebjerje jich prawizniske a kulturne wobstejnoscě, wopowěduje nam jich bėdženja z Frankami a Saksami, a piše wosebje tež wo póselstwě serbskich wjefchow, kiž bě přišlo do kejžorskeho dwórskeho lėhwa.

Štož bě Einhard jako stawiznař za čas přěnich Karolingow, to bu za nim Widukind, mnich w klóštrje Corvey, za čas kejžora Ottona Wulkeho. Snano w lěće 967 započea wón na Einhardowe džělo so zložuju stawizny sakskeho luda pisać pod titulom: *res gestae Saxonicae*, při tym na słowjansko-serbske ludy tak daloko spominajo, hač so stawizny Saksow a Serbow*) mjez sobu dótkaču. Runje mějachu so jara wótre bėdženja, a Otto I. bu po horcym wojowanju z knjezom nad serbskimi ludami.

W tym samym času (wokoło 970) zcstaja žid Ibrahim-ibn-Jakub (Abraham Jakobsen) arabiske zhromadne džělo wo tutech podawkach, při tym wopisuje najbóle serbske kraje a ludy. Wón je, kaž powěda, z kejžorom Ottonom sam rěčał a so z bořarskimi póslami w Merseburgu zetkał. Wattenbach podawa přeložene Abrahamoweho džělo zady přetožka Widukinda (druhi nakład, strona 138—147). Dale bu wudate wot Jacoba: „Ein arabischer Berichterstatter aus dem 10. oder 11. Jahrhundert über Fulda, Soest, Schleswig, Paderborn u. s. w. Zum ersten Male aus dem Arabischen übertragen und mit Einleitung versehen von Georg Jacob. (Berlin, Mayer und Müller 1890.)“

Naše hłowne znajomstwo stawiznow serbskich ludow wokoło lěta 1000 mamy z třoch žóriow: Z chronikow Thietmara Merseburgskeho, Hadama z Bremena a Helmolda.

Thietmar, z hrabinskeho rodu, dosta swoje wuwučowanje w Quedlinburgu a Merseburgu, 1009 bu wón z biskopom Merseburgskim, zemře pak hižo 1018, hakle 43 lět stary. We swojim 8 knihow wobprijacym „*chronicon*“ powěda stawizny Ottonskeho kejžorskeho doma a wopisuje přeco so wotměnjace wójnske pady

*) Widukind jedna z wjetša wo lechitskich Słowjanach-Wendach, mjenje wo serbskich Wendach.

w serbskich krajach, zložuju so na wjele žórłow, tak na Widu-
kinda, na Quedlinburgske annales, na Magdeburgske a
Halberstadtske chronica. Štož pak jeho džětu najwjetšu
hódnosć dawa, je to, zo Thietmar wopowěduje, štož je sam widzał;
wón pisa stawizny wot spočatka knježerstwa Ottona III. runo-
časnje z podawkami samymi. Přez to jeho džěto nimale kha-
rakter džeńskich knihow dostawa a ma za tutón čas čím wjacy
wěryhódnoty. Dokelž bě wón sam při wšelakich wójnskich wu-
prawach přećiwo Serbam pódla a dokelž mějće wjele wobkłada
na kejžorskim dworje, njepobrachowaše jemu na srědkach, so wo
najwažnišich podawkach derje wobhonić. Tež dale ležacym po-
dawkam w serbskich krajach sěhuje wón z kedźbliwosću a z do-
brym znajomstwom, a to čím bóle, dokelž jeho biskopstwo za
Serbow založene w serbskim kraju ležeše a dokelž bě jemu serbski
lud k wobroćenju wot pohanstwa připokazany. Serbja běchu dzer-
ženi, dzesatk na Magdeburgske a Merseburgske cyrkwe wote-
dawać, na př. měješe župa *Nicici* (srjedz Łobja a Čorneho Hal-
štrowa) cyły dzesatk mjedu dawać.

Jara khwalobne je, zo je dr. Muka w lětniku 1893 (č. 6 a sl.)
měšačnika „Łužicy“ nam dlějši wučah z Thietmaroweje khro-
niki podał, wojowanje pólskeho wójwody Bólesława khrobkeho
z němskim kejžorom Hendrichom II. wo serbski kraj (1002—
1018) wobšěrnje wopowěduje.

Z Thietmaroweje khroniki čerpaše annalista Saxo,*) ko-
trehož stawizniske džěto hač do lěta 1139 dosaha; njeznaty pak
wosta Thietmar Hadamej z Bremena. — Hadam narodži so
wokoło lěta 1040 pječa w mišnjanskim markhrabinstwje, w lěće
1068 přińdže jako can. cap. scholasticus na dwór Hamburgskeho
arcybiskopa Adalberta. Hdy je wumrjet, njeje znate. Hadam
bě wobhonity muž a znaješe jara derje pońócno-połobjanske kraje,
tak zo je nam kniha: „Mištra Hadama stawizny hamburg-
skich arcybiskopow“ jara dowěrne, wulku hódnosć mějace
žórło k serbskim stawiznam. Wjele je wón z Einharda brať; hdžež
so pak wo missionskim skutkowanju hamburgskich arcybiskopow

*) Annalista Saxo kaž tež Hildesheimske annales wosebje
nadrobno wopisuja wojowanja kejžora Konrada z pólskim wójwodu Mječi-
slawom II. (1025—1032); přir. Hórnik, hist. ser. nar. str. 54 sl.

a jich póstow mjez Serbami rěči, je wón poŕny zahorjenja a žiwjenja. Mamy so jemu džakować za drobne geografiske a ethnografiske wopisanje tehdyšeho serbskeho kraja, *S(c)lavanja* wot njeho pomjenowaneho, a jeho wobydlerjow; mjez nimi spomina tež na Sorabow, kotřiž při hórnim džěle rańšeho brjoha Łobja bydlachu, ze Sorabami mjezowachu splahi Čechow a Susłow (*Siuuxten*). Wón wopisuje dale jich města a wašnja, jich pohansku wěru, a přede wšěm jich napřećiwjenje přećiwo křesćanstwu. *S(c)lavanja* bě do 18 župow džělena, kotrež so hać na tři wšě ke křesćijanstwu přiwobročichu. Serbscy wjeřchojo pak běchu tehdy Missizla (t. j. Mjećisław), Naccen a Sederich. (Hadam II. cap. 24.) Z cyła běče 6 biskopstwow w *Slawaniji*: 1) Aldinburg (Stargard, nětko Oldenburg) we Wagriskej, a pjeć magdcburgskich suffraganskich biskopstwow: 2) Mersiburg; 3) Ciscia (Žite, n. Zeitz); 4) Misna (Mišno, n. Meissen); 5) Brandenburg (Branibor); 6) Havelberg.*)

Džěto samsneje hódnoty a dostojnosće je Helmoldowa słowjanska khronika (*Helmoldi Slavorum Chronica*). Helmold, rodzeny w Holsteinskej, běše někotry čas w augustinskim klóštrje w Neumünsteru a bu z fararjom w Bozowje (Bosow) nad Płonskim (Plönskim) jězorom. Snano w léće 1126 zezna so ze serbskim*) japoštoŕom Vicelinom († 1154), kiž je wjele tak mjenowanych Vicelinskich cyrkwjow załožił (přir. Haupt, die Vizelinskirchen. Kiel 1884). Helmold přewodžeše w léće 1155 nowowuzwoleneho biskopa Gerolda aldenburgskeho na dwór nadobneho serbskeho wjeřcha Přibysława w Aldenburgu (Stargardže).

*) Tu zaso serbske a lechitske krajiny džělene njejsu; Aldinburske (Stargardske) a Havelburske biskopstwo ležeštej cyłej a Braniborske z wjetšeho džěla w krajinach lechitskich (poľobskich) Wendow a jenož Merseburgske, Žitčanske a Mišnjanske we woprawdžice serbskim (sorabskim) kraju. *Slavanja* abo *Slawania* pak tehdyši spisaćeljo rěkaju z wjetša jenož słowjansko-serbskim (sorabskim) krajinam srjedž Łobja a Wódry k poľdnju wot smuhi Magdeburg (Džěwin) — Barliń — Frankfurt (Lubuš), tworjacym te 4 němcke marki: 1) marchionatus Lusiza (Łuzica) — 2) march. Misni (Mišno) — 3) march. Mersiburg — 4) march. Ciza (Žite).

Muka.

**) Vicelin njebě japoštoľ Serbow, ale póľnocnych Wendow (lechitskich abo poľobskich Stowjanow).

Red.

Prënja kniha Helmoldoweje khroniki dosaha hač do lëta 1168, druha hač do 1171; třeću knihu pisaé je wón pječa w myslach mël, ale my wo njej ničo njewëmy, kaž je nam tež Helmoldowe dalše žiwjenje njeznate. Jenož hišće jónu (1177) sc na njeho spomina; tehdy bëše wón swëdk při založenju Lübeck-skeho klóštra Swj. Jana. — Helmoldowy wotpohlad bëše, powëdaé, kak staj so křesćijanstwo a nëmske knježórstwo mjez Serbami (lëpje: Słowjanami abo Wendami, *red.*) we Wagriskej (južno-rańšej Holsteinskej) zawjedtoj.*) Sorabow Helmold 5 króé mjenuje a to přeco kaž Hadam w zjednoćenstwje z Čechami. Wón jich džëli wot Słowjanow, pod kotrymiž wón wagriskich a obo-drytskich Serbow (lëpje: Wendow, *red.*) rozumi. Tak wón na p. praji w II, 5: Po jara horecch a krwawnych bëdženjach w lëće 1164 buchu Słowjenjo wutupjeni. Hdžež pak hišće poslednje powostanki Słowjanow bëchu, tam buchu z pobrachowanjom žita a z wupusćenjom kraja tak wot nuzy a hłodu přewzaéi, zo we wulkich črjódach k Pomorjanam a k Danam éčkach, kotřiž jich njesmilnje Polakam, Sorabam a Čecham předawachu.

Jara wulka je ličba dalšich khronikow z 11. a 12. lëtstotka, w kotrychž so na Serbow, na jich skutki a žiwjenje spomina. Same Sanktgallenske klóšterske khroniki wjedža wo nimi powëdaé.

Zapomnié njesmëmy čëskich spisowarjow. Hač runjež tuéi najprjódcy na stawizny swojeho luda a kraja džiwaju, tola tež tam a sem wo susodnych krajinach to a druhe pisaju. Kosmas z Prahi (dekan w Prazy, † 1125), čëski Herodot, kaž jeho Palacky mjenuje, spomina na „surowy lud Łužičanow“ (II, 15) a huséišo na mišnjanske kraje, kotrež wón Sribia, Zurbia, Sorabia mjenuje. Vincenz z Prahi, w druhej pořojcy 12. lëtstotka žiwy, mjenuje dwójcy (1142 a 1156) město Budyšin: W lëcu 1142 tu čëski wójwoda Władislaw wójsko zhromadžeše, a 1156 bu wot nëmskeho kejžora Friedricha I. Barbarossy wójwodže Władislawej slubjenje date, zo „chce jemu k wjetšej česéi hród Budyšin wróó daé“. Budyšin bëše mjenujcy z wjetšim

*) Tuž wón wo serbskim kraju a wo našich serbskich (sorabskich) wótcach ničo powëdaé njemóžeše a woprawdže tež nimale ničo njepowëda; potajkim wón za naše serbske stawizny wulkeje wažnosée nima. *Red.*

dželonu Hornjeje Łužicy po smjerći hrabje Hendricha z Groitscha, wnuka wójwoły Wratislawa II. w léce 1130, po lenniskim prawje čěskemu mócnarstwu připadnył, bě pak so po zdaću w přernih létach knježenja krala Friedricha I., jako wójwoda Władisław z tutym w rozkorje ležeće, Čecham zhubił (přir. Vincenz, klětu 1157).

Z 13. lětstotkom nastawaju měšćanske khroniki*) a krajne stawizny; druhe wašnje stawiznarstwa so započina, snano hišće čezše džěło poskićuju tomu, kiž chce z wjele rozpróšenych žórłow stawizny Serbow we wšelakich krajinach poľnočnych Němcow zestajeć, Serbow, kotřiž su prestali jako kruće we sebi wobzamknjeny narod pođ swojimi wječhami wustupować.

To je bjz dwěla: wjele je činić w nastupanju stawiznow słowjansko-serbskeho naroda: Najprjódey (? red.) maju so byzantinsko-griechiske žórta přepytać, zo by so jasnosć do stawiznow Serbow (Wendow, red.) prjedy a we času ludočahow přinjesła. — Prašenje, hdy a zwotkal su Serbja do Germanije přišli, ma so rozrisać. — Fotom maju so po žórtach jednotliwe serbske splahi a jich sydlišća w Germaniji w starym času a w srjedźowěku postajić, tak daloko hač je to móžno, dokelž su powěšće

*) Tu maju so skónčnje jako jara wažne žórta za serbske stawizny mjenować stare listiny ze wšěch stron prjedawšich serbskich krajinow, kiž su hižo we wjels wulkich zwjazkach jako „*codices diplomatici*“ abo „*Urkundenbücher*“ wudate a přeco hišće dale so wudawaju; wone maju cyłu kopicu maćizny za naše serbske, woselje kulturne stawizny; najwažniše mjez nimi su:

- 1) Codex diplomaticus Saxoniae regiae; dotal 17. zwjazkow.
- 2) Codex diplomaticus Lusatiae superioris; wudaty wot Köhlera.
- 3) Inventarium diplomaticum Lusatiae inferioris; wudate wot Worbša.
- 4) Riedel, Codex diplomaticus Brandenburgensis; přez 30 zwj.
- 5) Codex diplomaticus Anhaltinus; 5 zwjazkow.
- 6) Codex diplomaticus Silesiae; 16 zwjazkow.
- 7) Geschichtsquellen der Provinz Sachsen; přez 30 zwjazkow.
- 8) Thüringische Geschichtsquellen; 7 zwjazkow.
- 9) Mühlverstedt, Regesta archiepiscopatus Magdeburgensis; 3 zwjazki.

Z tatyh listinow bychy naši stawiznarjo wosebje měli čerpać, a bychy nam do našeho Časopisa móhli cyły rjad rjanych, zajimawych a wažnych nastawkow podać, hódnych čitanja w posedženjach starožitnostno-stawizniškeho wotrjada M. S.

Muka.

wot Tacita hač k Helmoldej khětro thablace a njejasn. — Přepytać ma so, kajke zwonkowe a znutkowne přičiny běcht wina, zo njemóžachu serbske ludy samostatnych knježestwow pod serbskimi narodnymi wjerchami nabyć a zo njejsu so k wulkemu serbskemu mócnáštwu zjednoćile. — Dale ma so na prašenje wotmołwić, z kotreje strony dóstachu lužiscy Serbja křesćijanstwo, hač wot póstow magdeburgskich arcybiskopow a mišnjanskich biskopow abo wot wučobnikow słowjanskeju japoštołow Cyrilla a Methodija,*) po lužkim z Čech a Morawy abo wot woběžujících stranow. J. E. Smolef we swojej duchapónej dissertaciji „Lajke je wučba athanasiankeho symbola wo třećej wosobje w bójstwjě“ atd. (Budyšín 1864) měni, zo je najprjedy ze Słowjanow a potom z Němcow lužiskim Serbam křesćijanstwo přišlo.

Nowe historiske wobkrućenje, zo smy křesćijansku wučbu z Čech dostali, widžu ja pola kanonika Wysehradskeho, pokračowarja Kosmasy z Prahi: tutón podawa, zo je čěski wójwoda „Sobezlaus“ we lětach 1126—1131 „w krajinach Milecko při rěcy Niza hród natwaril, kotryž wón Yzhorelie mjenowaše, prjedy běše so tež Drenow mjenował“; to rěka: „wójwoda Soběslaw je hród Zhorjele w Milčanow kraju při Nisy natwaril, kotryž prjedy Drjewnow rěkaše“. Su-li pak srjedz Serbow čěscy wojwódcy zastojnicy z čěskim wójskim mužstwom byli, su tež čěskich duchownych sobu měli, kotřiž su wěsće mjez Milčanami křesćijanstwo rozpřesćěrali abo słabu wěru mjez ludom posyljali, pódla słowjanske cyrkwinske wurazy za Serbow připrawjejo.

Hdy bychu so tola bórzy wustojne mocy namakale, kotrež bychu wšitke tute woprawdže nic lohke stawizniske a starožitnostne prašenja a nadawki k spokojacemu wujasnjenju dowjedle, a hdyž tež nic na jene dobo we wjetšim zhromađnym džěle, to tola po času a po něčim. Hižo wědomostne monografije bychu w tutym nastupanju wulkeje hódnosće měle a so z powšitkowym čěskom witala.

*) Zo staj b. straj Cyrill a Methodij samaj we Lužicy bytoj a wučiloj, je cyle njehistoriska mysl, hižo Knauthe (Der Oberlausitzer Sorlenwender Kirchengeschichte, Görlitz 1767) str. 70 ja wotpokazuje.

Nekrolog XL.

J a n B a r t k o ,

bywši cyrkw. wučef a lantor w Nosaćicach, jubilar a zarjadnik tomu Měšćicy Serbskeje, mějićel sakskeho zaslužbného křiža. plódný serbski spisaćel.

* 16. nov. 1821. † 18. meje 1900.

Serbowstwo z nowa sprawneho wótcínca želi. To je tři dwacetki lět, zo je wón sobu do rjadu wonych zbudźerjow stupił, kiž zběhachu hłós, hdyž běše tehdy hišće Serbstwo do womory zajate.

Jich nadobna syła so minje a minje. Wjelan, Hórnik a Imiš, Domaška, Melda a Hiska, Rostok, Mosak a druzy su hižo na wěčny wotpočink šli. A nětko je tež tón nimale posledni z nich, naš česćedostojny Bartko, božemje prajił. Wósomnateho dnja meje lěta 1900 je wón do jich wjeršneho towarstwa šel, swojeje staroby w sedomdzesat a džewjatym lěće.

Rodźeny 16. nov. 1821 w Drobach bě wón zahe na Židow daty do w swojim času jara dobreje šule, a dospě po pilnym wuknjenu bórzy Budyski seminar. Hdyž slawnaj budźerjej drěmateho Serbstwa, Zejleř a Smoleř, serbskemu žiwjenju nowu narodnu załohu dašaj, so tež wón z horliwym duchom sobu do rjadu wučencow stupa, kiž chychu našu maćerńu drohu rěč z lubosću hajić. A na čož bě we tom zaměru zložil, to je tež z wubrajnej swěru naležnje do skutka stajal.

Hotowy na seminarje a pobywši tu a tam w šulach nakhwilny wučef, přeby wón potom něšto lět w Khwaćicach we wučefskim džěle, z wotkalž do Nosaćic za šulu posadu dosta. Tu je wón z Božej pomocu při svojich wurjadnych mocach tež wurjadnych wuspěchow měł, zo je wot šulskeje wyšnosće wjele česće a wukhwalby dostawać móhl. Tola jow nimamy wo jeho wulkich paedagogiskich zaslužbach mołwić. Nam je tu wo to, na woči stajić, što je wón wosebje za serbske šulařstwo był.

Bartko je był škitar a zakhował zakónskich prawow serbskeje šule. Wón je był wojowar jeničcy mudreje mysle, zo w serbskich šulach so hinak z połnym wuspěchom njehodži wučić, hač z pomocu serbskeje rěče. Wón je był wustupnik přećiwotym, kiž chcedza serbskim džěćatam jich maćerńu rěč bjezbóžnje

rubić. Za nje wón pěknej dvě serbskej čitancy wuda, a za nje wón serbske biblijske stawizny spira, mjenujey přeloži přěni raz z Michałskim kantorom Pjekarjom Kurtzowe biblijske stawizny, a druhi raz te stawizny po swojim kbmánym wustojtu sam zložil.

Při tym pak njesměny na jeho pobočne wuskutki na poli serbskeho pismowstwa zabyć. Mjez nje ličimy někotre nabožne knihi; dale tež knižku za němskich wučowcow našeje řeče, spisane w Ahnowym wašnjju, potom přeložk znateje wjeselohry „Nócný stražnik“, dale nastawki do „Tydžeńskich a Serbskich Nowin“, jako tež spěwy za wšelake składnosće: k jubilejam, kwasam a tohorunjeća dale. — —

A huyž běše naš Bartko stary a mučny po čěžkich prócach swojeho zastojnstwa skónčnje na wotpočink šoł, njezasta z džěłami za swojich we wutrobje nošených Serbow. Wot załožka Maćicy Serbskeje běše wón jejny sobustaw a wosta jej swěrný hač do smjerće, a je wot jeje hłowných zhromadźiznow jenož jeničku skomdźil. — Wo kim druhim móhli to z wjeselom khwalić?

Hdyž w Małym Wjelkowje serbske burske towařstwo nasta, wón prošeny wo to, při swojej starobje a při wšej potřebje měra to wobćežne zastojnstwo pokładnika přijal. A zo je tež jako wustojny sadař a počkaf Serbam z wužitkom był, to jeno chcemy připódlu spomnić.

Wulkich zaslužbow je wón tež jako zarjadnik Maćičneho doma sebi zdobywał wědzał, runje kaž tež jako sobustaw twarskeho wubjerka z pozitnej radu.

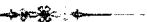
Nowy serbsko-němski wudawk biblijskich stawiznow bě jeho poslednje džěło. Na tym džěłase hišće khory a słaby, haj druhdy hač do pózdnej nocy. Wón přeješe sebi, zo by jich dočieš dočakać móhl. A Bóh je to jemu z miłoty spočil. — — —

Naš njezapomnity přećelo Bartko, wotpočuj božmje a wuži waj njebeske myto za swoje skutki wo Serbstwo. Nam pak šćedrota Boža za Serbow wótčinca twojeho runjeća wobradź!

Budyšin, junija 1900.

Jan Wjela.

Přisp. Přirunaj nekrologaj Bartka we „Łužicy“, 1900, str. 46, a w protyce „Předženaku“ 1901, str. 35 sl.

Nekrolog XII.

Dr. phil. Khorla August Kalich,
superintendent a farař w Ošacu, bywši předsyda Maćicy Serbskeje.

* 10. jul. 1844. † 12. sept. 1900.

Po dołhim ćežkim čerpjenju zemře 12. sept. 1900 dr. phil. Khorla August Kalich (Kolch), superintendent a farař w Ošacu. Rodženy w Lutyjecach Hodžijskeje wosady 10. jul. 1844 jako mandželski starši syn njeboh Pětra Kalicha, žiwnosćerja tam, a jeho njeboćičkeje mandželskeje Hańže, rodž. Donatec z Běčic, je wón najprjedy do Khanec do šule khodźił, na čož bu w léce 1858 na Budyski gymnasij daty. Tutón wustaw překhodźiwši a w Lipsku theologiju wustudowawši bu w léce 1872 do Hornjeho Wujězda za fararja, w léce 1881 za kapłana při Michałskej wosadže w Budyšinje a w léce 1882 za fararja při tej samej wosadže powołany, w léce 1895 bu za fararja a superintendenta w Ošacu wuzwoleny a postajeny. Njeboćički běše muž wosebných duchowných darow, železneje pilnosće a zastojskeje swěrnosće. Rodženy Serb serbsku řeč jara derje řečeše a pisaše. Z jeho wustojneho pjera mamy rjanu wot ludži rad čitanu serbsku knihu: „Naša nanajs wjećiša wěra. II. dźěl. Předowanja wo druhim artiklu.“ Z nakładom serbskeho lutherskeho knihowneho towařstwa. W Budyšinje 1887. 11 listnow. Nimo toho je w léce 1876 při składnosći 150lětneho jubileja Łužiskeho Předafskeho Towařstwa w Lipsku jara wučeny nastawk w němскеj řeči do lětneje rozprawy tutoho towařstwa napisał. Njeboćički běše wot l. 1882—1895 pokładnik powšitkowneho serbsk. ev. missionskeho towařstwa. Tón samy čas wodžeše tež, wot cyrkwinскеje wyřnosće na to powołany, serbske kandidatske towařstwo, a wšitcy éi duchowni, kiž su jako kandidaći w jeho wučbje stali, su jemu wjele džaka winojéi. Wažne zastojsnstwo předsydy Maćicy Serbskeje pomě wot 28. měrcu 1894 — 1. jul. 1895, hdyž běše 1882—1894 z jejnym městopředsydu był. Toho runja běše wón předsyda Towařstwa Pomocy hač do swojeho přesydenja do Ošaca. Za čas jeho přebywanja na Budyskej Michałskej farje stej so pod jeho wodženjom Michałska cyrkej a fara jara rjenje wobnowiřej. Swoju mać je njeboćički hižo za

šulske leta zhubit, svojeho nana pak, kiž běše 87. leto docpit, hake před 5 lětami. Ženjeny bě z dzowku njebočićkeho Malešečanskeho fararja Naechstarja, ta bě jemu před 2 lětomaj wurjeła. Wo njebočićkeho, kiž běše potajkim 56 lět stary, žaruje 6 dzěci, wot kotrychž je najstarši syn kandidata theologiae, a jeho jejnički bratr, kiž ma nanowu žiwnosć w Lutyjecach. Nje-dzělu, 16. sept. 1900, su njebočićkeho z wulkej česću a z wulkim wobdzělenjom ze wsěch stron, tež ze serbskeje Łužicy, w Ošaru khowali. Have pia anima!

Jan Křižan.

Zličbowanje domu Macicy Serbskeje

wot jutrow 1898 hač do jutrow 1899.

A. Dokhody.

I. Zbytk w pokladnicy wot knjeza kantora Bartka přepodaty	287. 10.	
II. Dokhody z přenajěca bydłow a runow w Maciěnym domje:		
Wot knjeza Smolerja	950. —	
" " Fritše	725. —	
" " Angermanna	300. —	
" " Kuncy	240. —	
" knježny Somerec	210. —	
" knjeza Töpfera	100. —	
" " Hübnera	75. —	
" " Valtena	450. —	
" " Holzschuha	377. 50.	
" " Brauna	20. —	
" " Meyera	60. —	
	<u>3577. 50.</u>	3577. 50.
III. Požčonka wot Budyjskeje nalutowarnje		76000. —
IV. Z nalutowařskich knižkow čisto 128945		4860. —
V. Dobrowólne dary:		
pola knjeza Mjerwy hromadžene		3500. 51.
wot Małowjelkowskeje nalutowarnje wróćene		1450. 23.
VI. Z druhich žórtłow		<u>13. —</u>
		Sa. 89688. 34.

B. Wudawki.

1. Twarskemu mištrej kn. Kaupej za murjejske džěło	30692. 68.
2. Knjezej architektej Groće (honorar a puće)	3440. —
3. " " Hornigej za pškowc	6942. 87.
4. " " Misnarnej za železo	5134. 75.
5. " " Hasenohrej za rězbařske džěło	3191. 45.
6. Za tyšeřske džěła	9267. 30.
7. Za kachle a hornčerske džěła	4586. 20.
8. Knjezej Heinrichej za wjeřchi	<u>3989. 65.</u>

Łatus 67244. 90.

	Transport:	67244. 90.
9. Knjezej Spalteholzej za durje a wokna do klamow		1654. 50.
10. „ Donatej za třechowkryće		2890. —
11. Za zamkařske džěła		4638. 42.
12. „ tapety a wumolowanja		3081. 02.
13. „ sklenčerske džěta		2718. 75.
14. „ blacharniske džěta		1630. 92.
15. „ pozhoćenje		20. —
16. „ wodu		38. 26.
17. „ pfun.		71. 72.
18. Wšelake dawki pola twarskeje policije		49. 50.
19. Za mjećenje hasy		32. 40.
20. „ rjedženje, myće a pŕokanje		219. 82.
21. „ pisane kamjenje w kŕŕži a na pŕedskhodach		1114. —
22. „ mjećenje wuhnjow		6. —
23. Wudawki při zběhanju		305. 46.
24. Położenje wodowych rolow		200. 60.
25. Za rjedženje jamy		13. 20.
26. „ kładženje trottoira		211. 15.
27. „ nawěstki dla pŕenajěca		42. —
28. Dawki, dokhodny dawki, ležownostny dawki, wotpalenska pokladnica		91. 06.
29. Za hozdže a wšelake porjedženja		81. 88.
30. Zarunanje škody kn. Fritši		123. —
31. Daň na Budyskej nalutowarni		1449. 25.
32. „ za 2000 hr. Kraszewskeho fonda 3 9/10		60. —
33. „ „ 500 hr. Łahodoweho fonda 4 9/10		20. —
34. „ „ 1000 hr. Tyburowskeho fonda 4 9/10		40. —
	<u>Sa.</u>	<u>88047. 81.</u>

Zližbowanje wšitkich wudawkow 88047. 81.
 Zb;tk w pokladnicy 1640. 53.
Sa. 89688. 34.

Dołh Maćičneho domu

jutry 1899.

Hypothekarski dołh na Budyskej nalutowarni	90000. —
Dołh pola twarskeho mištra knj. Kaupa	15000. —
Dołh pola knj. Misnarja za železow	2000. —
Dołh pola knj. Hörniga za pěskowce	2000. —
Zastaty honorar knj. architekta Grothly	1160. 36.
Dołh pola třechowkryjerja Donata	855. —
	<u>Sa. 111015. 36.</u>

W Budyšinje, jutry 1899.

Michał Cyž, zarjadnik.

Zličbowanje domu Maćicy Serbskeje

wot jutrow 1899 hač do jutrow 1900.

A. Dohody.

I. Zbytk w pokładnicy z lěta 1899		1640. 53.
II. Wunošk z p.najaja bydłow a rumow:		
Wot knjeza Smoleja	1150. —	
" Lubijskeje banki	1100. —	
" knjeza Fritše	1450. —	
" knjenje Hartmanki	729. —	
" knjeza Angermanna	630. —	
" " Kuncy	480. —	
" knježny Somerec	450. —	
" knjeza Töpfara	200. —	
" " Hübnera	150. —	
" " Valtena	600. —	
" " Hol-schuha	500. —	
" " Brauna	180. —	
" " Meyera	120. —	
Za knihowaju	90. —	
	<hr/>	
	7739. —	7769. —
III. Dobrowólne dary wot knjeza Čeća wupřičene:		
6. junija 1899	1600. —	
28. septembra 1899	1270. —	
27. januara 1900	271. 92.	
13. februara 1900	157. —	
	<hr/>	
	3298. 92.	3298. 92.
		<hr/>
		Sa. 12708. 45.

B. Wudawki.

1. Za pfun		76. 68.
2. Wodowy dawki		69. 65.
3. Knjezej Harnapej za rjedjenje popjelneje jamy		18. 40.
4. Do mišćanskeje pokładnicy za rjedjenje jamy		28. 20.
5. Knjezej Mützej za wokna		3. 80.
6. " Martinijej za wšelake porjedjenja		8. 10.
7. " Mützej za skleńčerske džěta		33. 30.
8. " zamkarkej Breitkopfej za wšelake zamkarske džěta		193. 50.
9. " Moserej za mjećenje wuhnjow		27. —
10. " Breitkopfej za „samozamkar“		27. 20.
11. Na hamtskim sudnistwje		2. 80.
12. Knjezej Wjenkej za barbjenje		17. 10.
13. " Krawcej za barbjenje		26. 95.
14. " Holbjanej za deski		11. 86.
15. " Wilhelmjej za wokna		7. 50.
16. " Jähnej za wšelake džěta pola knjeza Fritše a Holz-schuha		89. 50.
17. Knjezej Martinijej za elektriske zwonjenje		15. —
18. " Kalichej za stajenje kachlow we starym domje		14. 20.
19. " Meiselej za zawěšćenje doma		14. 90.
20. " Bokej za roty		5. 25.
21. " Kaupěj pohlětna dań wot 15000 hr. po 3¼ %		281. 25.
		<hr/>
		Latu 972. 34.

	Transport:	
22. Knjezej Rösenthalerej za wodowy honač	972.	34.
23. „ Engertej za gyps	2.	50.
24. „ Martinijej za kładženje plunskih rołow do Freyec byčlenja	—.	75.
25. Knjezej Wenkej za wuporjedženje susodskeho domu	86.	68.
26. „ Kalichej za wšelake porjedženja we starym domje	91.	—
27. „ Holzschuhej za přestajenje a wuporjedženje kachlow	5.	10.
28. „ Weisej za nowe wokno w Lubijskej bancy	10.	—
29. „ Kaupej za wšelake džěła	42.	—
30. „ Märkelej zarunanje škody	52.	71.
31. Nawěstk dła přenajěta Somerec bydla	5.	15.
32. Knjezej Rösenthalerej za porjedženja	—.	88.
33. „ Paulej za elektriski zwón	10.	60.
34. „ Martinijej za wšelake porjedženja	6.	70.
35. „ Kaupej polětna dań wot 15000 hr.	17.	20.
36. Za musej	281.	25.
37. Polětna dań na nalutowarni wot 90000 hr. po $3\frac{3}{4}$ %	500.	—
38. Polětna dań na nalutowarni (druhe polěta)	1687.	50.
39. Dań za 2000 hr. Kraszewskeho fonda po 3 %	1687.	50.
40. Zawěšćenje školy	60.	—
41. Wotpaleńska pokładnica	18.	—
42. Ležownostny dawk	104.	71.
43. Dokhodny dawk	13.	08.
44. Wotpaleńska pokładnica	103.	05.
45. Městski dawk (Geschors)	46.	75.
46. Do měšćanskeje pokładnicy	8.	40.
47. Ležownostny dawk	2.	—
Wotplaćenja:		
48. Knjezej Kaupej	126.	90.
49. „ Mianarnej za železo	1000.	—
50. „ Hörnigej za pěkowc	2000.	—
51. „ Grothej zastatw honorar	2000.	—
52. „ Donatej za třechu	1000.	—
	750.	—
	12692.	75.
Zbytěk w pokładnicy	15.	70.
	Sa.	12708. 45.

Dołh Měšćanskeho domu

jutry 1900.

Hypothekarski dołh na Budyskej nalutowarni	90000.	—
Ručný dołh pola twarskeho mištra Kaupa	14000.	—
	Sa.	104000. —

Přispomnjenje. Knjez architekt Grotha je wot swojeho honorara 160 hr. 36 np. spušeil. Knjezej třechowkryjerjej Donatej su so wot jeho žadanki 105 hr. wotěahnyle.

W Budyšinje, jutry 1900.

Michał Cyž, zarjadnik.

Dary za dom M. S.

W běhu lěta wot 1. dec. 1899 hač do 31. dec. 1900 skladowachu jako dobrowólne dary za Serbski Maćičny Dom w hriwnach:

I. Serbske wsy: *vacat.*

II. Kommissije serbskeho narodneho doma (po wysokosći přinoškow rjadowane): 1) Serbske blido w Lipsku (90) 100; 2) Radwořska „płatowa“ kom. w Radworju (127,99) 92,56; 3) „Liški-Pónđźelnicy“ w Budyšinje (362,05) 74,55; 4) Delanska „patentna“ kom. w Ralbicach (364,03) 49,98; 5) Milčanska „kofejowa“ kom. (37,34) 34,70; 6) Kom. „Mołokanow“ (zał. w okt. 1900): 18,90; 7) Horjanska kom. „Rozkolnikow“ (84) 16; 8) Freibergska kom. „Syrotka“ (12,59) 8,76; 9) Bačońska „Šlapnjena Žaba“ (zał. 1900): 5,42; 10) Serbske blido we Łahowje (zał. 1900): 2,20; 11) Kom. „Sobotnikow“ na Skalm. dwórnišću (2) 1,50; 11) Ždźerjanska „łučwjana“ kom. (13,36) *vacat*; 13) „Kemšaca“ kom. w Hrodzišću (3,80): *vacat*; 14) Přernja „pruska“ kom. (1,90): *vacat.*

III. Towarstwa a wustawy: Předsydstwo M. S. zbytk danje z Kraszewskeho fonda 25; swobodne zjednoćenstwo serbskich kath. wučerjow sakskeje Łužicy (20,60) 36,26; Bukečanske serbske towarstwo (5,50) 41,92; Kukowska katholska bjesada (15) 15; Włada, tow. kath. sem. w Budyšinje (100) 60.

IV. Zběrki redakcijow: a) redaktorcy „Łužicy“ dr. E. Mucy podachu: kk. prof. Ad. Černý w Prahy (k česći jubilara Jak. Herrmanna) 100; přez njeho knježna M. W. w Pardubicach 8,40; wón sam k dorunanju 1,35; zběrki sobustawa M. S. dr. med. Wład. Bialkowskeho w Jašlikach (dot. 234,70): 14,83 + 16,31 = 31,14; zběrki knježny Melanije Parczewskeje w Kališu: 2,56 + 4,75; z Drježdźan wučerjej H. Župan 1 a dr. Pilk 0,50; Włodz. Wiśniewski w Nowgorodźe Sewjersku 4,30; ryčefkubler Cesar Mósak-Kłosopólski nad Swidnicu 60; zběrka ass. Jana Delnjeho w Drježdźanach 20; dr. med. Szablewski z Drježdźan 5; wudobytk z přesadźowanja w „Liščeje Jamje“ k česći Maćičnych hosći 19. hapr. 21,67; kand. phil. E. Lohe w Barlinju 2; zběrka inženjera Mječ. Dowojny-Sylwestrowicza z Wilna 17,25; kand. theol. Šwjela ze Skjarbošca wuwikował z Mukowych „Wobradženkow“ 4; professor Tajrych z Pardubic z Mukowych wobrazkow 1,70; zběrka rěčnika Stanisława Van der Noot Kijeńskeho z Wařawy 455,80; nowe posyłki hromaka fararja M. Handrika w Slepom (6,60) 7,90; krajny sudniski radźičef Salowski w Kamjenicy 20; Czesław Bageński w Kazani 106; st. nač. Alexander Petrów w Orenburgu 10,75.

b) redakciji „Katholskeho Pósla“ so wotedachu tele jednotliwe dary (nimo darow kommissijow a towařstwow a skladnostnych darow, hl. pod II, III a V): M. T. z Jenkec 5; Jakub Pětrák z Nowoslic 3,10; z Konjec M. Buk 1 a Haňža Brězanec 1 a wučef M. Hajna 3; z Miloćic přez K. P. Romualda 10; Domašk z Ralbic 1; farař Kubaš z Njebjelčic 5; překupc K. Michl ze Slaneho 1,69; M. Kokla 0,50; kapłan P. Šolta w Žitawje 3,70; inž. Fiala w Kijowje 4,30; tach. serbscy wučerjo 2,50; kapł. Kratochvíl 0,50; Hana Piwarcec z Drježdžan 2,50; Dismaš Hájek z Prahi 1; redaktor 1; wučef Jurij Šlodeňk w Kukowje (na zakładny dar) 20; kapłan Jan Šolta w Kulowje (dale na zakł. dar) 20; Jakub Lebza, wobsedźef skały w Nuknicy (k 75 zakł. dara) 25; Jan Wolman z Njeswačidla 0,60; Marija Lebzowa z Konjec 1; redaktor 1; žel. zast. Jakub Hila w Nisy 3; přek. K. Michl w Slaném 1,70; inž. Fiala w Pětrohrodze 2,15; kanonik Jakub Herrmann, farař we Wotrowje, **100**; dary bjezmjencow a malke dary při wšelakich skladnosćach a wjeselach do hrom. 49,50.

c) Přez redakciju „Missionskeho Pósla“ darichu (hač do 15./10. 00): 17,50. d) Přez redakciju tydženika „Pomhaj Bóh“: *racat*.

V. Składnostne dary: na Zajacec kwasu w Bezdowje 4,50; na Mlýńkec-Wjelsec kwasu w Dalicach 25; na Smolerjec křicznach w Budyšinje 10; wjeseli kwasarjo w Bukecach 4,10; na Smolic kwasu w Spytectach 70; na Hušmanec kwasu w Płowašecach 5; na Šunowskich křicznach 3,50; na Brězanec křicznach w Ralbicach 13,20; na Jenčec-Běmarjec kwasu w Čornjowje 9; na Žurec křicznach w Šunowje 7; na Cóskec kwasu w Židžinom 3; při hłownej zhromadźiznje Maćicy Serbskeje 18. hapr. 40,35; při jubilejskej swjatočnosći Jakuba Čišinskeho we Wotrowskim farskim domje 21; abiturienći gymnasija w Táborje 16.

VI. Dary jednotliwcow: kk. dr. phil. Am. Vozárik, chemik w Geesthaché p. Hamb. 3; H. Keřk w Droždźiju 1; Šolta z Nosaćic 0,20; kantor H. Jordan w Popojcach 5; H. Króna z Bukec 1; Šolta z Čornjowa 0,20; Delnjoserbski murjer 2,50; K. Swětoš z Wulkich Ždžar 2; wučefka M. Kramattowa w Prazy 3,40; farař lic. th. Jan Renč w Ketlicach 10; řečnik dr. E. Hermann w Budyšinje (k 20 dale) 10; kand. phil. Jurij Daneš z Prahi 8,81; Měšef runař 0,51; Aug. Hajna na Winohradach 1,60; Josef Svoboda ze Smichowa 3,20; kantor Jordan w Popojcach 5.

VII. Zběrki jednotliwcow: kk. měšć. wuč. Adolf Sommer w Budyšinje (jako wukupjenje wot nowolětnych zbožopřećow wot 33. wos., hl. *Enz* 1900, I, 12) 32; sem. Fel. Pětranc w Budyšinje 7,49; dr. phil. Jurij Pilk w Drježdžanach 12.

Zapis darow do museja M. S.

(Wot jutrow 1900 hač do 1. měrca 1901.)

Do našeho „serbskeho museja“ a jeho archiva buchu tele wěcy darjene:

1. 14 popjelnicow w Khwaćicach wukopanych, wot knjeza kand. duch. Oty Wićaza.
2. Dwaj relikwijarijej (klóštrske džěło), wot Šoćic z Khrósćic přez kn. katech. J. Wingera.
3. Wumjelske jeiko (klóštrske džěło) wot kn. schol. Jak. Skale.
4. Wot a přez kn. dr. Muku w Freibergu:
 - a) „Žalmowe“ 1614 z přiwjazanym českim rukopisom;
 - b) „Žižkowy mječ“, serbski rukopis Haše;
 - c) „Wottogo drogego lietta a Wotteie Sudobu atd.“ Rukopis Nepile w Rownem, darjeny wot kn. fararja Handrika-Slepjanskeho;
 - d) 43 litografijow (łužiske cyrkwy), darjene wot dr. J. Pilka;
 - e) dwaj Zejlerjowaj rukopisaj;
 - f) stary česki rukopis;
 - g) serbski zapisnik (Stambuch) z počatka 19. stotka;
 - h) wšelake serbske wobrazy.
5. Železne kolesko k tlóčenju žarowanskich žonjacych načolnych plátkow (bindkow), wot knjeza Połdraka z Praskowa.
6. Starw slěborny pjenjez, při Ralbičanskej šuli wuruty, wot kn. wučerja Jurja Šewčika.
7. Wot knjenje zwud. Smoleńki ze zawostajenstwa po njeboh knjezu J. E. Smolerju:
 - a) 51 pjenjez a medaljow;
 - b) piwowy karančk študenty Arnošta Smolerja z mjenami sobuštudentow;
 - c) tartarske škómje z Kazanje ze safiana, rjenje wušiwane;
 - d) wušiwane safianowe stupnje z Taškenta (Turkeстана);
 - e) swěčka z klóštra „Peščerskeje Lawry“ pola Kijewa;
 - f) manšetowaj kneflaj ze sibirskeje brězoweje skory a mamutoweje kosće;
 - g) dvě ruskej burskej lžicy, drjewjancj a lakowanej, z wokoliny Pětrohroda;
 - h) medaljon z pólskimi wótčincami;
 - i) tartarske trjenje;
 - k) wušiwane ruske trjenje;
 - l) wušiwane trjenje z Kazanje.
8. Dwaj pjenjezaj (turkowskaj?) a wojeřska wuslužba, wot Michała Bjenady ze Zahorja.

9. Stary pólski číšč a wumjełski wobraz, wot Jana Greška, delnjokůžiskeho Serba we Wařawje.

Wšo hromadže je so potajkim musej wo 140 číšlow rozmnožił. Woporniwym darićelam wupraja so wutrobny džak. Njeh tež druzy na naš musej spominaja!

Wopytało je musej, nimo něhdže 30 njeplaćacych hosći, hač do kónca lěta 1900 jenož 75 wosobow, kotrež 23,50 hr. zastupa zaplaćichu!

Do archiva serbskeho museja dari dr. Muka:

1. wšelake nowiny a časopisy ze serbskimi wobrazami a rozprawami wo serbskej wustajeńcy w Drježdzanach;
2. dwaj walčkej zběrkow z wustajeńcy;
3. akty serbskeje wustajeńcy;
4. spomnjenki na njeboh M. Hórnika, 3 zwjazki;
5. nekrologi Imiša;
6. Imišowe přědowanja (rukopisne);
7. rukopisnu zběrku serbskich ludowych pěsni;
8. stary plan města Prahi;
9. 19 zapisnikow Mukowych;
10. Linke, Volkskunde;
11. wulku geologisko-geografisku mapu Haliča.

Jakub Šewčik,
musejownik.

Wučahi z protokollow M. S.

1) Posedźenje předsydstwa a wubjerka w „Liščejanje“ 28. měrca 1900. Přitomni: Łusčanski, Mrózak, Fiedleř, Skala, Kapleř, Smoleř, Šewčik, Cyž a Andricki; zamołwjena j staj Kubica a dr. Renč. Postaja so džeński porjad za hłownu zhromadźiznu, kotraž ma so wotbyć w Gudźic hosćencu, ze sěchowacym programom: 1. rozprawy, 2. nekrolog, 3. nowowólby a 4. namjety. Dale bu wobzamknjene: Knjezej Bartkej ma so počojca čisteho wunoška z jeho biblijskich stawiznow přizwolić, jeli wón na kóždy pad honorar žada. Wučomcam serbskeho homiletiskeho seminara w Hrodźišću ma so 1 exemplar serbskeho Słownika požčić. Słownik smě so sobustawam, kotřiž su wšě přinoški zaplaćili, za 9 hr. předawać. Kejžorskej akademiji w Pětrohrodze maju so wšelake čísla Časopisa, wo kotrež prosy,

pósłać. Dla wobydlenja za knjeni zwud. Smolerjowu w Maćičnym domje mataj předsyda a zarjadnik wěc wobstarać. Musejownik Šewčik wozjewja, zo budže móžno, musej jutry wotewrić. Wotewrjenje ma so srjedu po jutrach dopołodnja w 11 hodź. stać.

2) Hłowna zhromadźizna (53.), 18. hapryła 1900, w Gudzie hosćencu w Budyšinje. Dokelž bě předsyda dla wažneho wuradźenja w sakskej přenjeje komorje zadźěwany, wotewri městopředsyda farar Mrózak w 3 hodź. zhromadźiznu, witajo přítomnych a zamołwjenje fararja Jakuba a list Adolfa Černeho čitajo. I. Rozprawy. Hłownu rozprawu poda pisma wjedźef kan. scho-lastikus Jakub Skala: wón napomina sobustawow, skutkować po přikładze Smolerja, Hórnik, Imiša a so prócować wo zdźerženje serbskeje rěče a narodnosće. Tutón nadawk ma tež naš serbski dom, kotryž bohudźak, runjež je jenož hakle z džěla natwarjeny, tola narodej služić počina, khowajo drohotnu knihownju a bohaty musej, kotrejž staj z wulkej prócu w minjenym léće knjezaj Fiedler a Šewčik zarjadowajoj, za čož jimaj džak słuša, runjež kaž tež zarjadnikej domu, knjezej Cyzej, kotryž so z njesebičnej starosćiwosću wo financelne pozběhnjenje domu stara. — Druhu rozprawu podawa pokładnik překupe A. Čec: Dokhodow mjěše M. S. 2569,93 hr., wudawkow 4018,36 hr., potajkim je 1448,43 hr. wjacy wudała a jeje zamoženje je so tak ponižiło na 2036,57 hr. Tuta njerunosć we wudawkach a dokhodach wukhadža jeničcy z wulkeho a droheho nakłada Bartkowych serbsko-němskich biblijskich stawiznow, kotrychž čišć sam 2500 hriwnow płáci. — Knihiskładnik J. Kapleř rozprawja, zo je so w poslednim léće 7619 exemplarow wšelkich spisow, knihow a knižkow z knihisklada wudało a mjez lud rozšěriło. — Knihownik K. A. Fiedler zdźěli, zo je so knihownja wo 156 čisłow prisporila, dostawši wot 10 jednotliwych darićerjow 49 a wot 21 towařstwow 107 čisłow. — Musejownik J. Šewčik rozprawuje, zo zbytk wunoška Drježdźanskeje wustajeńcy, 432 hr. wučinjacy, k zarjadowanju museja njedosahaše a zo je tohodla Maćica dalšich 500 hr. k tomu přizwolila. Musej ma w tu khwilu 6 škleńčanych blidow z drjewjanymi wysokimi sćěnami, 4 škleńčane kamory a rjany wubjerk wosebiće zaškleńčenych figurinow. Blida

a kamory su poľne, a z cyła wša připokazana městnosć je hižo přepjeljena. — Zarjadnik M. Cyž rozprawuje wo domje: Wšě dokhody wučinjachu 12708,45 hr., mjenujcy 7769 hr. wotnajenskich pjenjez, 3298,92 hr. darow a 1640,53 hr. lońšeho zbytku, tuž móžachu so 7000 hr. k wotplaćenju dołha nałožiť. — Předsyda wubjerka farań Kubica rozprawja, zo je wubjerk dom swěru přehladať a wšo w dobrym rjedže namakať, da wo tom nastajeny protokoll čitać a wupraja wosebje knjezomaj Cyžej a Fiedlerjej zasuženy džak. — Sommer porokuje, zo so mało za dom hromadži. — Sčěhuja rozprawy wotrjadow: a) rěčespytny (*dr. Muka*) měješe dvě posedzeni; b) hudźbny (*Krawc*) je knihu „Štyrihłósne mužske khory“ zestajať, kotrež su z Maćičnym nakładom wušle; c) belletristiski (*Andricki*) skorži na mało zajimawosće tajkich, kotřiž bychu powołani byli; d) stawiznisko-starožitnostny (*dr. Renč*) měješe tři skhadźowanki; e) wo delnjołužiskim wotrjedže rěči kand. theol. Šwjela a skorži na to, zo so mało we nim džěła a zo su so za cyłe lěto jeničke modlefske knihi za lud wudaće; f) narodopisny (*dr. Muka*) měješe tři posedzenja a zhladuje z hordosću na serbski musej, kotryž je z Drježdžanskeje wustajeńcy narostł a so nětko Maćicy jako drohotny pokład přewostaja. Zhromadźizna džakuje so tamnej Drježdžanskej kommissiji a wosebje knjezeje dr. Mucy z horliwej stawu. — Mjez tym je předsyda Łusčanski zastupił. — II. Nekrolog. Na to wopomnjeće zemřetych sobustawow slěduje; zemřětoje staj dwaj sobustawaj: stud. theol. Marćin Mrózak z Hrodźišća a Karl Herman Robert Raeda (Rejda), farań em. Bartski, sobuzaložer a jubilar M. S. Jeho nekrolog farań Mrózak z Hrodźišća přednoša. — III. Nowowólby. Předsyda Łusčanski, městopředsyda Mrózak a knihownik Fiedler so jenohłósnyje z nowa wuzwola, toho runja so tež kn. překupec A. Čeć definitivnje za pokładnika wuzwoli. Do wubjerka so Sommer a Smoleť z nowa wuzwolitaj. — IV. Namjety atd. Zarjadnik doma, redaktor Časopisa a musejownik maju so po namjeće předsydstwa a wubjerka do předsydstwa přijec, k tomu pak je trěbne přeměnenje wustawkow. Dokelž pak so tute hinak hač z přihłowanjom dweju třećinow wšěch sobustawow přeměnić njehodža, njemóže džensniša zhromadźizna namjet přijec.

— Mjez tym hromadži kapłan Andrieki 'za dom a nahromadži 40,35 hr. — Za nowych sobustawow buchu přijeli: wučer Albert, diakonus Tyšeř, farski administr. Schneider, kapłan Kocián, stud iur. Kubica, faraf Ungař, hosćencaf Měrcink a překupe Nuhlišk. — Po přeću dr. Muki maju so wšě lětné rozprawy tež pisomnje do aktow podawać a đary za knihownju a musej w Časopisu kwitować. — Knjezej A. Parczewskemu so na naprašowanje wotmołwi, zo so agentury za rozšěrjenje Maćičnych knihow załožiłe njejsu, knjez Smoleř pak chce k hodom kolportera po Serbach wokolo pósłać! — Přitomni wuzwola kapłana Nowaka za předsydu přirodopisneho wotrjada. — Skónčnje postaji so zastupny pjenjez do museja (30 np.). Přitomnych bě 48 sobustawow.

3) Posedženje předsydstwa a wubjerka w „Lišćej jamje“, 28. novembra 1900. Přitomni: Łusčanski, Mrózak, Skala, Smoleř, Šewčik, Sommer, Fiedler a Cyž. Jedna so wo wudaću Wjeloweho rukopisa „Serbski Zabawnik“, kotryž je Šewčik přehladował. Po jeho rozprawje by so něštožkuli wuwostajić měło, zo by knižka njetrjebawši wulka njebyła. Dokelž mataj pak přeco dwaj sobustawaj předsydstwa kóždy wudajomny rukopis přehladać, přepoda so wón hišće knjezej Fiedlerjej, zo by wón skónčnu rozprawu wo nim podał. — Z radosću přijima so dr. Mukowe wozjewjenje, zo so wón prócuje za Radyserbowe „Serbske přisłowa“, kotrychž čišć je z džewjatym listnom wjaznył, dokelž Maćica srědkow nima, druheho nakładnika namakać a zo ma k tomu dobre wuhlady. Tež su wšitecy za namjet, zo bychy so tajcy, kotřiž dlějši čas přinoški njezaplaćichu, zdwórliwje pominali. — Próstwa kn. prof. J. Milakowiča w Sarajewje wo Słownik so dopjelni; tež professorej Bourgeois w Tournay so někotre Maćične knižki pósćelu. — „Spěwna Radosć“ ma so w 6000 exempl. z nowa čišćeć. — Za sobustawa so professor Hans Stumme w Lipsku přija.

Wučahnył Jakub Šewčik.

W o b s a h.

Hymnus Serbam na puć do noweho stotka. Jakub Čišinski . . .	str. 3.
Tri sta metaforiskich hronow serbskeje ludoweje rěče. Zezběrał a wuložil Jan Radyserb-Wjela	„ 5.
Błudne zele. W Błuñojskej rěcy napisał J. B. Nyčka	„ 15.
Slěpjanska swarba. Wopisał a podał Mato Handrik-Slepjanski . . .	„ 18.
Nowy slěd čěskich stopow w Delnjeje Łužicy. Podał kand. theol. Bogumił Šwjela	„ 38.
Žórła k najstaršim stawiznam serbskeho naroda. Spisał dr. Marćin Renč-Wjelećański	„ 41.
Nekrolog XL. (Jan Bartko, z podobiznu)	„ 57.
Nekrolog XLI. (dr. phil. Khorla August Kalich)	„ 59.
Zliěbowanje domu M. S. wot jutrow 1898 hač do jutrow 1899 . . .	„ 60.
Zliěbowanje domu M. S. wot jutrow 1899 hač do jutrow 1900 . . .	„ 62.
Dary za dom M. S.	„ 64.
Dary za musej M. S.	„ 66.
Wučabi z protokollow M. S. (Wučahnył J. Šewčik)	„ 67.

☞ Wo zapłaćenje lětnych a wosebje tež zastatych přinoškow (kóždolětnje 4 *M* abo w cuzych pjenjeczach po kursu) a wo dary za dom M. S. najpodwólnišo prosymy. Lěto so bórzy minje! Pokładnikowa adresa za póst je: Kaufmann August Zetsch, Bautzen (Sachsen), Reichenstrasse 8.

Tež prosymy, zo bychu naše česćene sobustawy svojich znatych k přistupjenju do našeje Maćicy Serbskeje namohwjeli.

☞ Dale naležnje prosymy wo dary do Maćičneje knihownje a do našeho serbskeho museja. Dary za knihownju prosymy slać z adresu: Sem.-Oberl. em. K. A. Fiedler, Bautzen, Hospitalstrasse, a dary za musej z adresu: Domprediger J. Schewtschick, Bautzen, Domkapitel.

Přinoški a dary (za dom, knihownju a musej) kwitujemy w „Časopisu“, we „Łužicy“ a w „Serbskich Nowinach“.

Časopisa M. S. su tež stare lětniki (lětnik po 5 hr.) na předań a so dostać pod adresu: An die Maćica Serbska in Bautzen (Sachsen).

☞ Dla zmóžnjenja porjadneho připosylanja „Časopisa“ a spisow M. S. je trjeba, zo česćene sobustawy wšitke přeměnenja svojich adressow prawje bórzy redaktorej Časopisa wozjewjeju.

Rozeslanje Maćičnych spisow stawa so porjadnje dwójcy za lěto a to stajnje po jutrach a wokoło hód. Hdy by něchtó wozjewjeny spis njedostał, njech sebi žada z lisćikom pod adresu: Dr. Ernst Muka (Mucke), Freiberg (Sachsen).

Č A S O P I S
MAĆICY SERBSKEJE

1901.

Redaktor:
prof. dr. Ernst Muka,
komtur rjada sw. Sawy atd.

Lětnik LIV.
Zešiwk II.

(Cyłeho rjada čisto 105.)

B u d y š i n.
Z nakładom Maćicy Serbskeje.

Łužičenjo a Mišnjenjo na Krakowskej uniwersiće

w 15. a 16. lětstotkomaj.

Zestajał a sławnej Krakowskej uniwersiće k j-je 500lětsemu jubileju poswjećił

Alfons J. Pačewski.

W l. 1900 je Krakowska uniwersita swjećiła na swje-
dzeńske wašnje poltysacelětny jubilej swoich sławnych stawiznow.
Tutón jubilej ma bjezdwělnje wažny wuznam za cyły słowjanski
wědomostny swět a za jeho literariske krubi; wón ma tež swój
historiski wuznam za nas Serbow, haj samo za cyły lužiski
a mišnjanski kraj, t. j. za cyły zastarsku mišnjansku diocezu.
Hižom w přechnych lětach po załoženju Krakowskeje uniwersity
sylne wójmidła zjednočachu lužisku a mišnjansku studowacu młod-
džinu z młodym syđlom wědomostneje dźělawasće natwarjenym
na brjozy módrjeje Wisły, při podnožach Karpatskich Horow
Z běhom lětstotkow tute wójmidła so roztoržechu, haj samo jich
wopomnjeće je so w pomjatkcu luda zhaubiło, kaž mhlowina na
njejbešćinje; tuž budže mi dowolene, něčičěmu splabej přispomniće
tutón wot rowjenkow cyle zabyty staw kulturneje historije Łu-
žiskeho kraja.

W zahim gotiskim srjedžowěku wědomostne žiwjenje bě
zjednočene w uniwersitach; uniwersitne wustawy běchu z naj-
rjeńšim kćěwom duchowneje dźělawasće tamnišich časow, běchu
podobne studni žiwjenja, z kotrejež źorleše wokřewjaca woda
mudrosće, kaž je so wuprajił arcywójwoda Albrecht rakuski při
załoženju uniwersity Freiburgskeje.¹⁾ Dołhe lěta Bolonja a Pariz
ze swětosławnym rjadom swoich wučerjow a z wulkim čisłom
wučownikow zybolešćej so z nazdała cyłemu europiskemu swětej
kaž dvě jasnej hwězdze na zmróčenym wobhladze; do Bolonje
khwatachu prawiznicy, do Pariza theologojo ze wšelakich, haj

¹⁾ Hl. Janssen, Geschichte des deutschen Volkes. I. Freiburg i. B.
1876, str. 67.

samo z najdalšich stron. Hišće při kóncu srjedzowěka w léce 1495 w Parizu je so ličiło 15 000 studentow, z tutych pak bě znajmjeńša 9000 wukrajnych.¹⁾ W Němcach a powšitkownje w centralnej Europje dołhi čas uniwersitetnych zarjadowani njeznajachu; jeno w „němskim Romje“ t. j. w Kölnje kčěješe theologiske *studium generale* w klóštromaj Dominikanow a Franciskanow; přenja teju šulow je swoju slawu dobyła přez Alberta Wulkeho a Tomaša z Aquino, druha pak přez nic mjenje wustojneho Dunsca Scota; do němskeho Roma přičahowachu čerpać wokřewjenje ze studnje mudrosće nic jeno młodžency ze wšelakich němskich krajínow, ale tež ze Šotiskeje, Šwedowskeje a Danskeje. Dołho běše Köln z jeničkim žórłom wědomosćow za Němsku a susodne kraje, z najmjeńša na theologiskim poli. Hakle w Prazy so srjedz XIV. lětstotka přenje pruhi swěta rozšěrjachu. Wukubłany pod francozskim wliwom Karl Luxemburski, kral česki a romsko-němski kejžor je w tutom měsće rozšěrjał duchowne a wumjełske žiwjenje, přejasnjene z idealom romaniskeje kultury. Za přetwarjenje Pražskeje domskeje cyrkwy je wón wubjerneho francozskeho wumjełca Matiasa z Arrasa přiwołał; hród na Hradčanach je natwarił na podobu Parizskeho Louvra, hród pak na Karlšтынje na podobu bamžoweho hroda w Avignonje. Basnje Petrarca je jako hósé na Karlowym dworje přebywał w léce 1356; kusk prjedy přebywaše tam tež znaty Cola di Rienzi.²⁾ W léce 1348 bu Pražska uniwersita založena, přenja a najstarša we wšitkich słowjanskich a němskich krajach powšitkownje. Bórzy potom susod Karla, Kaziměr Wulki, kral pólski, w Krakowje w léce 1364 uniwersitny wustaw na podobu Bolońskeje a Padowskeje university ao žiwjenja zawoła. *Sitque ibi scieniarum preualencium margarita, ut viros producat consilij maturitate conspicuos, virtutum ornatibus redimitos, ac diversarum facultatum eruditos, fiatque ibi fons doctrinarum irriguus, de cuius plenitudine hauriant universi literalibus cupientes inbui documentis*, je krasnje wuprajil tutón

¹⁾ Tamle str. 71.

²⁾ Lamprecht. Deutsche Geschichte. V. I. d. 31. Berlin 1894. Str. 157, 183.

kral w załoženjskej lisćinje.¹⁾ Na tajke wašnje w pšćenju wědomostneho žiwjenja dwaj bratrowskej slowjanskej narodaj a krajeje přesćěžeštaj němski; we tym času, hdyž hižo Pražska uniwersita kćěješe a Krakowska do žiwjenja stupi, dospołne uniwersitne wustawy njeběchu hišće znate w Němskej. Jenož kusk pozdžišo buchu załožene uniwersity we Widni (1365), Heidelberg (1385), Kölnje (1388) a Erfurće (1392). Ze XV. lětstotka pokhadžeju Lipsk (1409), Rostok (1409), Lovanium (1424), Greifswald (1456), Freiburg a Basel (1460), Ingolstadt a Trier (1472), Mohuč a Tübingen (1476—77), skónčnje do XVI. lětstotka hižo słušatej uniwersiće Wittenberg (1502) a Frankfurt n. Wódru (1506).

Prěni založk Krakowskeje uniwersity dołho njewobstoješe. Nadobne žadanje Kaziměra Wulkeho wuprajene w załoženjskej lisćinje, zo by młody wustaw móhl so stać z połnym źórłom wědomosćow, njeje so bohužel dopjelniło. Po smjerći tutoho krala, poslednjeho z Pjastoweje swójby, knježaceho na kralowskim sydle (1370), w času domjaceje wójny a swarow, kotrež so žołmowachu tehdom w pólskim kraju, Kaziměrska uniwersita cyle zańdže a spadny. Hakle při kóncu XVI. lětstotka dobra a rozumna kralowna Hedwiga w poslednich khwilach žiwjenja swojeho mandželskeho krala Władysława Jagěłłu k wubudženju uniwersity w Krakowje pohnu; tež wěruspodobne je, zo je so sławny Mateuš z Krakowa, Pražski a pozdžišo Heidelbergski uniwersitny wučer, kotryž w l. 1391 w swojim narodnym měsće přebywaše, wobdźělił při přihotowacych prócowanjach w tutym nastupanju.²⁾ Bórzy po smjerći kraloweje Hedwigi Krakowska uniwersita z nowa na jewišće wědomostneje džěławosće stupi w l. 1400, zarjadowana na podobu Parižskeje Sorbony; tutón króc, załožena na cyle krutym podložku, wona započa nowe žiwjenje do dołheho a zbožowneho přichoda. Z přěnim rektorom bu pomjenowany Štanisław ze Skarbimira.

¹⁾ Muczkowski. Wiadomosć o założeniu uniwersytetu Krakowskiego. Kraków. 1849. Str. 54.

²⁾ Sommerlad. Matthaëus von Krakau. Inaugural-Dissertation. Halle 1891. Str. 26.

Bórzy po tym zastupi epocha konciliow a z njej zjednočene-
 sylne hibanje na cyrkwinskim a wědomostnym poli. Při tutym
 hibanju je so tež mlody uniwersitny wustaw wobdzělił, a jeho
 wučerjo su na Baselskej cyrkwinskej zhromadźiznje podpěrowali
 ideju wyššosće koncilia nad bamžom. Wobdzělenje při tutym
 kulturnim žiwjenju wječorno-europiskich ludow je hnydom wu-
 stojny wuznam přiwdało Krakowskej uniwersite a znjesło ju
 na powšitkowno-historiske stejnišće, a to čím bóle, dokelž při tutej
 składnosći Krakowscy wučency sobu přinjesechu knihi zabytych
 a mało znatych sławnych spisacelow klassiskeje starožitnosće.
 Žórlo humanisma je wokřewilo lačne murje Jagěłłoweje šule.
 Jeje sława rosćeše a kćeješe dołho, wosebiće pak w druhej po-
 łojcy XV. a w spočatku XVI. lětstotka. Wubjerni wučerjo, Jan
 Sakran, Sendźiwój z Čechla, Mikułaš z Błonja, Jan
 ze Lhoty, Jan z Hłohowa, Michał z Wrótsławja, Wój-
 ćeč z Brudzewa, Michał z Běstřikowa a druzi wabjachu
 studowacu młodžinu do Krakowa. Ze wšelakich stronow pólskeho
 kraja přičežechu ludžo z wjesnych sydłow a měšćanskich khěžow,
 haj samo z najwyššich towaršnych kruhow. Hižo w spočatku
 žiwjenja uniwersity bě z jeje rektorom Jan wječeh Drohański,
 nic dołho po tym potomnik kralowskeje swójby Aleksander
 wječeh Mazowjecki; w ličbje scholarow namaka so wječeh
 Přemko Wopawski (1447) a tež Januš z Litwjanskich wječeh-
 chow (1488). Młoda, nic dołho před tym křesćanstwu přiw-
 wobročena Litwjanska (Litwja) tež svojich synow sćeše na
 Krakowsku šulu, nic pak rusowske prowincy Litwjanskeho wječeh-
 chowstwa. Tamna cyła strona hišće we hłubokim spanju spaše,
 wobdawana wot byzantinskich mróčelow. Z druheje strony pak
 sylne wobdzělenje na Krakowskim uniwersitnym žiwjenju wo-
 zjewjowaše Šlezynska, hač runjež bě hižom w politiskim na-
 stupanju wot Pólskeho mócnarstwa wottorhnjena, stejo pod českim
 knježerstwom. Ale tež do susodneho wukraja hwězda Krakow-
 skeje uniwersity so zyboleše z jasnými pruhami. Morawa mě-
 ješe mnohich svojich synow mjez Krakowskimi scholarami, wosebiće
 měsće Wołomuc a Wopawa. Češa z českeho kralestwa we
 wužšim toho słowa zmysłu mějo swoju samsnu uniwersitu nimale
 dospołnje njekedźbowachu na Krakow; z druheje strony pak bě-

za Wuherjo w Jagěłłowa uniwersita cyle z domjacej šulu. Přez XV. a dobru počojcu XVI. lětstotka cyle črjody wuheřskich študentow khwatachu přez karpatske hory do Krakowa, čerpać źórlo wědomosće w tamnišej šuli. W nastupanju wulkeje ličby svojich kralowskich študentow bychu někotre wuheřske města, na př. Košice, Waradyn, Šegedin, mohle pólskim městam z wuspěchom so porunować. Tež Khrowatski a Słowiński kraj rjanych Alpiskich dołow mještaj druhdy svojich zastupowarjow w Krakowskich uniwersitnych murjach. Haj samo w hišće bóle zdalenyh stronach wotlós sławneje *Almae Matris Cracoviensis* klinčeše z jara sylnym zwukom. Synojo zymnych z běłym sněhom přikrytyh lěsow Finnlandskeje a Šwedowskeje zetkowachu so pod gotiskimi wjelbami Jagěłłoweho *collegium* z młodźencami wukubłanymi pod sćinom kastanjowych hajow Italskeje a Hispanskeje. Z wotležaneje Iriskeje kupy hišće w kónc XVI. lětstotka Robert Clinton z diocezy Armagh přičeže přez morjo študować w Krakowskej šuli. Tola najbóle je so wobdžěliła cyla Němska w rjadach Krakowskich wukrajnych scholarow. Hižo lěta 1440 móžeše Jan z Ludziska w přednošku při swjatočnej zhromadźiznje Krakowskeje university mětym z dobrým prawom rjec, zo so wona zda być „maćefka študijow a wukubłanja dobrych počinkow cyleje Němskeje“ („*quae mater studiorum et veluti alumna virtutum totius Germaniae excitisse videtur*“).¹⁾ Nic jeno młodźency, kotřiž započínachu swoje študije, ale tež bakalaurojo Lipsčanscy, Kólnscy, Erfordcy (Jarobrodscy) pućowachu do Pólskeje, zo bychu swoje wědomostne stejnišće wudebili z Krakowskim skhodźenkom. Wědomostnych wotpohladow dla přebywaštaj w Jagěłłonskej uniwersiće derje znaty stawiznař Jan Aventinus a humanista Henryk z Babenhausena. Sławny Konrad Celtes je w njej krótki čas swoje přednoški měwał. Němscy runje kaž Wuherjo běchu w Krakowje zarjadowani do samostatnej korporacijow, do němskeho a wuheřskeho naroda, kotrejž mještaj swojej burzy. Zamožići přičahowarjo płačachu šulske pjenjezy (dawki); hdyž pak bě cyle khudy mjez wukrajnymi, njetrjebaše ničo dać, Boha

¹⁾ Muezkowski: *Statuta nec non liber promotionum philosophorum ordinis in universitate studiorum Jagellonica. Cracoviae 1840, str. 11.*

dla (*pro Deo, nihil dedit*). W tamnym času wšitke ludy w kulturskich poměrach hladachu na křesćanstwo jako na jenu wulku swójbu, statowe a narodne mjezy njerozdźělowachu hišće ludźi z takimi tolstymi murjemi suroweho hidženja, kaž je to džensa w našim tak mjenowanym humanskim lětstotku. Wukrajne študowanje njeběše ze zadžěwkom, ale dospołnje dosahaše k dospěću wyššich cyrkwinskih a politiskich stejnišćow we wótčinje. Němscy přińdžechu radži študować do Krakowa a nimale wšitke němske diocezy: Spira (Speyer), Würzburg, Bamberg (Babin), Mohuč, Augsburg, Passawa, Strassburg, Salzburg, Kur-, Regensburg, Kostnica, Brixen, Worms, Trier, Köln, Ulm, Hildesheim, Bremen, Magdeburg (Džewin), Branibor, Hawelberg, Lubuš atd. posyłaču tam svojich młodźencow wukubljanja dla.

Tola předewšim a wosebiće je so při tutym hibanju wobdźěliła Mišnjanska dioceza a powšitkownje Łužiski a Mišonski kraj tamneho časa. Na to skutkowachu sobu někotre wěšte historiske a geografiske poměry. Bjezdwełnje bjez wliwa w tutym nastupanju njeběše politiske sobužiwnjenje Łužicy ze Šlezynskej z jedneje strony, z druheje pak éhnješe jeje cyrkwinske zjednoćenje z Mišnom tež Mišnjanow na tutu stranu. Dale njesměmy zabyć, zo hižom w Pražskej uniwersiće Łužičenjo a Mišnjenjo běchu k pólskemu narodej (*natio Polonica*) při-džěleni a zo so tohodla k Polakam džeržachu. Hdyž potom Lipsčanska uniwersita přez secessiju Pražskich scholarow nastaj, Łužičenjo někotry čas při spočatku a zaso khwilu w XVI. lětstotku tam džěl pólskeje narodnosće (nacije) tworjachu. Tu w Lipsku je so pólski uniwersitny narod dołhi čas (hač do lěta 1830, runjež *lucus a non lucendo*) džeržal, a zjednoćene z nim tak mjenowane *Collegium* Božej Maćerje služeše k wužitkej sobustawam pólskeje nacije.¹⁾ K bohatemu wopytej Krakowskeje uniwersity ze strony Łužičanow a susodnych Mišnjanow je snano tež přinošowała připadna wobstejnosc, zo bě jedyn z přě-nich jeje wučerjow, haj samo z fakultatnym tachantom Mi-kławš z Budyšina, kaž so zda, ze swójbju hižom do Krakowa

¹⁾ Tomkowicz, *Metrica nec non liber nationis Polonicae Universitatis Lipsiensis* w: Archiwum do dziejów Literatury i Oświaty w Polsce. II. Kraków. 1882, 413. 415.

presydleneje, dokelž druhđe tež rěka Mikławš Budyski z Krakowa. Jeho stejnišćo, přitom swójbne a znajomstne poměry su snano druhich krajanow pohnuwale a so stałe z jenym wjacorych nastorkow k přibywanju cyłeho rjada lužisko-mišonskich scholarow, kotřiž přez cyły XV. a přenju štwórcinu slědowaceho lětstotka po starym lužisko-pólskim puću přez Zhorjelc a Wrótsław khwatachu do Krakowskeje šule. Tutón jich dołhi rjad chcemy tu podać na podložku džěła w Krakowje wudateho: *Album studiosorum Universitatis Cracoviensis*.¹⁾ A tuž budže tutón mój zapis z małym, ale rad witany m přinoškom za „*Lusatiam et Misniam scholasticam*“. Mój tu w chronologiskim porjedže slědowacy rjad študentow dowolam sebi hišće wudospońić z podaćom při kóždym mjenje bakalauriskeho abo magisterskeho skhodžeńka scholarow, kotřiž su jón dospěli w fakulteće *artium*. Žórto k tomu poskića wyše naspomnjena kniha Muczowskeho. Spodziwno při tom je, zo so druhdy namaka scholar z wědomstnym skhodžeńkom debjeny, kiž w Albumje cyle njepríkhaďza, tak na př. Jodok z Pretina z Mišonskeje promowowany z bakalaurom w l. 1494. W nastupanju geografiskeho wobmjezowanja kraja, z kotrehož pokhodźacych scholarow do tutoho rjada zapisujemy, to předewšim wobsahuje wón cyłu mišonsku diecezu w tajkich mjezach, w kajkichž je wona w Mišnjanskej matrikoli wobkrućena, to rěka nimale hač pod wrota Barlinja. Dale stušej su sem džěle Žitc-Nowohródskeje (Zeitc-Naumburgskeje), Merseburgskeje a Magdeburgskeje diecezew, kotrež běchu tehdom politiscy z Mišonskim krajom zjednoćene; skónčnje Žitawski wobwod stejacy pod cyrkwinskej wyšnosću Prahi, tola w politiskim a kulturskim nastupanju tworjacy džěl lužiskeho markhrabinstwa. Z boka wostajitaj so kraj Duringski a Kursakski, byrnjež tež byłoj pod knježeństwo swójbny Wettinow přištoj.

Lohko je zrozumić, zo krute bjezdwlne rozsudjenje, hač wěsty scholar bě z Lužicy a Mišonskeje abo tež nic, njeje wsudže móžne, wosebje tam nic, hdžež při zapisku pobrachuje pomjenowanje diecezy. Wosebiće tež dwělomnosć wustupuje z teje přičiny,

1) Přeni džěl w l. 1887, druhi w l. 1892, třećeho přeni zešiwk w l. 1896; hač do l. 1494 je džěło wobstarał Žehota Pauli; nětko tole wudawafstwo wodźi dr. Adam Chměl.

zo so někotre lužiske a mišonske městne mjena we laćanskej a němskej twórbje podate wospjětuja w druhich krajach; na př. nimo hornjołužiskeho Zhorjelca su Gorlice we Pólskej; Senftenberg namaka so nic jeno we Łužicy, ale tež w Čechach a w połodnišej Němskej atd. Njerědko je tež twórbu městneho mjena w Krakowskich uniwersitnych zapiskach jara skažena a skepsana. Ze znamješkom prašeńčka (?) sym kóždy dwělowanje wo lužisko-mišonskim pokhodže scholara woznamjenil; dvě znamješcy (??) pokazujetej na sylniši skhodženk dwělowanja, kotryž nimale dospótnje wuzamkuje wěruspodobnosć lužisko-mišonskeho pokhoda.

Při wujasnjanju městnych mjenow sym wužiwał slědowaca pomocne knihi:

Oesterley, Historisch-geographisches Wörterbuch des deutschen Mittelalters. Gotha 1883. — (W připiskach: Oester., Hist.-geogr. Wörthb.)

Wudawk Mišnjanskeje Matrikole pola Posse, Die Markgrafen von Meissen und das Haus Wettin. Lipsk. 1881. (W přip.: Miš. Matr. Posse.)

Knothe, Geschichte des Oberlausitzer Adels und seiner Güter. Lipsk. 1879.

Muka, Serbski zemjepisny słowničk. Budyšin. 1895. (W přip.: Muka, S. Z. S.)

Zeitschrift des k. sächsischen statistischen Bureaus. 27. lětnik 1881. Zčš. I a II. (W tutym časopisu su wšitke zasydlene městna serbskeho kralestwa.)

Knie, Alph.-statist. Topographische Uebersicht aller Dörfer, Flecken, Städte und andern Orte der Königl. Preuss. Provinz Schlesien. Berlin 1830.

Die Gemeinden und Gutsbezirke der Provinz Brandenburg und ihre Bevölkerung. Berlin 1873.

Słownik geograficzny królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich. Warszaw. 1880 a slěd. (W přip.: Słown. Geogr.)⁴⁾

⁴⁾ M. ie z přikróččenjom lujmowaneje hižom knihi Minczkowskeho: Statuta nec non liber promotionis philosophorum ordi:is in universitate studiorum Jagellonic. Cracoviae. 1840.

- 1401, str. 16. (?) Nicolaus Johannis de Lubana¹⁾ d. 3 gr.
 (daŕ je 3 kroše) B. 1402 (*M. 3*).
- 1403, str. 19. Johannes Borinchin de Pynraw.²⁾
- 1404, str. 20. (?) Johannes Georgij de Buckow³⁾ d. 1 gr.
- 1405, str. 21. Jacobus Martini de Dresden.⁴⁾
5. — — (?) Matthias Ade de Lubane. B. 1406 (*M. 5*).
 — str. 22. (?) Clemens Johannis de Lubane d. 6 gr.
 Mag. 1415 (*M. 9*).
- — (?) Johannes Przybysch de Stavcha⁵⁾ d. 4 gr.
 — — Michael Nicolai de Tymendorf.⁶⁾
- str. 23. (?) Nicolaus Henrici Mysener de Lobschicz.⁷⁾
10. 1407, str. 25. Petrus Elygen de Kirchan.⁸⁾

¹⁾ We Pólskej su toho mjena jenož wsy: Liubanie we Kujawach (Pawiński, Polska XVI. wieku, II, str. 4), Lubań w Poznańskej a we wječ. Pruskej (Słow. geogr. V, str. 373); městačko Lubań leži w Litwjańskej, w něčičišim Bobrujskim wobwodze, tuta wokolnosć pak we wonym času žanoho džělbraća w Krakowskim akademiskim hišanju njomčješe. Najskeršo je to hornjoł. město pruskeho džěla. W XV. lětstotku twórba Luban we laćan.-něms. źórłach knježeše pódlá tvorby Lauban. (Prir. Cod. dipl. Lus. Sup. II. Zhorzjele 1899, str. 542. Petsche Luban — item Heinze Luban, str. 147, Heinze Luban.) Je tež mało wěrić, zo by pólska wjes tehdy telko študentow do uniwersity póslała.

²⁾ Pirna w Mišonskej; prir. Pynraw 1488 Scr. Lusat. 2, 80, 83.

³⁾ Města tutoho mjena w Pólskej žane njejsu, ale jeno 5 wsow (Słow. geogr. I, 461); tež su někotre w Bramborckej (Oester., Hist.-geogr. Wörtl. str. 100); dwě w Deln. Łuž. (Muka, S. Z. S. str. 22), z wotkal potajkim pomjenowany scholar bě, je dwělomne.

⁴⁾ Drježdźany.

⁵⁾ Mjeno nana Přibyš (= Přibysław) poizazuje na Pólsku; tola pak diftongowy zynk au w Stavcha naspomina pončmčenu twórbu; nimo hornjołužiskeho Stachowa bě tež w Šlezyns. Stachow (Oester., Hist.-geogr. Wörtl. str. 646).

⁶⁾ Thiemendorf w Hor. Łuž.; Tymendorf. 1490. Scr. Lus. 2, 189.

⁷⁾ W Mišonskej su 4 wsy z njenom Löbschütz; přistawek „Mysener“ dopokazuje, zo bě scholar abo lěpj. nau scholar a mišonskeho pokhoda, zo pak scholar sam hižo w druhim kraju bydleše, a tuž bě twórb a „Mysener“ ze swójbny m determinativum; wčruspodobne městno woznamjenja Hlubčice w Šlezynskej. (Oester., Hist.-geogr. Wörtl. str. 389. Lobschicz 1369, Lubschicz 1428.)

⁸⁾ Kirchhain = Góstkow we Łužicy. (Mu'a S. Z. S. 26.)

- 1409, str. 27. Johannes Gobin.¹⁾
 — — (?) Janussius de Lubana²⁾ dedit totum. B.
 1415 (*M.* 9).
 1410, str. 28. (?) Nicolaus de Falkenbirk³⁾ d. 5 gr.
 1412, str. 32. Mathias de Lubane; přir. č. 5.
 15. — str. 33. (?) Petrus Johannis de Lubane d. 2 gr.
 1413, str. 34. Petrus Abraham de Budissen.
 — — (??) Stanislaus Sankonis de Mischna⁴⁾ d. 2 gr.
 — — (??) Jodocus Bredo de Lobeschicz d. 2 gr.
 1416, str. 39. Jacobus Martini de Zomerfelt⁵⁾ tenetur 4 gr.
 20. 1417, str. 40. (?) Nicolaus Michaelis de Gorlicz⁶⁾ d. 4 gr.
 — str. 41. Nicolaus Petri de Lybynwerdin⁷⁾ d. 2 gr.
 1418, str. 42. (?) Silvester Nicolai Geyslar de Hysbark⁸⁾
 d. 6 gr.
 1419, str. 44. Nicolaus Nebilschicz de Hirsberg⁹⁾ dedit
 totum.
 — str. 45. Johannes de Wurczin.¹⁰⁾
 25. 1420, str. 48. (?) Johannes de Lubana Canonicus Craco-
 viensis fertonem.
 — str. 49. Simon Pauli Meris de Calaw¹¹⁾ 4 gr.

¹⁾ Gubin. Forma Gobin 1472. Scr. Sil. 10, 27.

²⁾ Čísce pólška forma křećénskeho mjena čini jara dvělomne, hač tón scholar bě z hornjož. Lubanja.

³⁾ Může byc Falkenberg = Niemođlin w Šlezynskej abo Falkenberg, nětko w sakskej prowincy.

⁴⁾ We Pólскеj tuto městne mjeno njeje znate; tola křećénske mjeno študenty čini mišonski jeho pokhad wjacy hač dvělomny.

⁵⁾ Žemr, slušeše k mišonskej diocezy; přir. Miš. Matr. Posse, str. 427, 428.

⁶⁾ Je jara dvělomne, hač je to Zhorjelc; skerje město Gorlice w daw-
 nym Krakowskim wójwodstwje, nětko w Haliču; Zhorjelc w albumje ja
 z pismikom e pisany.

⁷⁾ Rukow.

⁸⁾ Wěste njeje, hač to je Šlezynski Hiršberg abo Herzberg w nětčišej
 bramborskej prowincy w štokowsko-bezkowskim wokrjesu abo tež Hertz-
 berg w starym Mišonskim tachantstwje (Miš. Matr. Posse, 384); najskerje bě
 študenta ze šlezynskeho města.

⁹⁾ Jow pak z najmjeńša pokhodne mjeno swójby študenty Nebilschitz
 (= Njebjelčicy) na jeho serbski pokhad pokazuje.

¹⁰⁾ Worcyn, město njedaloko Lipska w Sakskej.

¹¹⁾ Šiman, syn Pawoła Měrša z Kalawy; tón drje bě Serb.

- 1420, str. 49. Johannes Nicolai de Zomerfelt 4 gr.
 1421, str. 53. (?) Laurencius Martini de Zorawa.¹⁾
 1422, str. 54. Georgius Andree de Liuwenwerde 3 gr.
 30. 1423, str. 55. Nicolaus de Choschebrod²⁾ d. 7 gr.
 — str. 56. (?) Johannes Johannis de Kamenez³⁾ 2 gr., et servitoribus 1 gr.
 1424, str. 57. (?) Jacobus Fabiani de Laso⁴⁾ d. 2 gr.
 — — (?) Fredricus Henrici Stossche de Jonsdorf⁵⁾ d. 5 gr.
 1425, str. 59. Adam Mertliconis de Gerlicz.
 35. — str. 60. (?) Blasius Petri dicti Proper de Kamancz, totum. B. 1428 (*M. 20*).
 — str. 63. (?) Mathias Nicolai de Fredeberg⁶⁾ d. 5 gr. B. 1428 (*M. 20*).
 1427, str. 64. Nicolaus Sartoris de Zithauia d. 3 gr.
 — — (?) Caspar Petri de Byschoffwerde⁷⁾ d. 1 gr.
 — — (?) Sebastianus Pauli de Kamencz.
 40. 1428, str. 68. (?) Sigismundus Johannis de Bockaw.⁸⁾
 — — (?) Gregorius Laurencij de Camenyecz d. 3 gr. B. 1431 (*M. 24*).

1) Může byt' luž. Žarow, kotryž w srjedzowěku rěkaše: Soravia, Soraw, Zorau (Oester., Histor.-geogr. Wörtl. 643), abo někajka pólska wjes; na žadyn pad pak to njeje šlezynske město Žory (Sohrau); jeho lać.-něm. mjeno bě Zar, Sar.

2) Kötzschenbroda.

3) Nimo lužiskeho Kamjenca běchu tutoho mjena města w šlezynskej, Wuherскеj a Pólskej; tež někotre pólske wsy su z tutym mjenom pomjenowane. Z kotreho městna běchu jednotliwi študenći, njeje možno kruće rozsudzić.

4) Su mnohe wsy w Pólskej pomjenowane Łazy a Łazów; tež 2 lužiskej wsy matej mjeno Łaz.

5) W sakskej Lužicy stej 2 wsy toho mjena a tež su mnohe we šlezynskej.

6) Nimo hornjołuž. Friedberga su městna toho mjena we wšelakich němskich krajinach. Pola M. je pomjenowany Mathias de Freyberg, po tajkim možno jow myslit' na sakske město toho mjena.

7) Snano luž. Biskopice abo wječ.-prus. město Biskupice = Bischofs- werder, skeršo posledniše.

8) Runje tutu formu nakhadžamy při mjenach lužisko-mišonskich Bukowow, Miš. Matr. Posse, str. 384, 420.

- 1432, str. 79. (?) Petrus Petri de Gorlicz d. t. (je dať
všitko).
- — (?) Mathias Petri de Camyenijecz d. 6 gr.
- 1434, str. 84. (?) Philippus Martini de Jasene¹⁾ d. 4 gr.
45. 1436, str. 89. (?) Andreas Johannis de Kamancz 1 gr.
B. 1438 (*M. 31*).
- 1437, str. 91. Henricus Cothbus Lozman de Strebicz²⁾ 2 gr.
— — Johannes Osnik de Cothbus³⁾ 2 gr.
- 1438, str. 92. (?) Johannes Nicolai Croden de Golaw.⁴⁾
- 1440, str. 96. (?) Petrus Nicolai de Czernicz⁵⁾ d. (4 gr.)
totum.
50. — str. 100. (?) Johannes Jacobi de Moys⁶⁾ d. 2 gr.
— — (?) Georgius Dyonisij de Moys d. 4 gr.
— — (?) Johannes Nicolai de Falkembark⁷⁾ d.
3 gr. B. 1449 (*M. 41*).
- 1443, str. 104. (?) Andreas Cristini de Camecz d. 3 gr.
- 1444, str. 109. (?) Donatus Bartolomei de Gorlicz d. t.
B. 1447 (*M. 39*).
55. 1445, str. 113. Johannes Keyl de Lamberg altarista de
Zittania Pragensis dioec. d. t.
- 1447, str. 115. (??) Martinus Martini de Lypszcz.⁸⁾

¹⁾ Jaseň w Hrodzkowskim wobwodže to njebudže; skerje abo wěšće Jasienna w Pólskej w Sandeckim wobw., zna'a hižo w XIV. lěstotku. (*Słow. geogr. III, 477*.)

²⁾ Strobice = Ströbitz w Khoć. wokrjesu.

³⁾ Nan tutoho je widžomanje ze susodneho Wóseńki. (Osnig) do Khoće-buza pričahnył; po tajkim serbski pokhad študenty je hjezdweľny.

⁴⁾ Gohla w Mišonskim wokrjesu abo tež skeršo jena ze wsow toho mjena w Šlezynskej; Guhlau w Swidnickim wokrjesu rěkaše Golaw. (*Oester., Histor.-geogr. Wörtl. 278*.)

⁵⁾ W Pólskej wjes abo město z runjeklinčacym mjenom njeje. Snano Czernice we Wuhelskej w Liptowskim komitaće (*Słow. geogr. I, 793*), abo hornjołužiske Thiemendorf = Čěmnicy.

⁶⁾ Wjes tutoho mjena je w Hornjej Łužicy a tež někotre w Šlezynskej.

⁷⁾ Skeršo ze šlezynskeho města Falkenberga (= Niemodlin), hač z Falkenberga pola Torgawy. Pola M. je pomjenowany do Goerlicz, to pak zaso pokazuje na lužiske město.

⁸⁾ Město Lipsk bu w sředźowěku na wšelake wažnje pisane, přir. *Oester., Hist.-geogr. Wörtl. str. 387*; tola wěruspodobnišo so tu rěči wo pólskim městačku toho mjena.

- 1447, str. 117. Cristoforus Pauli Claus de Zitauiā Pra-
gensis dioecesis d. t.
— — Thomas Nicolai Cranspeschaulcz de Zi-
tauiā eciam d. t.
- 1449, str. 120. Johannes filius Brethniclos de Drasdan¹⁾
d. 4 gr. (soluit postea totum). B. 1452
(*M.* 44), Mag. 1458 (*M.* 50).
60. 1450, str. 126. Jacobus Bartholdi de Zytāuia 2 gr. (d. t.)
B. 1452 (*M.* 44).
— — Cristophorus Thoemmel de Baudissen d.
3 gr. B. 1452 (*M.* 44).
— — Thomas de Budysyn²⁾ 2 gr.
— — (?) Johannes Jacobi de Hogensteyn³⁾ 7 gr.
— — (?) Casper Johannis de Kamencz 1 gr.
65. — — Georgius Nicolai de Bawdicyn 2 gr.
— — Michael Philippi de Bwdeczen 2 gr.
— str. 128. Georgius Andree de Baudyssid 2 gr.
- 1451, str. 131. (?) Martinus Bukav de Zenstemberg⁴⁾ t.
— str. 132. (?) Petrus Johannis de Lubanz⁵⁾ 2 gr.
70. 1452, str. 133. (??) Waltherus Meyr de Rotenburga⁶⁾ 4 gr.
— — (??) Johannes Bull de Rotenburga 4 gr.
— — Michael Petri Morgenstarn de Baudissin
d. 1 gr.
- 1453, str. 135. Johannes Nicolai Clage de Pirnis de
Miszna d. 6 gr.

¹⁾ Drježdžany.

²⁾ W l. 1473 je Tomaš z B. bakalaurstwo dostał (*M.* 74) — ale budź-li to tón samy?

³⁾ Nimo města Hohenstein w něč. Sakskej su wšelake městna toho mjena w połodn. Němskej.

⁴⁾ Komorow. Toho študentu móžemy z dobrym prawom dzeržeć za Serba; jeho nan bě Komorowski měšćan a je ze susodneje serbskeje wsy Bukowa do města přičahnył. Nimo toho su městna tutoho mjena w Rakuskej, Bajerskej a Čechach.

⁵⁾ Snano je to Löbnitz w Sakskej.

⁶⁾ Wěruspodobnje w połodn. Němskej; na žadyn pad hornjołuž. Rozbork, kotryž w srjedźowěku rěkaše Rotenbergk (Oester., Hist.-geogr. Wörtl. 581. Miš. Matr. Posse 413).

- 1454, str. 138. (?) Matheus Johannis de Kamencz d. 4 gr.
 75. — str. 140. (?) Lucas Georgij Kamens d. 2 gr.
 1455, str. 141. Symon Fabri Sprember¹⁾ 3 gr.
 — str. 142. (?) Nicolaus Gregorij de Camencz 4 gr. d.
 1455, str. 145. (??) Johannes Gerlach de Lobischycze 2 gr.
 1456, str. 146. (?) Pancracius Nicolai Vandebblad de Herzberg 3 gr.
 80. — — Caspar Sthconaw de Gerlicz²⁾ baccalarius Lipcensis 4 gr.
 — str. 148. Georgius Benedicti de Pyeren³⁾ 4 gr.
 1457, str. 149. Simon Johannis de Zythavia d. 3 gr.
 — — Johannes Bem de Gerlicz d. 3 gr. B. 1458 (*M. 51*).
 — str. 151. (?) Georgius Nicolai de Herzberg d. (2 gr.) t.
 85. — str. 152. (?) Paulus Neyman de Kamencz d. 2 gr. B. 1461, Mag. 1464 (*M. 55, 60*).
 1458, str. 153. (?) Mathias Johannis de Hersberk 2 gr.
 — str. 154. (?) Venczeslaus Clarekink de Hyrzberg 3 gr.
 — str. 158. (?) Johannes Nicolai Temriez de Leopoli⁴⁾ 4 gr.
 — — (?) Johannes Kunesch de Newdorff⁵⁾ 3 gr.
 90. — str. 159. Johannes Swob de Gerlicz baccalarius Lipczensis 4 gr.
 — — Johannes Martini Thvl de Kuben⁶⁾ 3 gr.
 1460, str. 161. Johannes Rosenhayn de Syrycz⁷⁾ in partibus Myszne 3 gr. Mag. 1464 (*M. 60*).
 — — (?) Andreas Anthonij de Kamacz 2 gr.

¹⁾ Grodk. To je skerje Horni Hródk w Hornjej Łužicy (? redaktor).

²⁾ Zhorjele.

³⁾ Pirna.

⁴⁾ Študenta bě ze Lwowa w Pólskej, tola jeho nan bě drje tam z Čemjeře (= Temmritz) p. Budyšina přičahnył.

⁵⁾ Jara wjele wsow toho mjena we Łužicaeh, Šlezynskej a we wšela-kich němskich krajach.

⁶⁾ Gubin. Forma Kubin čita so husto dośe w srjedźowěku. Oester., Hist.-geogr. Wörth. 237.

⁷⁾ Syrycz je Zarčč w Budyskim abo Žuricy w Kamjenskim wokrjesu. Rosenhain = Róžany w Lubijskim.

- 1460, str. 163. Mathias Georgij de Baudzissen 1½ gr.
 95. — — Jacobus Johannis de Gobyn 1½ gr. d.
 — — (?) Georgius Petri de Kamenez 1½ gr. d.
 — — (?) Johannes Allexij de Herspek 3 gr. d.
 — — Symon Fredrici de Libewardis¹⁾ bacca-
 larius Lipcensis 2 gr. d.
 — str. 164. Paulus Mathie Bazler de Bavdisszen
 3 gr. d. B. 1464 (*M. 61*).
 100. — — (?) Johannes Zak de Konnigiswalt²⁾ 2½
 gr. d.
 1461, str. 165. (?) Bartholomeus Nicolaij de Herczberg
 (2 gr. d.) (t.). B. 1464 (*M. 60*).
 — — Albertus Petri de Callo³⁾ 4 gr. d.
 — str. 167. Michael Thome Suschna de Tewtuni-
 cali Lipsch⁴⁾ d. 3 gr. (s. t.).
 1462, str. 169. (?) Martinus Johannis de Kamenez
 2 gr. (t.).
 105. — — Franciscus Jeronimi de Dreszden 4 gr.
 B. 1464 (*M. 60*).
 — — (??) Nicolaus Jacobi de Lubszicz 3 gr.
 — — (?) Vincencius Cotbis⁵⁾ Phauerleut 2 gr.
 — str. 170. (??) Jacobus Nicolai de Lubszycze 3 gr.
 1463, str. 171. Johannes de Drazn⁶⁾ 2 gr.
 110. — — Mathias Deppisz⁷⁾ de Budissin (4 gr.)
 (d. t.). Wëruspodobnje tónsamy B. 1465
 (*M. 62*).
 — str. 173. Martinus, Georgius de Guben 3 gr. de-
 derunt.

1) Rukow.

2) Může być Königswalde w Mišonskej pola Annaberga, pola Werdawy
 abo tež w druhim kraju np. w Bramborskej we wokrjesu Sternberg.

3) Kalawa.

4) Lipsk pisaše so w srjedźowěku na wšelake wašnje. (Oester., Hist.-
 geogr. Wörtl. 386.)

5) Khoćebuz.

6) Drježdžany.

7) Najskeršo Döbschütz (= Debsecy) w Budyskim wokrjesu; potajkim
 wo tutym študencie můžemy myslić, zo bě serbskeho pokhada.

- 1463, str. 173. (?) Syman de Ferzthimberk¹⁾ 3 gr. d.
 — — (?) Johannes Nicolai Herspak 1 gr.
115. — str. 174. Johannes Henrici de Lubauia²⁾ dioec.
 Misznensis d. 3 gr.
- 1464, str. 178. (?) Johannes Blander de Lebau³⁾ 3 gr. d.
- 1465, str. 180. (?) Benedictus Laurencij de Kamancz 6
 gr. d. (d. t.). B. 1468 (*M. 66*).
- str. 181. (?) Martinus Nicolai de Herczbark 4 gr. d.
- str. 182. Andreas de Gobyn Alberti 2 gr. (s. t.)
120. — str. 183. (?) Sthephanus Dyonisij litterati de Ka-
 mancz 3 gr. (s. t.).
- — (?) Abraham Johannis de Kamyancz 3 gr.
 B. 1469 (*M. 67*).
- 1466, str. 184. Johannes Andree Schoenhals de Sum-
 merfelt 2 gr.
- — (??) Antonius Stachewicz de Camencz
 3 gr. B. 1470 (*M. 69*).
- 1467, str. 186. Frater Martinus de Misna ordinis sancti
 Dominici n. d. (ničo njeje dał).
125. — — (?) Mathias Johannis de Camencz 3 gr.
 d. (t.). B. 1471 (*M. 71*).
- — (?) Thomas Johannis de Zenstenberg⁴⁾
 2 gr.
- str. 187. Michael Johannis Hartisch de Baudissin
 4 gr. (t.) (Baccalarandus). Mag. 1470
 (*M. 69*).
- str. 188. (?) Mathias Michaelis Fink de Herzberg
 2 gr.
- str. 189. Herbardus Petri de Luban. B. 1481
 (*M. 88*, hdžež rěka de Lauben).
130. 1469, str. 195. Thomas Andree de Gubyn 4 gr. B. 1472
 (*M. 73*).

1) We wšelakich němskich krajach su městna pomjenowane Fuersten-
 berg, tohodla je čezko prajić, hač so jow rěči wo městnosći w Gubin. wokrjesu.

2) Lubij.

3) Může być Lubij abo Lubawa = Loebau we wječ. Pruskej.

4) Najskeršo Komorow.

- 1469, str. 195. Petrus Nicolai de Gubyn 4 gr.
 — — (?) Johannes Johannis de Moelbergk¹⁾ 2 gr.
 — — (?) Martinus Johannis de Reychembach²⁾
 d. t. B. 1471 (*M. 71*).
 — — Johannes Georgy de Zitaui d. 4 gr.
 135. — — (??) Laurentius Francisci senioris de Lub-
 schicz³⁾ 2 gr. s.
 — str. 196. Georgius Benedicti de Cotbus 2 gr. s.
 B. 1471 (*M. 72*).
 — — (?) Johannes Bartolomei de Reychim-
 bach s. t. B. 1471 (*M. 71*).
 — — (??) Georgius Petri de Lupschycz d. 2 gr.
 — str. 197. Bartholomeus Fredenbark de Pollens⁴⁾
 d. 3 gr.
 140. — — (?) Johannes Schevtmoller de Gorlicz d. t.
 — — (?) Jeronimus de Gorlycz d. 3 gr. B.
 1472 (*M. 73*).
 1470, str. 199. Ewaldus Henrici de Bolbrycz⁵⁾ d. 4 gr.
 B. 1472 (*M. 73*).
 — — Burkardus Nicolai de Delicz d. 4 gr.
 — — Paulus Petri de Budissen d. 4 gr. (s.).
 B. 1476 (*M. 79*); tón samy abo druhi tež
 B. w l. 1472 (*M. 73*).
 145. — — Johannes Cleynhanncz de Senfftem-
 berg⁶⁾ Misnensis dioec. d. t. B. 1471 (*M. 72*).
 — str. 200. Bartholomeus Petri de Wormuloch d. 3 gr.

1) Móže być Muehlberg w sakskej prowincy, kotryž prjedy k mišonskej dioecezy słušeše, tola tež Muhlberg w Bajerskej a Mahlberg w Badenskej. Oest., Hist.-geogr. Wörth. 421, 460. Miš. Matr. Posse 385.

2) Reichenbachaj w prjedawšej Mišonskej dioecezy stej pola Torgawy a Zhorjelca; tola su tež w Slezynskej a w druhich němskich krajach wšelake tak pomjenowane městna.

3) Najskeršo Hlubčice w Hornjošlezynskej.

4) W něčišej Sakskej su tři městna pomjenowane Polenz.

5) Bolborcy = Bolbritz; tutón študenta słušeše k lužiskej zemjanskej swójbje „z Bolberitz“, bě ze synom Henrika knježka nad Małej Boršću (Fürstchen). Knothe, Gesch. des Oberlausitzer Adels. Lipsk 1879, str. 138.

6) Komorow.

- 1470, str. 200. Johannes Petri de Wormuloch¹⁾ d. 3 gr.
 — — (?) Cristoferus Cristoferi de Lukaw²⁾ d. t.
 B. 1472 (*M.* 73); Mag. 1472 (*M.* 72).
 — — Anthonius Petri de Pretin³⁾ baccallarius
 Leyppicensis d. t.
150. — str. 201. Philipus Donati de Bawdeszyn d. t. B.
 1473 (*M.* 74).
 — — Matheus Laurencij de Baudissen 3¹/₂ gr.d.
 — — Nicolaus Nicolai Spannys de Zorauia⁴⁾
 baccalarius arcium Universitatis Lipciensis
 d. t.
 — — (?) Nicolaus Andree de Kamancz 3 gr. d.
- 1471, str. 203. (??) Adam Johannis de Camynicz 2 gr.
155. — — Georgius Johannis Werdunk de Zy-
 thauia 4 gr.
 — — (?) Johannes Johannis de Rechembach
 4 gr. B. 1473 (*M.* 74).
 — str. 204. (?) Andreas Johannis de Locav⁵⁾ 3 gr.
 — — Gregorius Michaelis de Gerlicz 4.
 — — Jeronimus Jeronimi de Gerlicz⁶⁾ 4.
 Mag. 1479 (*M.* 85).
160. — — Paulus Cristofori de Drepka⁷⁾ 2 gr.
 — — Petrus Venczeslai de Zumerfelth 7 gr.
 B. 1476 (*M.* 80).
 — str. 205. (?) Michael Petri de Luban 2 gr.
- 1472, str. 207. (?) Georgius Johannis de Camencz 2 gr.
 — — (?) Jodocus Michaelis de Camencz.

1) Serbska tehdom wjes Wormlag = Wormlage w Delnjej Łužicy; tu teju študentow móžemy z dobrym prawom měć za Serbow.

2) Pólske abo delnjołužiske město.

3) Prettin w Torgawskim wokrjesu.

4) Žarow.

5) Móže być delnjołuž. Łukow; forma Luccaw. Oester., Hist.-geogr. Wörtb. 410.

6) Móžno, zo je to tón samy, kotryž je prjedy mjenowany a w l. 1472 bu z bakalaurom.

7) Drjowk.

165. 1473, str. 209. (?) Andreas Petri de Soravia s. 3 gr.
 B. 1475 (*M.* 78).
 — str. 210. Bartholomeus Petri de Witchnaw¹⁾ s. 3 gr.
 — — Nicolaus Martini de Witchynaw s. 3 gr.
 — — (?) Blasius Symonis de Schelenburch²⁾
 s. 3 gr. (t.).
 — — (?) Johannes Nicolai de Ryechymbach³⁾
 s. 2 gr.
 170. — str. 212. (??) Johannes Nicolai de Falkyberg s. 2 gr.
 — — Nicolaus Henrici de Muszko⁴⁾ d. 3 gr.
 — — (?) Jacobus Johannis de Forst⁵⁾ 3 gr. d.
 — — (?) Petrus Stephani de Forst 3 gr. d.
 B. 1475 (*M.* 78).
 — str. 213. Martinus de Stholpen⁶⁾ Andree d. 2 gr.
 175. — — Paulus de Zomerfelth Conradi d. 2 gr.
 — — Mathias Johannis de Gobin d. 2 gr. (t.).
 B. 1477 (*M.* 82).
 — — Johannes de Gobin Petri d. 2 gr.
 — str. 214. Johannes Mathie de Lypsche⁷⁾ s. t. B.
 1481 (*M.* 88).
 1474, — Johannes Jacobi Drewko⁸⁾ d. 3 gr.
 180. — str. 215. Petrus Bartholomei Henchen⁹⁾ s. 4 gr.

¹⁾ Kulow; česke město Třeboň (němski Wittingau) mjenuje so w srjedźowěku tež Witchenowe (Oester., Hist.-geogr. Wörtl. 778), ale dokelž wo-
 bydlerjo praweho českeho kraja abo Pražskeje arcydioecezy so jara mało
 wobdźělichu w Krakowskej uniwersiće, tohodla ma so tu myslić bjezdwělnje
 na lužiski Kulow.

²⁾ Hač je to Schellenberg w nětčišej Sakskej, je dwělonne; městna tu-
 toho mjena namakachu so we wšelakich němskich krajach.

³⁾ Reichenbach.

⁴⁾ Mužakow.

⁵⁾ Nimo delnjolužiskeho Baršća je wjele městnow toho mjena, wosebje
 w južnej Němskej.

⁶⁾ Skeršo mišonske Stolpno hač pomorski Słupsk (Stolpe).

⁷⁾ Orthografija pokazuje na sakski Lipsk, nic na pólske městno toho
 mjena.

⁸⁾ Po tym, kaž je študenta swoje ródne město podał, móžemy sudzić,
 zo bě wón Serb.

⁹⁾ Móže być Grossenhain, Hainichen, Grosshäuchen = Wulki Wosyk,
 na kóždy pad w Sakskej.

- 1474, str. 215. Petrus Nicolai de Budyszen s. 4 gr.
 — — (?) Thomas Mathie de Camencz s. 3 gr.
 B. 1476 (*M. 80*).
 — str. 218. Caspar Caspari de Lucav¹⁾ s. t. studens
 Lipczensis.
 1475, str. 220. Bartholomeus Pauli de Budischin s. t.
 185. — — Andreas Simonis de Gubben s. t. B. 1477
 (*M. 86*).
 — str. 221. Valentinus Michaelis de Zorawia s. 6
 gr. (t).
 — — Valentinus Johannis de Cotbus s. t.
 — — (?) Laurencius Mathei de Camencz s. 8 gr.
 — str. 223. (?) Georgius Johannis de Camencz s. t.
 Mag. 1485 (*M. 93*).
 190. — — (?) Mathias Jacobi de Camencz s. 8 gr.
 — — (?) Albertus Alberti de Camyenyecz s. t.
 — str. 224. Mathias Mathie de Cotbus s. 8.
 — — Syman Petri de Zommerfelth s. 8.
 — — Thomas Gobpo de Beszko²⁾ s. 4 gr.
 195. 1476, — Johannes Nicolai Gunzel de Budissin d.
 2 gr.
 — str. 225. (?) Valentinus Petri Beschow de Zenster-
 berg³⁾ d. t.
 — — Balthasar Rogwicz de Zommerfelt s. t.
 — — Georgius Thome de Goben d. 3 gr.
 — — (?) Paulus Lenar de Reychenbach s. t.
 B. 1478 (*M. 84*).
 200. — — (?) Symon Gawin de Falkenberg s. t.
 — — Martinus Bartholomei de Goben d. t.
 — — (?) Andreas Royk de Camencz s. t.
 — — (?) Johannes Cleindinsth de Camencz⁴⁾ s. t.

¹⁾ Bjezdwełnje delnojužiski Łukow, kotryž bliže Lipska ležeše hač małe pólske město toho mjena. (Abo Łukow [n. Lucka] w Starohródskej blizko Lipska. Red.)

²⁾ Bezkow. Gobpo drje Kuba?

³⁾ Wěruspodobnje Komorow.

⁴⁾ Tutón a druhi Jan z K. dostašaj bakalaurstwo w l. 1479 a 1480. (*M. 86, 88.*)

- 1476, str. 226. (?) Petrus Johannis de Forsth d. t.
 205. — str. 227. Jacobus Donati de Gobyn s. t.
 — — Jacobus Marci de Gobyn s. t.
 — str. 230. (?) Michael Blasij de Kamyancz s. 4 gr.
 — — Johannes Hermanni de Goerlicz d. t.
 — str. 231. Johannes Hermanni de Gerlicz s. t.
 210. — — (??) Johannes Ladislai de Camancz¹⁾ s. t.
 1478, str. 232. Thomas Johannis de Cwenyecz²⁾ s. t.
 — — Simon Nicolai de Lobaw³⁾ s. 2 gr.
 — str. 233. Gregorius Symonis de Drepko⁴⁾ s. t.
 — — (?) Mathias Stephani de Moysz s. 4 gr.
 215. — — Gregorius Laurencij de Goerlicz s. t. B.
 1483 (*M. 90*).
 — str. 234. Christoforus Johannis de Cothbusz s. 2 gr.
 — — Gregorius Johannis de Goben s. 2 gr.
 — — (?) Jodocus Martini de Wyczhen⁴⁾ s. 5 gr.
 — — (??) Johannes Nicolai de Camenecz s. 8 gr.
 220. — — (?) Johannes Nicolai de Kamencz s. 6 gr.
 1479, str. 235. (?) Henricus Henrici de Camyenyecz s. t.
 — — Franciscus Pauli de Dryvko⁵⁾ s. 4 gr.
 — — Dionisius Petri de Cothbwsz s. 4 gr.
 — str. 236. Clemens Petri de Mysna⁶⁾ s. 1 gr.
 225. — str. 237. Valentinus Petri de Geythen⁷⁾ s. 4 gr.
 — str. 238. (?) Albertus Martini de Lychtinberg⁸⁾
 s. 4 gr.

¹⁾ Křéenske mjeno nana pokazuje na wuhefske město.

²⁾ Wěrjespodobnje město Zwönitz abo wjes Niederzswönitz w Kamjeničanskim wobwodže w Owikawskim krajskim hejtmanstwje (prjedy Swenitz, Schwemitz). Miš. Matr. Posse, 400.

³⁾ Nic wječornopruska Lubawa; skeršo Lubij; forma Lobaw je znata. Oester., Hist.-geogr. Wörtb. 404.

⁴⁾ Wěrjespodobnje Nitschka w Grimmaskim wokrjesu, prjedy Nitschaw, Nytschaw. Matr. Miš. Posse, 398.

⁵⁾ Drjowk.

⁶⁾ Mišno.

⁷⁾ Geithain w Lipsčanskim krajskim hejtmanstwje, we wokrjesu Borna, prjedy Gythan, Gytin, Geitan. Oester., Hist.-geogr. Wörtb. 205.

⁸⁾ Su někotre městna toho mjena w Sakskej, w pruskej Hornjej Lužicy a tež w druhich němskich krajach.

- 1479, str. 238. Johannes Mathie de Zommerfeld s. 4 gr.
B. 1481 (non contemnendus scriptor). (*M.*
88.) Mag. 1485. (*M.* 93.)
- — Valentinus Johannis de Trebel¹⁾ s. 4 gr.
- — (?) Paulus Johannis Sneyder de Rychem-
bach 2 gr.
230. — — Jacobus Mathie Calo de Herczberg 2 gr.
- — (?) Georgius Henrici Boettener de Hyrys-
berg²⁾
- — Georgius Petri Schoessler de Zommer-
feld 2 gr.
- str. 239. Jacobus Wolfgangi de Zorania 4 gr.
B. 1486 (*M.* 95).
- str. 240. Marcus Mathie de Cothbus dioc. Misnensis
s. 4 gr.
235. — — Gregorius Nicolai de Spremberg³⁾ dioc.
Misnensis s. 4 gr. B. 1485 (*M.* 95).
- str. 241. Christoforus Michaelis Czeschke de Pancz-
ke⁴⁾ 2 gr.
- — Paulus Jacobi Knyske de Panczke s. t.
propter Deum.
- 1480, str. 243. Nicolaus Johannis de Gorlycz dioc. Mis-
nensis t. 10. Julji.
- — Johannes Caspar Zeben de Hoewerzwer-
des⁵⁾ dioc. Misnensis 2 gr. 23. Julji.

1) Trjebule = Triebel.

2) Herzberg abo skeršo Hirschberg w Šlezynskej.

3) Grodk.

4) W Pólskej su runjeklinčace mčstne mjena: Pęczkowo (Panczkowo),
we Wjelenśkej wosadže w prowincy Póznańskej, Pęczkow tež tam w Obríckej
wosadže; to poslednje je prjedy njeznate, dokelž pobrachuje w Pawińskej
Polska XVI. wieku; Pęczki-Kozłowo w Ciechanowskim a Pęczkowo w
Sierpeckim wokrjesu něčičeje Płockeje gubernije. Tola skepsana forma
mjena Panczke pokazuje skeršo na lužiški „Pjeńsk“ = Penzig, w srje-
džowěku tež Penczk, Peysnk (Knothe, Gesch. d. Oberl. Adels, 412), čím bóle
zo swójbne mjeno študentow Czeschke (Cyžk) a Knyske (Knježk) derje
serbski klinčitej.

5) Wojerecy.

240. 1480, str. 243. Nicolaus Joannis Schonniclos de Osschecz¹⁾ dioc. Misnensis 3 gr. 27. Julji.
 — str. 244. Matheus Nicolay de Veteri Cella dioc. Stolpensis²⁾ s. 4 gr. 4. Augusti.
 — — Caspar Gregorij aurifabri de Osschecz dioc. Misnensis s. t. 10. Septembris.
 — str. 245. Martinus Nicolai Cuppa de Kopkothbus³⁾ (sic!) dioc. Mischnensis 4 gr. s.
 — str. 246. (?) Georgius Georgy Olathnidorf de Swanicz⁴⁾ 4 gr. s.
 245. — str. 248. Bartholomeus Andree de Gerlicz s. 4 grossos latos. B. 1484 (*M. 91*).
 1481, — (?) Michael Gabrielis Halbphaff de Drosendorf⁵⁾ 2 gr. latos. B. 1488 (*M. 102*).
 — str. 249. Bartholomeus Thome Januli de Liberase.⁶⁾
 — str. 250. Georgius Sigismundi de Spremberg 3 latos.
 1482, str. 250. Caspar Petri de Herczberg Mynensis dyoc. s. 2 latos gr. idem similiter.
 250. — — Johannes Jacobi de Budeschen eiusdem dyoc. 2 gr. communes.
 — — Johannes Johannis de Herczberg s. latos 2 gr.
 — str. 251. Martinus Nicolai de Lauben.

1) Ošac (Oseč).

2) Mišonska dieceza rěka jow Stołpnjanska wot biskopskeho sydła. — Vetus Cella nětko Zella w Mišonskim wokrjesu. Oester., Hist.-geogr. Wörb. 794.

3) Chóšebuz, hs. Khošebuz. — Cuppa = Kuba; po tajkim tutón štu-denta bě ze serbskeje swójby.

4) Móže być Niederzwönitz w Sakskej, wo kotrymž smy wyše wspomnili, abo Schweinitz w Korutanskej. Oest., Hist.-geogr. Wörb. 621. Zo by to bylo jene ze Šlezynskich Schweinitzow, je dwělomne, přetož tutech přenjetne mjeno běše Swidnitz, Swidnica.

5) Drausendorf pola Žitawy, Drosendorf w Rakuskej a Bajerskej.

6) Luboraz.

- 1842, str. 252. Sebastianus Johannis de Trepko¹⁾ dyoc. Ninensis.
- — (??) Michael Casperi de Schebnyc a s. 2 gr.
255. — — Laurencius Thome de Zythavia s. 3 latos gr.
- — (?) Nicolaus Nicolai de Leuben²⁾ s. 3 gr. communes. B. 1486 (*M. 96*).
- 1843, str. 253. (?) Johannes Johannis de Hersberk s. 4 gr.
- str. 254. (?) Paulus Martini de Frawwenhayn³⁾ s. 2 gr. latos.
- str. 255. (?) Martinus Martini de Zoravia s. t.
260. — — (?) Michael Koch de Draszna⁴⁾ s. t.
- — Herasmus Martini de Drayzen⁵⁾ s. 2. latos. B. 1490 (*M. 107*).
- — (?) Nicolaus Simonis de Schone⁶⁾ s. t.
- str. 256. Gregorius Nicolaus de Forsth s. 2 latos. B. 1485 (*M. 95*).
- — (?) Baltazar Johannis de Straben⁷⁾ s. 2 gr.
265. — — (?) Johannes Nicolai de Gbel⁸⁾ s. 2 gr.
- str. 257. (?) Johannes Odolrici de Drazendorfs. 4 gr.
- str. 258. (?) Bernardinus Laurency de Naysthat⁹⁾ s. 4 gr.

¹⁾ W pomjenowanju diocezy je jow zmylk zapisowarja abo wudawarja; Ninensis město Nissensis, to rěka Wratislaviensis. W albumje su diocezy husto dosć pomjenowane wot hłownych biskopskich wobsedźenstwow, nic wot domskich cyrkwjow; na př.: Stołpnjanska město Mišonskeje, Lubawska město Chełmińskeje (dž. II, str. 23). Trepko abo podobnje klinčace mjeno pobrachuje w Šlezynskej; to móže być jenož Drjowk = Drehkow. Zmylk w postajenju diocezy njeje z jeničkim; na př. raz Zhorjele so liči do Wrótsławskeje diocezy (II, str. 176).

²⁾ Lubań (Lauben. Matr. Miš. Posse, 417) abo Leoben w Stajerskej.

³⁾ Móžno, zo je to Frauenhain w Sakskej we Wosečanskim wobwodźe.

⁴⁾ Wěruspodobnje Drježdźany abo Drossen w prow. Braniborskej.

⁵⁾ Skeršo Drježdźany. Pola M. 107 rěka Elbe de Dresden. Bak. je dostał 1490.

⁶⁾ Schonau = Šunow je we Łužicy, ale tež jara wjele druhich tak pomjenowanych městnow je we wšelakich němskich krajach.

⁷⁾ Móže być Strehla w Sakskej abo Střelina (Strehlen) w Šlezynskej.

⁸⁾ Njebudže-li to Hbjelsk = Gebelzig?

⁹⁾ Je přewjele městnow z tutym mjenom, zo by móžno było z wěsta prajić, wo kajkim Nowym Měće so jow rěči.

- 1482, str. 258. Simon Petri de Budissyn s. 4 gr.
 — — Johannes (sic!) Jacobi de Dresden s. 3 lat.
 B. 1485 (*M. 95*).
270. — str. 259. Casper Henrici de Stolpen¹⁾ s. 3 gr. B.
 1486 (*M. 96*).
- — Petrus Herasmi de Budzysyn s. 2 lat.
 B. 1486 (*M. 97*).
- — (?) Jodocus Stephani de Kamycz²⁾ s. 3 lat.
 B. 1486 (*M. 96*).
- — Michael Michaelis de Zitauia s. 3 gr.
- 1484, str. 261. (?) Thomas Martini de Zorauia s. 4 gr.
 B. 1486 (*M. 96*). Mag. 1490 (*M. 106*).
275. — — Venceslaus Stephani de Zithavia s. 4 gr.
 B. 1486, Mag. 1498 (*M. 96, 124*).
- — Andreas Caspar de Zithavia s. 4 gr. B.
 1486 (*M. 96*).
- — (?) Donatus Nicolai de Draszen³⁾ s. gr.
 latum.
- — Jacobus Cristofori de Spemberk s. 2
 latos gr. B. 1487 (*M. 100*).
- str. 262. Petrus Stephani de Stulpen s. 2 gr. lat.
280. — — Georgius Laurency de Zithavia s. 2 gr.
 latos. B. 1486. Mag. 1492 (*M. 96, III*).
- — Jacobus Mathie de Stulpen s. 2 gr. lat.
- — Andreas Jacobi de Hirschwerde⁴⁾ s. 2 gr.
- — (?) Lucas Barnabe de Camancz s. 4 gr.
- — (?) Erasmus Anthony de Millenbach⁵⁾
 s. 4 gr.
285. — — Andreas Venesclai de Trebul⁶⁾ s. 4 gr.

¹⁾ Stołpno.

²⁾ Pola M. pomjenowany de Kamencz.

³⁾ Drježdźany abo Drossen.

⁴⁾ Wojerecy. Forma Hoerswerde, Oester., Hist.-geogr. Wörtb. 296.

⁵⁾ Čežko prajić, hač to je jene z Mühlbachow w Sakskej abo druhe podobne němske městno. Pola *M. 105* tón scholar rěka de Mileburg; B. je 1489.

⁶⁾ Trjebule.

- 1484, str. 262. (?) Gallus Johannis de Vttingunn¹⁾ s. 2.
latos gr.
- — Simon Petri de Libenwerdis²⁾ Baccallar-
rius Coloniensis s. t.
- str. 265. Johannes Georgy de Coldicz³⁾ s. 4 gr.
- — Johannes Laythelth de Rulanth⁴⁾ s. 4
gr. (postea totum). B. 1487 (*M.* 97).
290. — str. 266. Bartholomeus Johannis de Luban s. 4 gr.
B. 1487; při tom je zapisany de Lavbin.
(*M.* 98.)
- — Gregorius Nicolai de Gerlicz s. 4 gr.
- — (??) Urbanus Michaelis de Drozno⁵⁾ s. 2
latos.
- — (??) Michael Jacobi de Pulcromonte⁶⁾
s. 2 gr.
- — (?) Georgius Johannis de Rotinburga
s. 4 gr.
295. 1485, str. 267. Thomas Johannis de Drasden⁷⁾ s. 3 latos
gr. B. 1487 (*M.* 100).
- — Nicolaus Johannis de Drasden s. 3 latos
gr. B. 1487 (*M.* 100).
- — (?) Johannes Jacobi de Dreszyn⁸⁾ s. 2
latos gr.
- — Johannes Nicolai de Radborgk⁹⁾ s. 1 lat.gr.

¹⁾ Kulow (Wittichenau), abo Třeboň (Wittingau) w Čechach abo tež Eiting w Bajerskej (Utingen. Oester., Histor.-geogr. Wörth. 154).

²⁾ Rukow.

³⁾ Colditz. W zemjanskej swójbje z Colditz je so tež křéenske mjeno Jan trjebało. (Knothe, Gesch. d. Oberl. Adels, str. 145.) Tutón študenta a druhí, wěruspodobnje jeho bratr, kotryž je so wo něšto pozdžišo zapisał, móhloj z tuteje swójbje pokhodzěć.

⁴⁾ Rólany.

⁵⁾ Hač je to Drježďzany, Drossen abo Dražno w Pólskej, je čezko rozsudzěć.

⁶⁾ Schönberg je w pruskej Hornjej Łužicy, ale městna tak pomjeno-
wane su tež w druhich krajach.

⁷⁾ Drježďzany.

⁸⁾ Lědma Drježďzany, skeršo Treschen pola Wrótsławja.

⁹⁾ Radeberg abo Radeburg w něčičšej Sakskej.

- 1485, str. 267. Wilhelmus Georgy de Koldicz s. 3 lat. gr.
300. — — Vincencius Andree de Lipicz Theutunicali¹⁾ s. 2 latos.
- — Paulus Mathie de Lipcz Theutunicali s. 2 latos.
- — (?) Georgius Johannis de Rudulsdorf²⁾ s. 3 latos gr.
- — (?) Lucas Johannis de Herczberg s. 2 latos gr.
- — (?) Henricus Ambrosy de Camencz s. 2 latos gr.
305. — — Laurencius Michaelis de Prebus³⁾ s. 2 lat. gr.
- str. 269. Matheus Thome de Czeydino⁴⁾ s. 2 lat. gr.
- str. 270. Johannes Nicolai de Budischyn s. 3 lat. gr.
- str. 271. (??) Conradus Johannis de Kyerchberg⁵⁾ s. 4 gr.
- — (?) Cristoforus Johannis de Kamencz s. 2 latos. B. 1488 (*M. 101*).
310. — — Petrus Mathie de Hoeyerszwerdis s. 2 lat.
- — Nicolaus Georgy de Cothbos⁶⁾ s. latum gr.
- 1486, str. 274. (?) Johannes Mathei de Herczybergk s.
- — Urbanus Philipi de Prebus s. 2 latos.
- — Nicolaus Venceslai de Sprembergk s. 2 latos.
315. — — Laurencius Johannis de Semfftenbergk s. 2 latos.
- str. 275. Johannes Johannis de Lawben⁷⁾ s. 2 latos. B. 1486 (*M. 97*).

¹⁾ Lipsk.

²⁾ Rudelsdorf je w Lubanskim wokrjesu, ale tež dvě wsy toho mjena stej w Ślezynskej, w Němčanskim a Sycowskim wokrjesomaj.

³⁾ Přibuz, nětko w Žahańskim wokrjesu, slušeše prjedy k Mišonskej diecezy a potajkim k Lužicy. Miš. Matr. Posse 411.

⁴⁾ Zeithain.

⁵⁾ Nimo Kirchberga w Cwikawskim wokrjesu je jara wjele městnow z tutym mjenom, wosebiće w połodnišej Němskej.

⁶⁾ Khoćebuz.

⁷⁾ Lubań. Forma Lawben w Miš. Matr. Posse, 417.

- 1486, str. 275. Nicolaus Pauli de Gyerlicz s. 3 lat.
 — str. 276. Andreas Jacobi de Sprembergk s. 4 gr.
 B. 1488 (*M. 102*).
 — — (?) Andreas Johannis de Soravya s. t.
 320. — — (?) Johannes Petri de Soravya s. t. Mag.
 1493 (*M. 114*).
 — str. 277. (?) Clemens Petri de Camancz s. 4 gr.
 B. 1488 (*M. 102*); Mag. 1495 (*M. 119*).
 — — Johannes Nicolai Bryknar de Gorlycz.
 — — (?) Jacobus } fratres; Mathie Schworcz de
 — — (?) Gregorius } Semfthenbergk 4 gr. so-
 luerunt per 2 latos.
 325. — str. 278. (?) Johannes Georgy de Camencz s. 4 gr.
 B. 1489 (*M. 104*).
 1487, str. 279. Matheus Thome de Misna d. 2 latos. B.
 1489 (*M. 105*).
 — — Erasmus Johannis de Mischna d. 2 lat.
 — — Mathias Thome de Lawbin¹⁾ Misnensis
 dioc. d. 4 gr.
 — — Blasius Nicolai de Dresden Stulpensis
 dioc. d. 2 lat.
 330. — str. 283. (?) Paulus de Kothfycz²⁾ d. 4 gr.
 — str. 284. (?) Cristannus Mathei de Myllembach
 d. 4 gr. — B. 1489 (*M. 106*); druhi króé
 praji so wo scholaru tutoho mjena, zo je
 wostał B. w l. 1506 (*M. 143*).
 — — (?) Johannes Adalberti Raczyn de Arnst-
 dorf³⁾ d. 4 gr.
 1488, str. 285. (?) Thomas Alberti de Camancz s. 4 lat.

¹⁾ Lubań.

²⁾ Je čezko kruće postajić, wo kajkich „Kotowicach“ so jow rěči. W Pólskej su někotre wsy toho mjena, ale orthografija na tute njepokazuje. Skeršo je to Kottwitz w Šlezynskej (je jich 4 we wšelakich wokrjesach) abo tež lužiske Kotecy; stara forma tutoho městneho mjena je Cottewitz, Cotte-
 wiz. Miš. Matr. Posse, 406. Tež přislušnosť študenty k zemjanskej swójbje
 v. Kottwitz njeje wuzamknjena.

³⁾ Wsy toho mjena su w Sakskej, pruskej Lužicy, Šlezynskej a Ra-
 kuskej.

- 1488, str. 286. Michael Petri de Vinsterbaldis¹⁾ s. t.
 335. — — Caspar Bartholomei de Spremberg s. t.
 — — Martinus Ambrosy de Zommerfelt s. 4
 gr. B. 1493 (*M. 115*).
 — — Jacobus Hermannii de Zommerfelt s. 4 gr.
 — str. 288. (?) Jacobus Mathie de Hersperk s. t.
 — str. 290. (?) Bernhardus Bernardi de Sweynycz²⁾
 medium s.
 340. — str. 291. (?) Bernhardinus Caspari de Camencz
 medium s.
 — — (?) Laurentius Malchier de Camencz
 medium s.
 — — (?) Martinus Nicolai de Camencz me-
 dium s.
 — — (?) Severinus Nicolai de Ca- } 2 gr. polo-
 mencz } nicales de-
 — — } derunt.
 345. — — (?) Laurentius Simonis de Luko } medium
 — — (?) Georgius Donati de Luko } soluerunt.
 — str. 292. Malchier Georgy de Regio Ponte³⁾ 2 lat.
 — — Georgius Petri de Czutezen⁴⁾ s. t.
 — — Andreas Pauli de Czytczeyn⁵⁾ s. t.
 350. 1489, str. 293. Laurentius Gregory de Regioponte s. t.
 — — (?) Erasmus Johannis de Scheweniczia⁶⁾
 s. 4 gr.
 — str. 294. Mathias Mathie de Grynmisz⁷⁾ s. 3 lat.
 B. 1502 (*M. 134*).
 — — (?) Petrus Wilhelmi de Wayda⁸⁾ d. t.

1) Finsterwalde = Grabin.

2) Niederzwönitz w Sakskej abo Schweinitz w Korutanskej.

3) Lukow w Pólskej abo w Delnjej Lužicy.

4) Königsbrück = Kinspórk.

5) Wëruspodobnje Zeithain. Formy Czitan, Cziten, Czeitan. (Miš. Matr. Posse 382.)

6) Hač je to Sebnitz, prjedy Sebenitz, je jara dwëlomne.

7) Grimma. Prjedawše formy Grymmis, Grummis su znate, Oester. Hist.-geogr. Wörth. 232.

8) Může być Weida we Wosečanskim wobwodže, skeršo pak město toho mjena we Weimarskim wjerchowstwje.

(Album studiosorum t. II. Kraków 1892.)

- 1490, str. 2. Thomas Cunradi de Byrna¹⁾ s. 2 lat. B.
1494 (*M. 118*).
355. — — Gregorius Jacobi de Byrna s. 2 lat.
— str. 3. Johannes Martini de Byrna s. 2 lat.
— — Petrus Marci de Otrawt²⁾ s. 4 gr.
— — Simon Jacobi de Zemofelth³⁾ s 4 gr. B.
1492 (*M. 114*).
- str. 4. Martinus Mathie Kune de Neytweydis⁴⁾
s. 4 gr.
360. — — (??) Melchior Martini de Garlicz⁵⁾ s. 4 gr.
— — (??) Nicolaus Mathie de Garlicz⁵⁾ s. 4 gr.
— — (?) Martinus Nicolai de Zorawia s. 4 gr.
— str. 5. Caspar Johannis Hoffeman de Zythauia
s. t. 21. Novembris.
— str. 6. Paulus Laurenty Enthmer de Lauben⁶⁾
dioec. Missnensis s. 4 gr. 11. Decembris
B. 1492 (*M. 113*).
365. — — (?) Martinus Gabrielis Wach de Gyerlicz
s. t. 19. Decembris. B. 1502 (*M. 133*).
- — Philippus Donati de Senobaldo⁷⁾ dioec.
Mysznensis s. 3 gr. 16. Marcii.
- 1491, str. 7. Johannes Johannis de Zythauia dioec. Pra-
gensis d. 6 gr. 25. Aprilis. B. 1493 (*M. 115*).
- str. 9. Johannes Johannis de Zommerfelth dioec.
Mysznensis d. 4 gr. 19. May.
- str. 11. Petrus Nicolai Gayer de Czwykauia.⁸⁾ B.
1494 (*M. 117*), dioec. Cicensis.

1) Pirna. Pola *M.* řeka wón Thom. de Pyrna.

2) Wëruspodbnje Ortrand.

3) Sommerfeld = Žemr.

4) Mittweida.

5) Najskerje wjes Garlica pola Krakowa, nic Zhorjelc.

6) Lubań. Wo tutym abo druhim Pawołu z L. praji so pola *M. 101*,
zo je tež bakalaurstwo w l. 1497 dospěl a potom sebi mandželsku wzał
w Namysłowje w Šlezynskej.

7) Sonnenwalde = Groźiščo we Łukowskim wokrjesu.

8) Cwikawa slušeše k Zeitz-Naumburgskej diocezy.

370. 1491, str. 11. Gregorius Bartholomei de Czwykauia.
B. 1493 (*M. 115*), dioec. Cicensis.
- str. 12. (?) Petrus Vincency de Stralen¹⁾ s. 4 gr.
B. 1500 (*M. 128*).
- — (?) Johannes Gregory de Stralen s. 4 gr.
- — (?) Adam Petri de Stralen s. 4 gr.
- 1492, str. 13. Laurencius Johannis de Prebis²⁾ dioec. Misnensis septima mensis May 4 gr. s.
375. — str. 14. Bartholomeus Georgy de Bocholcz³⁾ dioec. Misnensis 3 gr. s. B. 1495 (*M. 121*).
- — Albinus Johannis Colo⁴⁾ dioec. Misnensis 2 gr. s.
- — Apicius Mathie de Lucko⁵⁾ dioec. Misnensis 2 gr. s.
- — Johannes Johannis de Goben⁶⁾ dioec. Misnensis 2 gr. s.
- — Martinus Petri Slay⁷⁾ dioec. Misnensis s. t.
380. — str. 15. Johannes Johannis de Kothwicz⁸⁾ dioec. Stolpensis s. t.

1) Může być mě to Strehla w Sakskej abo Střelina (Strehlen) w Šlezynskej. Wěruspodobne pak njeje, zo by z lužisko-serbskeje wsy Třělany (Strehla) z razom tak wulka ličba študowała na zdalenej uniwersiće.

2) Přibuz.

3) Buchholz, město w Cwikawskim krajskim hejtmanstwje, to być njemůže, dokelž to ležeše w Zeitz-Naumburskej dioecezy, nic pak w Mišonskej; tež njemůže to być mała wjeska Buchholz (= Dippelsdorf) w Drježdžansko-Nowoměščanskim wokrjesu. Bjezdwělnje je to městačko Buchholz w Bezkowsko-Storkowskim wokrjesu. Na njo myslić je wěruspodobnišo hač na wsy toho mjena w Kalawskim a Žarowskim wokrjesomaj.

4) Kohlo = Kołow w Žarowskim wokrjesu, nic Kalawa, Miš. Matr. Posse, 427, 422. Študenta je snano ze zemjanskeje swójby v. Kohlo.

5) Lukow.

6) Gubin.

7) Scholar bě ze zemjanskeje swójby v. Schley, wěruspodobnje syn Pětra ze Schley, knježka nad Solanami (Sohland), wo kotrymž Knothe, Gesch. d. Oberl. Adels, str. 479, jedna.

8) Scholar může być z Kotec abo tež ze zemjanskeje swójby v. Kottwitz; we tej swójbje w tutym času bě Hans v. K. z linije nad Jilwu (Halbau), druhi pak Hans z linije nad Sanicu (Sänitz). Knothe, Gesch. d. Oberl. Adels, str. 315, 319.

- 1492, str. 15. Andreas Nicolai de Slaycz¹⁾ dioec. Mi-
snensis s. t.
— — Osualdus Johannis de Kemnicz²⁾ dioec.
Misnensis 2 gr. s.
— str. 16. Johannes Jacobi de Calo³⁾ dioec. Misnensis
3 gr. s.
— — Gerhardus Gerhardi de Lipsk dioec. Mi-
snensis⁴⁾ 4 gr. s.
385. — — Martinus Martini Jaklec z de Gubyn 2 gr.
— — Martinus Martini Kay de Gubyn dioec. Wra-
tislaiensis⁵⁾ 2 gr.
— str. 18. Johannes Ade de Calo⁶⁾ 4 gr. s.
— str. 19. (??) Stanislaus Henrici de Camyenyecz⁷⁾
t. s.
1493, str. 20. Gregorius Johannis de sex civitatibus dioec.
Misnensis s. t.
390. — str. 22. Cristoforus Valentini de Kothwycz⁸⁾ dioec.
Misnensis, arcium liberalium baccallerius
Colonie promotus, nostre Universitati in-
corporatus s. t.
— str. 23. Ambrosius Georgy de Herczbergk dioec.
Mysnensis s. 2 gr.
— — Matheus Petri de Zytthawia dioec. Pra-
gensis d. 3 gr.

1) Čežko wujarnić; může být Schlenitz w Mišonskim wokrjesu.

2) Kamjenica.

3) Kalawa.

4) W nastupanju dioecezy je zmylk; Lipsk słušeše k Merseburgskej domskej cyrkwi.

5) Tu je Wrótsławska dioecea wopačuje město Mišonskeje mjenowana; we Wrótsławskej dioecezy, haj samo we starych jeje mjezach njebž žane městno z runje klinčacym mjenom; potajkim tu rěč byé může jeno wo lužiskim Gubinje.

6) Kalawa.

7) Kréenske mjeno scholara pokazuje na Kamieniec w Pólskej.

8) Scholar je móhł byé ze zemjanskeje swójby v. Kottwitz, w kotrejž je so w tutym času kréenske mjeno Krystof husto dosé trjebało: Knothe, Gesch. des Oberlausitzer Adels, str. 313 a slěd.

- 1493, str. 23. Johannes Ulrici de Dreben¹⁾ dioec. Misznensis s. t.
- str. 25. Martinus Georgy de Sprenberg²⁾ dioec. Mischnensis s. 3 gr. B. 1495 (*M. 121*).
395. — — Johannes Petri de Sprenberg dioec. Mischnensis s. 3 gr.
- str. 26. Sebastjanus Johannis de Zemitemberg³⁾ dioec. Mischnensis s. t.
- str. 28. Mathias Georgy de Lvraw⁴⁾ dioec. Mischnensis s. t. B. 1495 (*M. 121*).
- 1494, str. 29. Donatus Nicolai de Dipoldiswaldis⁵⁾ dioec. Misnensis s. t.
- str. 31. Laurencius Nicolai de Lauben⁶⁾ dioec. Misznensis s. 6 gr. B. 1495 (*M. 121*).
400. — str. 32. Petrus Petri de Olsznych⁷⁾ dioec. Cicensis. s. t.
- — Valentinus Jacobi de Kamencz⁸⁾ dioec. Misnensis s. t.
- — Johannes Johannis de Kamencz dioec. eiusdem.
- — Johanne Jacobi de Sorawia⁹⁾ dioec. Misnensis s. 1 gr. B. 1494 (*M. 118*).
- — Jacobus Nicolai de Hayersuerdisch¹⁰⁾ dioec. Misnensis s. 2 gr.
405. — str. 33. (?) Martinus Petri de Ferstenberg¹¹⁾ s. 2gr.
- str. 34. Mathias Jacobi de Budissin s. t.
- — (?) Andreas Gregory de Mylenbach¹²⁾ s. t.

¹⁾ Nětko Treben (s. Trjebin). — Kotre? je čezko z wěsta prajić, najskeršo Treben pola Torgawy, wo kotrymž powjeda Miš. Matr. Posse, 386.

²⁾ Grodk. — ³⁾ Komorow.

⁴⁾ Jow je zmylk; dyrbi być Lucaw = Lukow.

⁵⁾ Dippoldiswalde. — ⁶⁾ Lubañ.

⁷⁾ Ölsnitz w Cwikawskim hejtmanstwje.

⁸⁾ Kamjenc. — ⁹⁾ Žarow. — ¹⁰⁾ Wojerecy.

¹¹⁾ Fürstenberg = Pübrjeg w Gubinskim wokrjesu, ale su tež druge měřtna toho mjena we Westfalskej, Rheinlandskej, Badenskej a na Morawje. Oester., Hist.-geogr. Würtb., 195.

¹²⁾ Mühlbach su w sy nic jeno w Sakskej, ale tež w druhich němskich krajach.

- 1495, str. 35. Georgius Jacobi de Finsterwaldis¹⁾ nichil.
B. 1496 (*M. 123*).
- — (?) Paulus Pauli de Hersperk 4.
410. — str. 36. Gregorius Martini de Zoravia²⁾ 5. B.
1496 (*M. 123*).
- — (??) Cristoforus Georgy de Herszberk 5.
- — Valentinus Mathei Zumerfelt³⁾ t.
- — Thomas Johannis de Zummerfelth t.
- — Brit Henrici Misnensis⁴⁾ t.
415. — — Martinus Conradi de Pyrna 5.
- str. 37. (?) Petrus Johannis de Gorlycz⁵⁾ t.
- str. 20. (?) Johannes Michaelis de Mylembarg⁶⁾
s. 4 gr.
- 1496, str. 39. (?) Stephanus Jacobi de Lukow⁷⁾ 4 gr.
Mag. 1502; collegiatus in breviori, 1515
mortuus. (*M. 132*).
- — (?) Baltazar Jacobi de Camnycz⁸⁾ 9. Sep-
tembris 4 gr.
420. — — (?) Nicolaus Johannis de Camnycz⁸⁾ 4 gr.
- — Johannes Philipi de Quotbus⁹⁾ t. Tón
abo slědowacy Jan z Ch. bě z magistróm
1504 (*M. 133*).
- — Gregorius Jacobi de Quotbus t.
- — Johannes Jacobi de Quotbus t.
- 1496, str. 39. (?) Petrus Petri de Zorauia¹⁰⁾ 13. Octobris
4 gr. B. 1499 (*M. 127*).
425. — — (?) Sigismundus Bartholomeus de Zo-
raua 4 gr.
- 1497, str. 41. Martinus Martini de Cothbuz 13 (May) 2.

1) Grabin. — 2) Žarow. — 3) Žemr. — 4) Mišujan.

5) Zhorjalc, abo Gorlice w Pólskej.

6) Může byt Mühlberg, nětko w sakskej prowincy, tež Muehlberg abo Muehlenberg w druhých krajach.

7) Lukow w Pólskej abo w Delnjej Lužicy.

8) Hač je to Kamjenica w Sakskej, je dwělomne. W Pólskej su wsy toho mjena, sakske město pak je bylo pisane Kempnitz. Miš. Matr. Posse, 399.

9) Khočebuz.

10) Žarow.

- 1497, str. 41. Georgius Stephani de Lomacz¹⁾ 4. B.
1499 (*M. 126*).
- — Anthonius Thome de Zumerfelth t.
- str. 42. (??) Franciscus Cristofori de Lawbens²⁾ d.
2 gr. B. 1499 (*M. 126*).
430. — — Casper Georgy de Lipcz³⁾ Almanicali 4 gr.
- — (?) Severinus Martini de Milembuch⁴⁾
s. 4 gr.
- — (?) Henricus Johannis de Leytemborg⁵⁾.
s. 4 gr.
- — (?) Nicolaus Petri de Leytemborg⁵⁾ d. 4 gr.
- 1498, str. 44. Martinus Bernhardi de Budessen Mi-
snensis o. B. 1499 (*L. 127*).
435. — — Hieronimus Mathei de Cuikauia⁶⁾ Neu-
burgensis 1. B. 1499 (*M. 127*).
- — Ciriacus Ulrici de Grima Mersburgensis 4.
- — Johannes Michaelis de Rottenberg⁷⁾ Mi-
snensis 3.
- str. 45. Johannes Andree de Sumerfelt⁸⁾ Misnensis
B. 1503 (*M. 137*).
- 1498, str. 46. Johannes Martini de Gewszynk⁹⁾ Stol-
pensis 3.
440. — str. 48. (?) Magnusz Georgi de Baruth¹⁰⁾ t.
- 1499, str. 49. (?) Andreas Nicolai de Zayfrithdorff¹¹⁾ 2.

1) Łomač.

2) Lubań, dokelž pola *M. 126* rěka de Lauben.

3) Lipsk.

4) Smy hižom wspomnili, zo wsy toho mjena su nic jeno w Sakskej, ale tež w druhich němskich krajach.

5) To móže być wječornopruski Lidzbark = Lautenburg abo tež nětčiša Pětrowa Hora = Petersberg pola Hale w srjedźowěkowych žórłach tež Mons serenus, Jasna Hora, Luchtberg (Oester., Hist-geogr. Wörtb., 520), kotraž w tamnym času pod mišonskim kujejstwom steješe.

6) Cwikawa. — 7) Rózbork. — 8) Žemr.

9) Geising w Dippoldiswaldskim wokrjesu. (Huska, Gaussig. Red.)

10) Baruth (s. Želm), město w Bramborskej (? red.) abo hornjołužiski Bart.

11) To móže być jedyn z přemnohich Seiffersdorffow; wsy toho mjena su w Mišonskej, we Lužicy (tón to je! red.) a druhdže.

- 1499, str. 50. Franciscus Johannis de Sithauia¹⁾ Pra-
gensis dioec. 3.
— — Ambrosius Martini de Vikerczhayen²⁾
Misnensis t.
— str. 51. Johannes Pauli de Czwyecowia³⁾ Nambe-
riensis 3.
445. — — (??) Sigismundus Baltizar de Naydeber
Luzacensis⁴⁾ 4.
— str. 52. (?) Leonardus Petri de Gerlicza 4. B.
1502 (*M. 133*).
— str. 53. Michael Michaelis de Zythavya dioec. Pra-
gensis 4 gr. B. 1501 (*M. 130*).
— — Johannes Cristofori de Zythavya 4 gr.
B. 1501 (*M. 130*).
— — Martinus Thome de Zythavya (nichil) s. t.
450. — str. 55. (??) Albertus Jacobi de Lukow⁵⁾ 2 gr.
— — Martinus Pauli de Sorchen⁶⁾ 2 gr.
— — (?) Georgius Petri de Bamdzyszyn⁷⁾ 3 gr.
— str. 56. Martinus Pauli de Serchen⁶⁾ s. 2 gr.
1499, str. 56. (?) Johannes Valentini de Bryczen⁸⁾ s. 4 gr.
455. — — (?) Bartholomeus Jacobi de Kynsberg⁹⁾ s. 4 gr.
1500, str. 57. Andreas Gregory de Lavben¹⁰⁾ 5 gr. B.
1502 (*M. 134*).

¹⁾ Žitawa.

²⁾ Může být jeno Wickershain w Bornskim wokrjesu. W pomjeno-
wanju dioecezy je pak zmylk; Wickershain je na wječor wot Modly (Mulde)
po tajkim w Merseburgskej abo Zeitz-Naumburskej dioecezy.

³⁾ Cwikawa.

⁴⁾ Njeje móžno wujasnić. Njebudže-li Luzacensis město Misnensis,
Stolpensis? (Je Nowa Darbna w Kalawskim wokr. Deln. Łužicy. Red.)

⁵⁾ Skeršo pólski Łukow hač delnjołužiski.

⁶⁾ Jow rěči so dwójcy wo jenym scholarje, kotryž je tež dwójcy šulski
přinošk płačil. Městno budža drje Ždžary (= Särchen) pola Klukša abo
Wulke Ždžary (= Gross-Särchen) p. Wojerec.

⁷⁾ Budyšin, móže pak tež być Bendzieszyn w Pólskej.

⁸⁾ Skeršo Brietzen w Bramborskej (wokr. Suchy-Bělsk), hač Pritzen =
Prieyn w Delnej Łužicy.

⁹⁾ Může być Kinsbórk = Königsbrück.

¹⁰⁾ Lubań.

- 1500, str. 57. Andreas Johannis de Gubin 5 s. B. 1501
(*M. 132*).
- str. 58. (?) Bernardinus Michaelis de Hyrspergk
3 gr. s.
- — Paulus Petri de Czwikawia¹⁾ t. s.
460. — str. 59. Anthonius Petri de Seraw²⁾ t. s.
- — (?) Johannes Valentini de Lawbany³⁾ 5 gr. s.
- — (?) Bartholomeus Bartholomei de Ka-
myenyecz t.
- str. 60. Donatus Jacobi de Dippoldiswaldis 4 gr.
- — (?) Wolfgangus Georgy de Friedperck⁴⁾
2 gr. s.
465. — — Lliumus (sic!) Michaelis de Kalaw⁵⁾ s. t.
B. 1501 (*M. 132*).
- — (?) Nicolaus Martini de Zorauia⁶⁾ 4 d. gr.
- str. 61. Wenczeslaus Nicolai de Kalo⁵⁾ s. 4 gr.
- — Jacobus Vincency de Prebis⁷⁾ d. 4 gr.
- — (?) Johannes Johannis de Zorauia⁶⁾ d. 4 gr.
470. — — Lucas Bartholomei de Budeyszen⁸⁾ 4
gr. d. B. 1502 (*M. 135*).
- str. 62. (??) Leonardus Leonardi de Burghausen⁹⁾
d. 3 gr.
- — Wolfgangus Henrici de Gebuelczigk¹⁰⁾ t. d.
- str. 63. Thomas Johannis de Budeszyn 3 gr.
- str. 65. (?) Baltazar Petri de Hersparga s. 3 gr.

¹⁾ Cwikawa.

²⁾ Wěruspodobnje Žarow w Delnjeje Lužicy; to je skeršo hač wsy Sohra = Žarow w Zhorjelskim abo tež Sohra = Žďár w Budyskim wokřesu.

³⁾ Zda so być Lubaň.

⁴⁾ Wo kajkim Friedebergu abo Friedbergu so jow rěči, njeje móžno rozsudzić.

⁵⁾ Kalawa; pola *M.* rěka tón scholar Lininus.

⁶⁾ Žarow. — ⁷⁾ Přibuz. — ⁸⁾ Budyšin.

⁹⁾ Burghausenow je jara wjele w Bajerskej; na Burghausen pola Lipska ničo njepokazuje.

¹⁰⁾ Hbjelsk. Móžno je, zo scholar pokhadžeše ze zemjanskeje swójby z Gersdorff, kotrejež jedyn džěl so mjenowaše tež z Hbjelska (v. Gebelzig); w tutej swójbje so křćenske mjeno Henrich jara wospjetuje. Knothe, *Gesch. d. Oberlausitzer Adels*, str. 223.

475. 1500, str. 65. (?) Andreas Georgy de Hersperk s. 4 gr.
 — — (?) Baltizar Stephani de Hersperg s. 4 gr.
 — — (?) Martinus Johannis de Hersperg s. 3 gr.
 — — (?) Franciscus Martini de Gerlyczą s. 4 gr.
 — — (?) Mathias Johannis de Gerlyczą¹⁾ s. 4
 gr. B. 1502 (*M. 135*).
480. — — (?) Valentinus Jacobi de Gerlyczą s. B.
 1503 (*M. 137*).
 — str. 66. (??) Johannes Nicolai de Luben²⁾ s. t.
 1501, — (?) Johannes Mathie de Guben s. 4 gr.
 — str. 67. (?) Thomas Mathei de Falkyemberg³⁾ s. 3 gr.
 — str. 68. (?) Sebastianus Johannis de Hyrzbek s. 2 gr.
485. — — (?) Andreas Petri de Orthbrand⁴⁾ s. 4 gr.
 — — Kylyanus Casperis de Lypczk s. 4 gr.
 — — Paulus Martini de Zumerfelth s. 4 gr.
 — str. 69. Andreas Bartholomeide Spramberk⁵⁾ s. 2 gr.
 — — (?) Leonardus Petri de Kamnyecz s. 4 gr.
490. — str. 73. Andreas Johannis de Gerlicz dioec. Stol-
 pensis 2 gr. B. 1504 (*M. 138*). 28. Aprilis.
 1501, str. 73. Dominicus Jacobi de Luykaw dioec. Stol-
 pensis 3 gr. B. 1503 (*M. 137*). 28. Aprilis.
 1502, str. 74. Matheus Petri de Zomerphelth 2 gr. s.
 — str. 75. Martinus Johannis de Storkaw⁶⁾ 2 s.
 — — (??) Pancracius Johannis de Hirschbergk
 4 gr. s.
495. — — Andreas Laurency de Prybis⁷⁾ 4 s.
 — str. 76. Valentinus Petri de Zamerfelth⁸⁾ 3 gr. s.
 — — Leonardus Johannis de Szoravia⁹⁾ 5 gr. s.
 — — Bernardinus Johannis de Zoravia⁹⁾ 5 gr. s.
 B. 1508 (*M. 148*). (Skónčenje.)

1) Pola *M.* wón řeka Matheus de Gorlicz.

2) To drje njebudže delujožiški Lubin; může být Lubień w Pólskej abo Lueben (Luben, Lubin) w Šlezynskej.

3) Niemodlin (Falkenberg) w Šlezynskej abo Falkenberg w něčisej sakskej prowincy.

4) Wěruspodobnje Ortrand. — 5) Grodk.

6) Storkow. — 7) Přibuz. — 8) Žemr. — 9) Žarow.

Wselake wašnja a priwěrki ze Slepjanskeje wosady.

(Přednošk, čitany w posedženju narodopisneho wotrjada M. S. 10. 4. 1901.')

Zezběrał a podał *Matej Handrik-Slepjanski*.

K scěhowacemu džětu chcju předspomnić, zo sym wašnja a priwěrki hromadził w tym wotmyslenju, zo bych postajił, što naš lud a to wosebje tu w Slepjanskej wosadze tajkich wěcow ma a hišće wobsedzi. Ja njejsym w tych a tamnych knihach pytał, ale sym k žórłu samomu šoł, hdžež so ludnosć hišće čerstwa žórli, hdžež je ludowy duch hišće žiwy a džělawy. Tež so njejsym wobhonjał, što je hižo čišćane, ale mi běše wo to, po móžnosći wjele zestajeć, štož je zajimaweho mjez ludom zawostało w času, hdžež tak mjenowana kultura kaž džiwje zwěrjo wšitko zežerje a skóncuje. Wašnja a priwěrki sym hromadu wzał, dokelž je jara čězko, přeco prawje rozdźělić, što je wašnje, što priwěrk, a njeje móžno stajnje krutu mjezu dźeržeć. — Rozumi so samo, zo njemyslu, zo sym wšitko zezběrał; na to hižo napismo pokazuje; nadźijam so wjele bóle, zo móžu tutej zběrcy dać druhu scěhować.

I. Ze swójbneho žiwjenja.

A. Do poroda.

- 1) Mać, kotraž je z džěćimi, so do cyła z hołymaj rukomaj hnoja abo njerjada dosahnyć njesmě, to je hewak džěćo mazane.
- 2) Wona ničo pakosóić abo přeć wzać njedyrbi, tež nic staršimaj, to je hewak džěćo padušne.
- 3) Wona přez běžacu wodu přeńć njesmě, ale ma po mosćiku hić; to hewak džěćo při swojim stawje abo w swojej wsy njewostanje, ale budže wandrowske.

B. Porod.

- 1) Hdyž ma žona porodzić, so na město, hdžež hewak blido steji, słoma nasćełe a na tu so žona, kotraž porodzi, lehnje; na tajke wašnje so porod polóži.
- 2) Hdyž je so džěćo narodziło, so nikomu ničo z domu požić njesmě; hewak móže khodojta na wupožčene wěcy načinić a tak domej zeškodžeć.
- 3) Hdyž so nowonarodžene džěćo přeni raz kupa, so wot słomy wěchćik sěini a so džěsću při kupanju pod hłowu položi. Tutón wěchćik so po šěsćich njeźzelach na młody štomik při-

*) Při wozjewjenju tutoho nastawka sym winowaty, swojimaj přećelomaj Hansej Kóncanej w Rownem a Hansej Šynkeje w Slepom za jeju pomoc zjawnje swój džak wuprajić.

wježe; rosće-li štomik, tež džěćo rjenje wotrosće; njerosće-li pak, tež džěćo njenarosće.

4) Woda wot džěsćoweje kupjele ma so na zelenu trawu wuleć; to za džěćo dobre wotrosćenje woznamjenja.

5) Woda do wanje za kupanje džěsća so přeco z cyle małym hornyčkom lije; k tomu so wosebje mały hornyčk kupi; z tym so naliwa a ze žanym druhim. To ma na sebi, zo džěćo njeby z woprědka telko jědło a zo by jo w žiwocie njerězało.

6) Štóz małe džěćo přeni raz wohlada, jo stajnje ze słowami postrowi: „*Bog jo će přej widźet hako ja.*“ To so džěsću wot pohladanja njestanje („*njenadostanjo*“).

7) Rodženca so do črjopa sćini, z popjełom so zasypa a potom so do khachli na pósceń sunje. Tam so popjeł dołhi čas njehraba, ale so wšitko we měrje wostaji, zo by so wona tam spaliła.

C. Křěćna (gelnje).

1) „*Gelnje*“ so do „*małych*“ a „*wělikich*“ rozdzěluja. „*Małe gelnje*“ su tehdy, hdyž džěćo swjatu křćenicu dostawa. Při nich su kmótrojo a kmotry. Dokelž so ze křćenicu dołho nječaka, so na „*małych gelnjach*“ wjele njehotuje. Kmótrja bórzy dom wopušća, dokelž mać hišće měra potrjeba. — „*Wjelike gelnje*“ so hotuja, hdyž mać z džěsćom ke mši dže. Ju kmotry přewodžeja; město mužskich žónske stupja; žona za muža, sotra za bratra, abo tež služobna za syna domu, a kaž so hewak hodži (so praji: „*ta a ta jo za togo a togo na gelnjach*“).

2) Přenje „*gelnje*“ dyrbi nan młodeje maćerje w jejnym staršiskim domje wuhotować. Kmótrja so proša počojca wot nanoweho, počojca wot maćerneho boka.

3) Baba kmótrów ze scěhowacymi słowami prosy: „*N. N. su sebe Was (tebjo) za kmótrja wuglědali, nic tych pjenjex dla, ale dokelaž džěće kmótrów pótrjeba, až by swětu scěnicu dostało. A derjatej se staršej abo jeno wót něju minuć, až byšće pomagali se za to džěće starać.*“

4) Kmotry (žónske) dyrbja cyłu drastu za džěćo kupić, jo cyle zwoblekać („*džěće wugotorwać*“).

5) Při křćenicy kmótrja džěsću „*scónk*“ dadža. Do toho dyrbitaj so wjetši kruch slěbra (toleř abo 5 briwnow) a

jedyn najmjeńši pjenježny kusk zawjazac; nimo toho připožiči so hólcěj něšto zornow wot sywa, na př. „*yta, wouca, hejdyše, jagłow*“ atd., zo by zbožo při wusywjce mět; holčey pak: „*joglicka aby šyta jogla*“, zo by prawje derje šic mohła. — Za pjenjezy w „*šconlu*“ so džěsću něšto kupi abo wone so na dań dadža. Hólcej so kočě pčotow kupi, holcy so ćelatko wotsadži, zo by prawje wjele pjenjcz narostło. Tak mi jedyn 50 lět stary hospodař powjedaše, zo ma wšitke swoje pčoty z tych, kotrež je jemu nan wot křćeniskich pjenjcz kupi. — So wě, hdžež je nuza, tam so pjenjezy za wuhotowanje „*gehjow*“ bjeru, ale to so rad nječini.

6) Ducej po puću ke křćenicy kmotra z džěsćom na potrjeb wotstupić njedyrbi, ale ma jo druhaj w tu khwilu dać; hewak je džěćo nječiste a wody džeržeć njemóže.

7) Hdyž su z džěsćom wot křćenicy domoj přišli, předy hač přez proh z nim stupja, so pod proh při hólcu „*stružnik*“ a spěwafške, při holčey „*chótyčo*“ a spěwafške sčinja, zo bychu kmótra přez nje kročili; tón pak, kiž to podpožiči, dyrbi wšo jara spěšnje podpožičić a zaso přeč wzać; tehdy džěćo spěch a wjesele k džělu dostawa a tež pěkne a pobožne wostawa. Husto so pola holcy přaslica podpožiči, zo by prawje derje prasć nawukła. — Na to dó jstwy zastupiwiši baba abo starša kmotra džěćo na blido požiči, wotewrjene spěwafške wyše džěsća džerži, tak zo pismo na njo hlada, a praji: „*Bog dal, aby to, což sy widžel (-ta) a slyšal (-ta), dobře wuknyl (-ta) a cynil (-ta)*.“ Potom so maćeri džěćo ze słowami přepoda: „*Pohana (-ku) smy wučesli; tšesćijana (-ku) smy tšičesli z prawym měnom Hanska*“ (abo druhim).

* *

Njedželniča, doniž njeje šesć njedžel nimo, dyrbi kóždy dzeń připođnju, hdyž je časnik dwanaće wotbił, a wječor, hdyž chce stóněčko Boži doměk hić, za zawěšk zalězć a tam „*Wěšo nas*“ wuspěwać. Tohodla hdyž je mać na poli, dyrbi připođnju a wječor jara domoj khwatać, zo by w postajenym času doma za „*zapowišenjom*“ była. Při tutym rjanym wašnju je přiwěra, zo

*) W někotrych wsach so tute słowa praja, hdyž so dó jstwy stupi.

kotraž mać to nječini, tu zły duch („*tšexpónica*“ abo „*nocny jagar*“) překhwata a jeje džěsću zeškodži abo jo tež mori.

8) Kóžda njedželniča dyrbi wječor w 10 hodžinach naj-pozdžišo při džěsću we ložu być.

9) Hdyž njedželniča wumrje, so druha žona postaji, kotraž njedžele z džěćom dźerži a wšitko kaž njedželniča sama wobstara a wobkedžbuje. So powjeda, zo raz žona město zemrjetje njedželniče njeje prawje njedžele dźeržala, hdyž njeje wšo wobstarala a džěćo, kaž so słuša, rjedžila. Tuž je duch wotmrjetje maćerje do domu přišoł, a je so w domje hrimotalo a wulki njeměr we ložu nastał; duch sam je džěćo wučisćil a na suche položil. Tak ruče pak hač je postajena žónska njedžele zaso prawje dźeržala, je we domje měr knježil a žadyn hrimot wjacj słyšeć był njeje.

10) Hdyž je džěćo w njedželach wumrjelo, mać na to samo wašnje njedžele dźerži, kaž hdy by džěćo žiwe było.

D. Kwas (swarba).

Wo kwasu sym w swojim nastawku „*Slepjanska swarba*“ (přir. Čas. M. S. č. 104) wšitko dokładnje wopisał, tak zo mam jow jeno na přiwěrki a na te a druge małke wosebitosće džiwać.

1) Hdyž staj dwaj po slubje, dyrbitaj so wšitkich zwjeselejow, na př. rejow, zdalować; njewjesta wšědnje kaž tež kemši w poł žarowskej drasće khodži. So praji: „*Wóna wó swóje mlode lěta žarujó.*“

2) Kwas so najradšo w tym času swjeći, hdyž měsack přibjera; z přibjeracym měsackom so tež zbožo mlodeju mandželskeju přisporja.

3) Njewjesta ma nawoženi košlu z ručnej jehtu zešić; při tym wjole na tym leži, hač so nitki sekluja abo nic. Tohodla maćerka starosćiwa na swoju džowku zhladuje a džowka ze styskniwej wutrobu na swój přichod spomina. Přetož čím husćišo se nić sekluje, čím husćišo so zwada za mlodeju mandželskeju wěšći.

4) Mjasa, kotrež so ke kwasnej hosćinje kupuje, slubjenaj dc kwasu widžeć ani jěsć njesmětaj; hewak žanoho zboža při skoć mětož njebyštaj.

5) Wot toho, štož so ke kwasnej zarěže, so ničo předać njesmě, hewak bohatstwo přeč dže. Na kwasnym dnju pak dyrbi so wšitko zjěsć abo rozdawać.

6) Hdyž je kwasny ćah do rjada zestajany, so nawoženi kwasny kiješk pod pažu ze zelenej šnórku přišije, zo by jón w rucy dźeržeć njetrjebał. Přimnje-li jón pak něhdže ducy po puću ze zabyćom, so šukotanje mjez hosćemi słyši: „*ten na nju žeden dobry njebudžo.*“

7) Hdyž na kwasnym dnju nawožnja ze swojimi hosćemi na dwór njewjesty přińdže, dyrbi njewjesta nawoženju přez swój rućany wěnc wuhladać. To ztožowne mandželstwo zawěsći.

8) Nawožnja so k wěrowanju a wot wěrowanja wohladać njesmě, hewak rěka, zo za druheju blada.

9) Nawožnja dyrbi k wěrowanju a wot wěrowanja po móžnosći do stopow abo slěda njewjesty stupać; z tym so jednota w mandželstwje zdźerži.

10) Njewjesćiny nan njewjesće k wěrowanju do praweho stupnja (crjeja) cyły toleř, do lapki zawity, połoži, zo njeby w mandželstwje pjenjez pobrachnyło.

11) Při wěrowanju, hdyž so slubjenaj na wołtar klaknjetaj, njewjesta za tym pyta, zo by rózka nawoženjoweje suknje při-klaknyła a tak w přichodže muža wobknježiła.

12) Hdyž po wěrowanju kwasny ćah wokoło wołtarja dže, njewjesta zady wołtarja jabłuko z dybzaka wučehnje a jo na zemju pušći; čím dale so jabłuko kuli, čím dlěje wona žiwa wostanje. Druzy měnja: čím lóže jabłuko k zemi padnje, čím lóžši budže přeni porod.

13) Hdyž su so kwasarjo wot wěrowanja domoj wrócili, so nawožnja z hólcami a družbu do wolenca abo konjenca poda; młoda žona pak do kruwarnje dže. Tam wona krjeńcu khlěba, kotruž je při wěrowanju w „*pódpažku*“*) sobu měta, wučehnje a ju kruwam rozdźěli. Wot jeneje kruwy so někotre krjepki mloka wudeja; te njewjesta wupije; z tym je tyće a zbože při skoće młodymaj mandželskimaj wěste.

14) Hdyž su so hosćo za blido zesydali, so před młodymaj dvě swěčcy z jenym swěćtom wot kwasneho nana zaswěćitaj, za

*) Pódpažk t. j. z wity rub, kotraž žónske ke mši pod pažu noša.

kóždého jena. Nětko so na to kedžbujе, kotra swěčka so přnja wuswěći — dopalić so njesmě —, to za njeho woznamjenja, zo ma přeni wumrjéc.

15) Kóncaj wot přnjeju swěčkow, kotrejž stej so před młodymaj na kwasnym blidze swěčitej, so prjedy hač stej dopalenej, přeč wozmjetaj, so do papjery zawijetaj a so khowataj; tohorunjо tež žida wot nawoženje a njewjesty; to wšo je k něčemu dobre.

16) Hdyž staj so młodaj za blido syduňoj, njewjesta nawoženi toleř da, zo by jón skhowař; tón so po móžnosći dořho khowa a je z wulkej wažnosću.

17) Wšitka rozmořwa kwasnych hosći z młodymaj dyrbi so přež družku a swašku wjesć.

18) Wašnje woweki na kwasnym blidze je pječa wot Brězanez Jurja, kotryž běše pola Drježdžan, z tamnišich stron w začatku zańdženeho lětatotka sem zawjedzene.

19) Hdyž so pomazka na kwasne blido staji, so kóždy raz tři křižiki na butru cbo „do donice“ wot spody sčinja, z tym so žy duch začěri.*)

20) Hdyž je kwas nimale skónčeny, so hornyki wó jstwjе bijeja. Po črjonach skačeja a rejuja, zo by prawje wjele črjopaškow było. Čim wjacy črjopow, čim wjacy pjenjez.

21) Při skónčenju kwasu so daruje (šenkujе). Hosćo wot nawoženjoweje strony k nawoženi na prawym boku blida džeja a swój pjenježny dar do talerja pořoža, wot njeho škleńčku palenca dostawajo. Hosćo wot njewjescínskeje strony na lěwym boku blida k njewjesće džeja a swój dar na taler pořoža a pódla wot njeje porjedzene dostanu. Při darjenju kóždy hosć, swoju ruku pak nawoženi pak njewjesće zawdawši praji: „*njespruščajtej se na złoto a srěbřo, ale na lubeg' Boga a swójej ruce.*“

22) Wšelake hry a směški so druhi džeú kwasu wječor wukonjeja: Njewjesće so stupjeń (crjej) wuzuje; tón so skhowa; młodži hosćo nětko po domje wokořo lětaju, zo bychu jón pytali, a hdyž je namakany, so předa; abo dvě škli so na blido stajitej, kóžda z druhej škle přikryta; w jenej su jabřuka a w druhej kulki; dyrbja hódac, što cheedža měć, a kaž wuhódaju, tak do-

*) To je při kwasach stare wašnje; někotři pak křižiki na wšo činja, štož předadža, zo khodojta mocy nima.

stanu. Někotryžkuliž raz so tež kóčka do jeneje šklě zawrje; hdyž ta wuskoči, je wulke smjeće.

23) Hdyž so njewjesta do domu nawoženje přiwjeze, dyrbi pokrutu khlěba a škličku butry a twaroha sobu přinjesć; to so khudym rozdawa.

24) Přeni tydžeń po kwasu mlóda žona ani kročele přez mjezy swojeho statoka sčinić njesmě, hewak so praji: „*ta budžo jomu balde čelnuć, ta tam dlějšo njewóstanjo.*“

E. Smjeré.

1) W prjedawším času stajnje, nětko hišće w někotrych wsach čěło „*wótprosywać*“ z domu hač na pohrjebnišće we wonkownych wsach přewodža. Kóžda wjes ma wěste městno, na kotrymž ma „*so wóiprosywać*“. Tam čělny čah pozastanje a wotprošeř swoje wotprošowanje dźerži. Tajke městna su: w Brězowcy přede wsu pola Lukasec; w Džěwinje tam, hdžež so puć na pohrjebnišće wot Slepjanskeje drohi wotdžěla; w Miłorazu zady knježeho dwora, hdžež puć do Mulkec wotkhažda; w Trjebinje pola Nowušeć; w Mulkecach zady Hejnec; w Rownein pola Kubjelec, hdžež puć ze wsy na pohrjebnišće wjedže.

2) Wotemrjety so na čistu słomu položi. Ta so wječor abo před wječorom spali, hdyž je so čěło do kašća položilo, abo so něhdže „*do měro*“ tyknuje, hdžež so jeje nichtó njedosahnje, hač tam zhnije. Słoma dyrbi cyle we měrje wostać, hewak duch zemrjeteho šeri.

3) Woda, z kotrejž je so čěło wumřěło, so něhdže do skhowaneho kućika z hornykom hromadže donjesć, hdžež nichtó njepřidźe. Hornyk so rozbije, woda so wulije. Na tuto městno pak tak dołho nichtó stupić njesmě, hač tam njeje ptak přečeał abo někajke zwěrjo přešlo. Hewak tón, kiž tam stupi, wokhromi. Po dołhim času so črjopy zezběraju a zahrjebaju.

4) Hdyž so kašć z čěłom won na dwór njese, so wot nošerjow na jstwiny a khěžny proh postaji, zo by njeboćički hišće posledni raz wotpočnył.

5) Hdyž so čěło z domu njese, dyrbja so wšitke durje we domje, we jstwach kaž hródžach zwotewrjeć. Hdyž so hospodař khowa a njeje ničó wotkazał, so w hródzi skotej praji: „*Was*

góspodař wót was prec džo; wy něnter jogo synoji slušajčo (abo tomu a tomu).“ — Pola pčołow, hdyž njejsu do smjerće wotkazane, so do kóžděho kołča tři raz klepnje a so praji: „*Was góspoda. wót was prec džo; wy slušajčo něnter jogo synoji* (abo tomu a tomu).“ Hdyž so to nječini, wone z mrtwym wote-mrjeja. Z wjetša so stanje, zo nan na smjertnym ložu pčoly za snadny pjenjz synej předa, tak zo jemu po prawom słušeju. Tehdy so naspomnjene słowa prajic njetrjebaju, a wšak při žiwjenju wostanu.

6) Hdyž młoda čestna holca wumrje, so jeje hlowa do „*gladčers:lich*“ bantow wuwije kaž pola njewjesty; hdyž čestny młodženc wumrje, wonješko („*štrus*“) kaž nawoženja dostanje.

7) Štyri njedžele dołho po smjerći, tak mjenowane žarowanske njedžele, dyrbi kóždy domjacy do džesaćich hodžin doma być.

8) Hdyž hospodař na starym mēsačku, to je hdyž mēsačk wotebjera, wumrje, rēka, zo tehdy džěcom zamoženje wotebjera; hdyž hospodař pak na młodym mēsačku, to je přibjeracym, wumrje, rēka, zo džěcom zamoženje přibjera.

9) Hdyž so komu po duši wuzwonjuje, při tym časnik bić njesmě, hewak bórzy zaso něchtó wumrje.

10) Hdyž čelny čah ze wsy na pohrjebnišćo dže, so wot přiwěrných ludži na to hlada, hač je čah prawje hromadže abo rozčehnjeny. Hdyž je hromadže, so smjerć dołhi čas wsy zminje; hdyž pak je rozčehnjeny, bórzy něchtó zaso wumrje.

11) Štóz k rowu a wot rowa dže, so wohladać njesmě, hewak smjerć za sobu čehnje.

12) Přewodžerjo, hdyž so wot rowa domoj wróca, prjedy hač do khěža stupia, dyrbja něšto před durjemi ležo abo wisajo wostajić, a to mužojo: mēcu, kłobuk, spěwařske abo druhe, a žónske: spěwařske, pódpažk, abo někajke rubiško. Z tym so smjertnicy zbywaju a jeje za sobu nječahnu.

13) Mać, kotrejž su džěci wumrjete, njesmě w štwórty džeň hodow, džeň njewinowatých džěci, přasć.

II. Z wosebitych časow.

A. Nowe lěto.

1) Posledni wječor stareho lěta su so na swěčniku „*lětk*“ napjekk; to su zwěrjatka, wot muki a wody a naselene: „*nožkate*,

rožkate, wopyškate, glowickate, wuškate, hubkate atd.“ Nowe lěto rano stanuwši hospoza najprjedy do hródze dze a kóždemu skoćeću tajke lětko zjěsć da, a štož je zbytnje, to ludžo zjědža, z cokorom posypane. To ma na sebi, zo so skót cyła lěto derje płódzi.

2) Hdýž so w nowym lěće přeni raz khlěb pječe, hospoza do jeneje pokruty telko dólčkow z porstom naštapa, kelkož ma ludži we domje a kóždy dólčk z mjenom pomjeni, na př.: „*to jo nanowy, to jo mój, maćeriny, Haniny, Matčjowy atd.*“ Tute dólčki su w dwěmaj runymaj rjadkomaj wuštapane, z kotrejuž je jedyn mužskim, druhi žónskim płaćacy. Hospoza sebi swědomiwyje pomjatkuj, čejž je žadyn dólčk. Do tych samych so bēteje či-steje sele nasypa a nětko so na to hlada, kajka je sól při pje-čenju so sćiniła. Čejaž sól je běła wostała, tón cyłe lěto strowy wostanje; čejaž je bruna, tón skhori; čejaž je čorna, tón wumrje. (To je so hižo, tak so mi praješe, spodziwnje přiwrjehiło.)

B. Póstnicy (*zapust*).

1) Hóley so jako camprarjo přehotuja a rano po wsy wokoło po prošnju khodža; popořduju z hudžbu přez wjes čahaju a wječor su reje.

2) Lěpje so na „*zapust*“ rejuje, lěpje so len radži.

3) W „*zapustowskim*“ tydženju so hnój wozyc njesmě; hewak skót wokhromi.

C. Jutry (*jastry*).

1) Ke wšěm wulkim swjedženjam so njezwoni, ale „*se baj-rujo*“, t. j. z jenym zwonom so zwoni a pola druheju so z klampawu do zwona po wěstym rjedže bije. To jara swjatočnje klinči.

2) Jutrownu nóc wot 12 hodžin hač do ranja so ze wšěmi zwonami zwoni. Hóley wot toho samoho časa cyłu wjes dwór wot dwora, tež wonkach natwarjene dwory překhodža, jutrowne kěrluše spěwajo.

3) Rano do skhadženja slónca hospoza po jutrownu wodu do bēžaceje hrjebje dze; ta so khowa.

4) Z jutrownej wodu so ludžo a skót krjepja; to strowi wostanu.

5) Z jutrownej wodu so přėsada, hdyž je zeskhadzala, wobkrjepi; tak ju husańcy njeskóncuja a kaš so derje radži.

6) Jutrowna woda so njeskazy.

7) Štož so z jutrownej wodu myje, strowej woči wobkhowa.

8) Jeja, kotrež so jutrowničku wot kćoškow znjeseja, so nikomu přeč dač njesmědža; te dyrhja jeno domjacy, hospodař abo hospoza, syn abo džowka, wotroček abo služobna, zjěsć. To dyrbi pak so tež doma stać, a njesmědža so nihdže druhdže donjesć. Tych potom hajnič, hdyž do wrjosa džeja, njepopadnje. (Přispomnjam, zo je to z tych časow, hdžež być wot toho wotwicowaše, hač móžachu sobi ludžo wrjosa dosć nakranyć.)

9) Kmótra swojim mótkam pisane jutrowne jajka dawaju. Džěco wot kóždoho kmótra dostanje: 2 jejey, 1 cařtu, 1 poprjanc a něsto drasty. Džěci po tute dary same khedža.

10) Hdyž chce džěco ze šule a k spowjedži hić, ke kmótram dža „*wótprosywać*“; ruku zawdawši praji: „*Łój luby kmótr (kmótra), ja se Wam wud: lujom za te pisane jajka, kóterež sćo mi kuj: de lěto derwali, a wóschje se Wam wud:škujom, až sćo zo mnu jeku drogu do Bólcgo domu seynli a za mnjo jeden nutrny Wóšconáš wubatowali a na mnjo te tši palce póložyli a mi wót togo tatansca ku tšescójanstwu dopomagali, dohelaž ja te dly ma: d:žće bčch, a sam (sama) to cynić njemóžach a mójej starišej te: nic. Dokelaž je něnter som ten stšenski slub sam (-a) ze swojim ertom wobnou il (-la), som ja k tomu nučony (-na), Wam swój pósłěni d:žek wu:prajić.*“

11) Z jutrownymi jejkami so walkuje a to: wot wulkich a małych, ženjenych a nježenjenych, džěci a wotrosčenyh, na walku, kotryž je srjedz wsy k tomu připrawjeny.

D. Wałpora (*wółperga*).

1) Na wałporu so tři križiki na durje sćinja, zo njeby khodojta žaneje mocy měla.

2) Na wałporu wječor dyrbiš so z križikami wobkrižować; heřak će přcz cyłe lěto khodojta dusy („*dusě*“).

3) Na wałporu so nič, štož so w hródzi trjeba, wonkach wostajić njesmě; dóncy, nosyďla, dójuy stołk, widly a wšo druge

dyrbi so w hrólzi skhowóć. Hewak, hdyž khodojta přińdže a něšto namaka, móže načinić a z wulkej škodu za skót być.

4) Hdyž je khodojta někoho dusyla, dyrbi jej kazać, k snědanju abo po něšto k jědži zaso přińć. Na to tasama paršona přińdže, so móžeš ju zoznać.

5) Khodojta na dušenje jako „*Julka aby pšconica aby cerna kóčka*“ přińdže.

6) Na wałporu so khodojty na wěstych městnach zhromažduja, zo bychu tam swoje wuradźowanja měte a přihoty za swoje nócne skutki činile. Wosebje lubuja džewjeć wjefchate krušwiny abo jablonje. Znaty Eldoraŕo za khodojty k zhromadźowanju je Krajnkec krušwina pola Rowneho. Tak je so raz žónska z dalokeho połodnja, wot Budyšina, jenu Rownisku žonu woprašala: „*Jo ta Krajnkec kruška jěšći widžeć, kóteraž ma te čkeńce účerkow?*“ a je dale prajila: „*Tam som ja někotere pšconku ze rjaha a som někotere piće wupila.*“ W nocy khodojty husto ze swětłym wobłukom na tute zhromadźizny leća, a zo sebi njebychu při wokolóletanju žanoho dworu wobhladaće, hdžež mohće cyłe lěto pospochi swoje šibałstwo hnać, so hižo wječor do zakhadźenja stónca na wšitke durje križiki napisaju, na kóžde durje tři. Hdyž khodojta te wohlada, wona z wulkim kołom tutón dwór wobleći a jón na pokoj wostaji. — Wot starych ludźi se powjeda, zo běše něhdy burowka. Ta měješe jeničku džowku a sebi čeledź dźeržeše. Burowka měješe čerwjene włosy, na čerwjem woči a běše khodojta, kaž tež jejna džowka. Raz běše so na wałporu jeje wotročk za kachle na ławu lehnył, dokelž běše jara mučny. Po džesaćich, hdyž běchu družy do łoža, ze spanja wocućiwiši wuhlada, zo burowka a jejna džowka do jstwy stupišćej, kóžda wulku krodawu w rucy dźeržo. Wotročk so njehibny, ale činješe, kaž by twjerdže spał. Wonej drje jeho budźišćej, ale wubudźić jeho njemóžešćej. Tuž burowka džeše: „*Dej jomu pokoj; ten tícrdo spi.*“ W tym so žónskej na cyłym čele mazać počestej, a po tym k swěćnikey stupišćej, prajicy: „*Tak b'wim w cartowym m'nje*“, a z wuhnjom wulećešćej. Lědma běšćej přeč, tuž sebi wotročk pomysli, to chcu tež spytać a wohladać, hdže stej lećašćej. Wón stany, so z krodawu namaza a rjekny: „*Ja lećim w Bóžim m'nje.*“ Tola to prawje hić nje-

chaše; z wuhnjom drje wuleći, ale bórzy dele padže, a so khětro zrazy. Na to zaso do jstwy zastupi, so hišće raz namaza; k swěč-nikej stupjo praji: „*Ja lećin w cartowym měnje.*“ A hlaj, to pomhaše; z khwatkom dale lečeše a hdže přiúdzje? Na Krajnkec dzewječ wjefěchatu krušwinu. Tam běše cyła syła khodojtow bro-madže. Jako jeho dzowka wohlada, rjekny: *'d.čo ten naš Hanso how 'tšjđto?'*“ —

E. Swjatki (swětki).

Na swjatki so meja staja. Hólcy dyrbja ju kupić, holcy pak šantka, banty a pletwy k njej wobstarać. Na Jana so meja pušća. — Tež brězy so před durje stajeja abo so k woknam přibiwaju.

F. Na swj. Jana.

- 1) Na Jana so butra džěta; ta je dobra kaž žałba.
- 2) Wšitke zela a korjenje na Jana torhane su najlěpše na př. Janske kwětki.
- 3) Štóz ma skót „*wobchójdočony*“, tak zo prawje mloka a butry nima, dyrbi hladać, zo na Jana w nocy wot třoch susodow sebi trawy abo zela abo „*kryčiny*“, a byrnjež jeno něšto stwjelcow było, nažnje abo nabjerje; te dyrbi změšec a skotej zjěsć dać; z tym sebi pomha. Kónc je ze wšej nuzu a tajkemu potom cyłe lěto nichtó ničo načinić njezamóže.
- 4) W zastarsku je na Jana kóždy čestny młody hólc wot holcy wonješko („*štrus*“) a bant dostał a tajki wupyšeny ke mši šoł. Tohodla na tutym dnju wšitecy čestni młodži hólcy ke mši džěchu.

G. Patoržica (pateržyca).

- 1) Patoržicu rano so wołać dać njesměš; hewak dyrbiš cyłe lěto wołany býć.
- 2) Kury so njesmědža za cyły dzeń wołać, hewak susod rjeknje: „*Tebe kury, mi jajo*“, t. r. kury pola susoda njesu.
- 3) Za čas wobjeda dyrbi so rjeáz pak na dworje pak pod kólju do koleasa połožiť; do njeho ma so za kury zornow na-sypać; te dyrbja kury, mjez tym zo so wobjeduje, zežrać. To potom kury cyłe lěto doma wostanu.
- 4) Patoržicu ma so k wobjedu dzewječoraka jědź dawać; wosebje to so wari, štóz dyrbi so najlěpje radzić.

5) Hdyž so při wobjedže něšto rozkida abo na blido padnje, to zběhnyć njesměš, hewak maš wjele brjodow.

6) Na patoržicu so k wobjedu jerije jědža; k tomu wjele pomazki (butry, twaroha atd.) a nimo toho hroch; tón njesmě cyle rozwarženy być, ale tajki, zo je hišće cyły. Wot njeho so lžica do kuta za blidom rozćisnje; to potom cyłe lěto pjenjezy njepobrachnu.

7) Hdyž su so jerije na patoržicu domoj přinješte, so wone hromadže z papjeru do słomy zawjazaju. Po wobjedže so papjera a słoma wokoło sadowych štomow wobwije. To rěka, zo potom štomy derje měwaju.

8) Ze słomy, na kotruž so patoržicu pječene tykancy sadžeja, zo bychu wustudle, so džěl při wobjedže pod blido sćini a z tutej słomu kaž z papjeru, do kotrejež su k wobjedej jerije zawalene byle, so štomy wobwjazuja, zo bychu bohate plody nješte. (Přir. č. 7.)

9) Z jerijowymi kosćikami dyrbja so na patoržicu žłoby namazać; to skót derje žerje.

10) Hdyž so z Božeje nocy domoj přińdže, dyrbja so sadowe štomy zetřasć; to derje měwaju.

11) Hdyž Božu nóc měsačk swěći, rěka, zo budža bróžnje swětle; hdyž pak je čma, rěka, zo budu bohate žně.

H. Na stare lěto (sylwester).

Na stare lěto w nocy wot 11. hač do 1. hodžiny ludžo won „na słuchanje“ khodža, zo bychu tam slyšeli, štož by so něhdže w nowym lěće stało. K tomu najprjedy na křižne drohi džeja. Na přenjej křižnej drozy, hdžež so započina „słuchać“, dyrbi so „Wóščo naš“ wuspěwać. Z wopředka so na polach, potom hakle we wsy „słuchać“. Hdyž něhdže dwaj hromadže džetaj, po cyłym puću žanoho słowčka wo tym sebi prajić njesmětaj, štož staj slyšaloj; hakle potom, hdyž staj doma pod třechu stupiŕtoj, móžetaj sebi swoje nazhonjenja zjewić.

Při posłuchanju slědowace prawidła plaća:

1) Hdyž wowcy klinkotaja, to je plóдне lěto.

2) Hdyž je kaž wot wozow hrivot, to je wójna.

3) Hdyž so spēwa, to je wulka mrětwa.

- 4) Hdžež so z deskami praska, něchtó wumrje.
- 5) Hdžež so z huslemi braje, tam budže kwas.
- 6) Hdžež so z kanami hrimoce, tam woheń wuńdže.
- 7) Hdžež so plaka, tam budže njezbože.
- 8) Hdžež so hwizda („*Su ika*“), tam su paduši.
- 9) Hdžež je kaž by něchtó do blóta skočil, tam je kurwa.

Na to wšo so jara kedźbuje, a su ludžo hižo wšitko słyšeli, a tež je so tak stało, kaž su ludžo na stare lěto słyšeli, tak so mi praješe.

III. Ze wšědného žiwjenja.

1) Kóždy syjeř, hdyž na zahon stupi, z přenjej horšću praji: „*Bog čel žognować a wobradzić.*“

2) Póstnicy dyrbja derje rejować, to so len radži. So praji: „*Wy nějsće seden rejowali, wam se len radzić njebudžo.*“

3) Hdyž so len syje, dyrbja so jeja wobwarić. Z nich dyrbi so za kóždeho, kotryž na poli ryje, syje a włóči, jene do symjenja položiť, a syjeř ma ze symjenjom hromadže jeja na zahon scískać. To so len derje radži.

4) Hdyž je so len wosyl, so na zahon prawje wulke wólšowe pruty nastajeja; to len prawje wulki narosće.

5) Přesada dyrbi so, hdžež je zeskhadžała, z jutrownej wodu wobkrjepić; to budže dobry kař.

6) Kař so najradšo na pońnym měsačku sadža; to budža wulke hlowy.

7) Hdyž so ke kařej ryje, dyrbi jedyn druheho storkać, tak zo so zwaleja; to so potom wulke hlowy na zahonje nawaleja.

8) Hdyž ma kruwa čelo, dyrbi so jej horšće barbjeńka dać, to so „*njewobchodojći*“; a tohorunja tón „*póžytk*“, kusk w poslednim; hdyž so to njenamaka, kruwa wjele „*póžytka*“ nima.

9) Hdyž ma kruwa čelo, so z cyła ničo z domu njepožči; hewak mohła domej z wobkuzłanjom škoda nastać.

10) Hdyž je čelko na swět přišlo, dyrbi tón, kotryž chce jo z domjacych přeni raz wohladać, sam najprjedy do wuhnja pohladać a potom so tři raz z wodu mjez woči zmyć, zo by so wot njeho čeleću „*njenadostało*“ (njestalo).

11) Přenje mlóko, kotrež so wot kruwy po čeleću wudeji, prjedy hač je čelo pocytało, so „*syra*“ mjenuje. To so wopječe

abo so tež „*młince*“ wot njeho napjeku; ale tajke pječwo so ze žanym nožom ani krać ani jěsě njesmě. To by hewak kruwa krej dejiła a wot mloka ničo njeměta; a tež ćelko, hdyž so přiwježe, njenarosće, ale dyrbi so zarězać.

12) Přenja butra wot kruwy po ćeleću so žanomuz cuzemu pomazać ani předać ani přez žanu cuzu mjezu přeńć njesmě; hewak mohće khodojty kruwje zeškodźeć.

13) Hdyž so ćelo přiwježe, dyrbi tón, kotryž jo wježe, při tym khlěb kusać, a to cyle mjelčo činić; z tym so wobžernosć a ćichosć skoćeća sobuwježe. Čelatka hewak, hdyž su wot-sadźene a jim je swoboda wzata, so jara „*drějeja*“ a torhaju.

14) Hdyž so młody ćelc wurěže, so te „*jajka*“ do wohnja do kachlow ćisnu a so tam spala; to tak njeboli a skerje a lěpje zažije. Pola prosatow so tež tak čini.

15) Hdyž so nalěto přeni raz skót spřaha, so na nadpaski a „*kokule*“ (kwaki) wot čerwjonych šnórkow křižiki nabiwaju a přišiwaju, zo by so skotej „*njenadostalo*“.

16) Hdyž so młody ćelc přeni raz do kwaki spřaha, dyrbi so kwaka (kwakula) w rukajcach na šiju položiť; to budže twjerdy ćahař a sebi šije njewobodrje.

17) Hdyž so předźeno na krosna („*staćiwac*“) nawija, so tón proch, kotryž na płachće wostanje, na toho abo druheho roz-ćisnje, a na kotrehož padnje, k tomu so praji: „*Ja budu tog' gněleja na tebjo nachytać*“, abo tón proch so najradšo na młodeho hólca ćisnje, zo by do džěta pilny, za holcami mjenje džiwi był.

18) Hdyž holcy na rječeno přadu, so jara na to hlada, kajki so potač wije, hač dołhi abo krótki, tołsty abo šwižny; za tym budže muž; pola hólca nawopak žona.

19) Hdyž džěci kwas swjeća, so raduja a wyskaja, to budža kwas abo křížny we wsy; hdyž pak so něhdže zesydaju a dołhe hlasy spěwaju, tehdy wěsće něchtó wumrje.

20) Džěco, kotrež njeje lěto stare, do žanoho špihela („*glě-dalka*“) pohladać njesmě; hewak čas swojeho žiwjenja widźenja widži.

21) Pře stróženje pomha, zo tři raz wuplunješ. Je-li stróženje čezše, a sy-li so ćłowjeka stróžiť, so wot jeho drasty róžk wotrěznje a někotre włóski so z hlówy wozmu; te so na žahće

wuhlo počoža; skhorjeni so wukadži, zo by so zly duch zahnať a wosebje zla khorość so njenamakala. Sy-li so zwěrjeća nastróžať, tehdy so kusk kosmow abo seršće wotrěznje, ta so spali, a khory so wukadži, abo kosmy abo seršć so ze stróžanym zelom na popjeť spali; popjeť so do wody sypnje, a khory dyrbi to pić. Sy-li so pak wichora nastróžať, so na tym měsće, hdžež je wichor byť, tři horšće pėska nahrabaju, te so na wuhlo sypnu, a z kurom dyrbiš so wukurić.

22) Hdyž zly wichor wo dnjo čłowjeka přeńdže, čłowjek wokhromi.

23) Štóž ma brodawicy na rukomaj abo nohomaj, a chce je wotbyć, tón dyrbi do cwormoweje nitki telko sukow nawjazać, kelkož ma brodawicow. Potom kóždu brodawicu z jenym sukowom podótka a nitku tam zahrjeba, hdžež wot kryća woda běži. Hdyž je nitka zhníta, brodawicy zahinu.

24) Komuž je so stało („nadostalo“), khorość z tym wotbudže, zo hłowu mjez nohi tyknywši do zady hlada a při tym słowa praji: „*Kaž moje bolosće přibjerachu, tak njech zaso wotebjeraju. Hdyž ja će pytam, ja namakam.*“

25) Hdyž so nowopječena pokruta khlěba po wjerchu rozpuknje, to na khorość abo smjerć pokazuje.

26) Štóž mlody měsáčk wot přědka wohlada, tón w tym měsacu wjele jě; štóž jón na prawicu wuhlada, ma zbože; štóž na lěwicu, ma njezbože.

27) Hdyž při měsáčku wjetša hwězda cyle blisko steji, tak zo so jeje skoro dótka, to so woheń wěšći.

28) Hdyž přeni běrtyl měsáčka z rózkomaj dele wisy, to na zymu a mjerznenje pokazuje; hdyž pak z rózkomaj horje a z brjuškom dele pokazuje, to na dešč wěšći.

29) We wjele domach je wašnje, zo so po zakadženju slonca nič wjacj njewupožči, dokelž mohle khodojty a zli duchoj domej zeškodžeć.

30) Hdyž so nalěto přeni raz na polo dže a zaso z pola domoj přeńdže, hospoza wodu wozmje a wšitkich wobkrjepi, zo dyrbja prawje strowi a čerstwi wostać.

31) Při póť-płokanju („*pyř-pelkanju*“) so z wodu wobliwaju, „*a. njeby gnilé byli*“.

32) Štóz na blidže nóz wjerći, tomu wowcy skołwrótnja.

33) Štóz so z kхоšćom bije abo ze suchej hałozu, tón zeskhnje a zemrje.

34) Štóz je k spowjedźi pobył, a so tu samu njedźelu z něčim wótrym štapi, tak zo jemu krej běži, wo tym so praji, zo je podarmo k spowjedźi pobył. Tohodla na tajkej njedźeli nihtó rad jehły do ruki njewozmje.

35) Sróki, hdyž na dwór abo do zahrody zaleća, a tam šće-botaju („*rjegocaja*“), hosći připowjedaju.

36) Hdyž kokoš škrěči abo spěwa kaž kapon, něchtó wo domje wumrje.

37) Hdyž kapon wječor po slóncu spěwa, wón smjeré abo nowy narod wěšći.

38) Hdyž nazymu kawki abo wróny ćahnu a so při tym wyše jeneje wsy abo jenocho domu lětajo wjerća, tam so kwas wočakuje.

39) Hdyž psy wuja abo sowa suta, to tam w blizkosći woheń wuńdže.

40) Hdyž so baćony wyše jeneho doma wjerća abo so na něčeju łuku abo něčeje polo zesydaju, křízna wěšća.

41) Hdyž je so štó wažneje wěcy dla na puć podał, zo by ju ke kóncej zwjedł, a jemu něchtó přez puć přefidže, tón jemu zbože skazy, a wón swoje njeporadženje do přědka widzi. — To samo pola kwasow a kříznow na puću do cyrkwy plaći.

42) Štóz je so na puć abo na wiki podał a sebi něšto zabył, tak zo dyrbi so wróćić, tón žanocho zboža njezměje, abo snadź strowy abo žiwy domoj njepřidže.

Někotre staroserbske słowa

ze srjedźowěkowych lisćinow.

Podał *dr. phil. Jurij Pilk.*

Najbohatše źórło za pokład staroserbskich słowow su a wostanu wjesne mjena, kotrež so w najprěnjetnišej twórbje a orthografiscej najujeskaženiše namakuja w lisćinach 11.—13. stolěća. Mjenje často hižo přikhadžeju wosobinske mjena, a do

žadnostkow slušeju druge wěcowniki. Tute buchu wot něm-
skich zdobywarjow jenož jara rědko do jich rěče přewzate. A to
drje so jenož tehdy sta, hdyž džě so zakhowanje staroserbskeje
wosebitosće z přičiny prawowanja abo wobkhoda nuzne sčini,
němska rěč pak woznamjenjenje njeměješe, kotřež by so z wonym
wobsahom dospołnje kryło. Tuž je to njewunošne spočinanje,
srjedźowěkowe lisćiny za tajkimi staroserbskimi wurazami pře-
slědžeć. A tola pak smy my na tajki pospyt so zwažili, a snadne
jeho wuzbytki zřadowane a z wujasnjowanjami a ze zapisom
městnow wuhotowane sebi tu podać dowolamy. Na žane wašnje
sebi njemyslimy, zo by z tym žórło było wučerpane, ale měwajo
naše džěłko jeno za ponižny započatk staroserbskeho glossara
cheychmy z nim k pokračowanju a wudospołnjenju wabić.

1. *Busackynnen* hl. pod *wusackungen*.

2. *Cip* hl. pod *woxop*.

3. *Dornse, dornse, durnitz-stube* = *durnica*,
wuraz za *jastwo*, kiž w J. H. z Falckensteinowej knizy *civi-
tatis Erfurtensis historia critica* (Erfurt 1739) str. 476, 480,
481 atd. wjacj króć přikładza. Po zdaću běše to najlahodniše
arrestne městno za nakhwilne jće, snano jstwička při zastupnych
durjach do jastwa a tohodla „*durnica*“ mjenowane. Wotpowě-
dujca limborsko-słowjanska twórba běše „*dorneica*“ (*dornitz*).

4. *Gasti* = sts. *gosti*, ds. *gócé*, hs. *hosito*, družina nje-
swobodnych burow. W lisćinje z l. 1268 Mišnjanski probošt
wobswědča, zo je Mišnjanska kapitola kubło w *Měšicach*
(*Mischwitz*) ležace tamnišim buram, „*qui vulgariter gastii di-
cebantur*“, předała. (*Codex diplomaticus Saxoniae regiae II. 1,*
162); w druhej lisćinje z l. 1286 čitamy, zo su so pjećo wo-
bydlerjo z Běčie pola Hožčija k tomu póżnali, zo su woni a
jich přiwuzni tajej robotnicy, kotrymž so „*gastii*“ rěka. „*Cum*
Martinus de Canyn et Hermannus etc. — in nostra provincia
constituti recognovissent se et cognatos suos esse servos, qui vulga-
riter gastii nuncupantur, — eos e servitute emanciparemus —
(*Cod. diplom. Lusatiae superioris I, 95*). Knothe pak so
myli, hdyž wudawa, zo je słowo *gasti* wšudže jenož přeložk la-
ćanskeho „*hospites*“; hl. pod *hosper*.

5. *Hospes, hospita*. Hač runjež so tutej twórbje na přěni pohlad čisto-lačanskej być zdatoj, wonaj tola w lisćinje z 19. měrca 1382 ničo druhe njejestoj hač skepsancy staroserbskeju słowow „*hospodar*“ a „*hospoza*“ (hač? — přir. č. 4 *gost*i. Red.). Těhdy Mišnjanski biskop postaji, zo by, hdyž z lena (burskeho kubła) pola Drježdžan hospodar abo hospoza („*hospes vel hospita*“) wumrjetaj, potom najlěpše skočo (staroněmski „*Bestharpt*“), njech je kón abo kruwa abo swinjo, fararjej w Lubnicy („*Leubnit*“) připadło. (Beyer, Alt-Celle, p. 631.)

6. *Koleczsch* = *kolač*. Po swědčenju lisćiny Budyšin-skeho radžineho archiva z wutory po sw. Bonifaciju (11. junija) 1499 měješe bur z mjenom *Jurij Hlasyk* („*Georg Hlasyk*“) wot serbskeho zemjana Sigismunda Randaka (*Sigismund v. Randagk*) we Wuježku pola Bukec předaty mjez druhim za dańske dawac tež „*auf den heiligen Abend ein Koleczsch für einen Groschen*“. Zapisk w samsnym času zloženy z napisom *registrum feudorum ecclesie Misnensis* (Schöttgen, Wurzen, Přidawk p. 48; Gercken, Stolpen p. 500) ma tež tuto słowo. Po tutym mějachu wobydlerjo *Semichowa* p. Hodžija mjez druhim tež „*sex albos panes Sclawonice dictos Koleczsch, quemlibet pro 2 grossis*“ jako zakupny pjenjez plaćić. Tute „*bčle khlěby*“ mějachu kulowatu podobu. Hišće w srjedź 19. stolěća buchu na př. w *Němskich Pazlicach* jenož kulowate hodowne wosuški mjenowane „*kolački*“, za naš čas pak so we wjacorych stronach Łužicy tuto mjeno wšitkim hodownym wosuškam dawa. „*Kolački*“ so tež we *Wjazowcy* (n. Neukirch), něhdy serbskej, ale hižo dolho přeněmčenej wsy, hišće pjeku a wot tamnišich Němcow „*göl'schen*“ mjenuja. Wone so jenož w hodownym měsacu (decembru) pjeku a to w podobje jara dołheje a wuzkeje plečeneje całty, kotraž so tak do wěнца zezhibuje, zo so jeje ćeńke kónce zjednoća. Tam je so jeno něhduše serbske mjeno tutoho pječwa w trochu skepsanej twórbje, nic pak jeho spočatna słowjanska podoba zakhowała. Přetož horjeka mjenowana plaćizna dweju krošow za kruh budźeše wokoło lěta 1500 wo wjele přewysoka za tajke pleč: ne pječwo była. Tuž drje so mylić njebudžemy, hdyž my za přěnjotnu podobu serbskeho kolača bjerjemy

wulku kulowatu poľnu běľu (pšeniĉnu) pokrutu podobnu ĉeskemu koľaĉej, ale hišĉe wjetšu.

Samsneho pokhoda ze słowom koľaĉ („*kolecxsch*“) je teľ mjeno pŏdkowojtego pjeĉwa něhdušich limborskich Słowjanow, mjenowaneho „*pugeleitx*“ t. j. po podobje koľaĉa pjeĉene pjeĉwo (*Hannoversches Magazin* 1817 p. 1272).

7. **Scobrones, scrobones.** Schöttgen we swojej historiji markhrabje Konrada Wulkeho Mišnjanskeho str. 229 praji: „*Scobrones waren auch wendische Bauern, und kommen sie sonderlich in Bosauischen und Zeitrischen Urkunden vor.*“ Wŏn so we tom dospŏjnje myli. — Dokaľž mataj w srjedzŏwĉkowym pismje pismikaj *c* a *t* skoro přeco samsnu podobu, ma so to słowo přede wšĉm „*stobrones*“ abo ľĉpje „*strobones*“ ĉitaĉ; potom pak njeje ĉeľko we zlaĉanšĉenej twŏrbje *strobones* naše nĉĉiše serbske słowo „*srjebjeny*“ spŏznaĉ, Ńtoľ cyle dobru mysl dawa; přetoľž *srjebjene kury* abo *kapony* mějachu so tehdy ĉasto jako zakupne daňske knjejestwam dawaĉ. Tak piše so na př. w zaľoženskej listiňje Bozowskeho klŏštra (Bozow = n. *Bosau* = stn. *Burawe*) d. d. 1121: „*Ad necessaria vero victus et vestitus ibi deo servientium donavimus — in pago Geracha decimam C stobronum — Gwannendorf stobrones IX — in pago Plisna — decimam mille stobronum . . .*“ (*Martinus Schamelius, Supplementa zur Historie des Klosters Bosau, p. 14*). Dale listina wujednanja mjez biskopom Udowom Naumburskim a markhrabju Konradom d. d. 1133: „*Hoc est seruitium, quod sibi debetur: tria maldra ad panem, carradam cercisiae et medonem, ceram, III porcos maturos, unum sit farch, unum spunefarch, X gallinas, LX ova, V strobones, unum maldrum avenae*“ (*Schöttgen, Konrad p. 282*); dokaľž so tu srjedľa mjez rjadom naturalnych dawkow, Ńita, piwa, mjeđu, swini, prosatow, kur, jejow a wowska teľž *strobones* mjenuja, je bjeze wšĉeho dwĉla, zo njemŏľa na Ńadyn pad z tym słowom byĉ serbscy burja mĉnjeni, wjele wjacy to naše wuloľowanje, zo su to *srjebjene kapony*, k najwjetšej wĉruspodobnosĉi dowodľa. Skŏnĉnje sem sľuša listina biskopa Udowa Naumburskeho data Ńitĉanskemu kapitolstwu (*Stift Zeitx*) d. d. 1147: „*Praeterca donari eis — tria talenta de censu*

in Cixa — in villa, quae dicitur Owa XLII stobrones pertinente: ad decaniam —“ (*ibid.* p. 304).

8. **Smurdi, zmurdi, smurdones**, sing. **zmurt**: to běchu najkhubši a najnižši krajni wobydlerjo serbskeho pokhoda, kotřiž mějachu swojim němskim knježkam wšědnje roboćić a kotřiž bydlachu w mazanych-khuduškich khěžkach počnych njerjada a smjerda (*smrjóda*). Lisćina, d. d. II. Non. Jan. 1040: „... cum omni pertinentia — mancipiis utriusque sexus et colonis, qui vulgo vocantur smurdi, —“ (*C. P. Lepsius, Geschichte der Bischöfe des Hochstifts Naumburg p. 201*); lisćina, d. d. XII. Kal. Augusti 1040: kejžor Hendrich III. biskopej Naumburskemu někotre wsy přepodawa „cum omnibus pertinentiis — sive etiam utriusque sexus familiis, aldionibus vel smurdis —“ (*ibid.* p. 204); lisćina d. d. II. Kalendas Julii 1041: „... decem regales mansos cum X zmurdis et illorum uxoribus, filiisque suis ac filiabus cum omnibus suis possessionibus —“ (*ibid.* p. 206); lisćina d. d. XII. Kal. Decembris 1043: kejžor Hendrich III. Naumburskemu biskopstwu kubło Regis pola Starohroda (*Altenburga*) přiswoja „cum casis, capis, pascuis, silvis, cultis et incultis, mancipiis, zmurdis, lascis —“ (*ibid.* p. 207); lisćina d. d. Idus Julii 1064: kejžor Hendrich III. Naumburskemu biskopstwu Hrobowske hrodžišćo abo stróžišćo (*burgwart Gröba*) pola Rěže (*Riesa*) přepodawa „cum omnibus appenditiis — villis, smurdis, areis, edificiiis —“ (*ibid.* p. 218); lisćina d. d. pridie Kal. Aprilis 1065: „... duos burchwardos Strale et Borut. dictos (nětko *Strehla* a *Boritz* nad Łobjom) — cum omnibus appendiciis suis, mancipiis, smurdis et aldionibus —“ (*ibid.* p. 219); lisćina d. d. II. Kal. Aprilis 1065: „... duo oppida videlicet *Grimmi* situm supra fluvium *Mulda* et *Oscechs* (t. j. *Oseč*, nětko n. *Oschatz*) — cum omnibus apendiciis suis, mancipiis, smurdis et aldionibus —“ (*ibid.* p. 220); lisćina, d. d. 1122: „Hanc [scil. ecclesiam] manso uno, qui situs est in villa *Cribsiz* (nětko n. *Chrieschwitz* pola *Pławna* w V.), quemque quatuor zmurdi incolunt et censum sibi prescriptum inde annuatim ecclesie solvunt — dotavit“ (*ibid.* p. 238); lisćina

darowanje za klóšter Kaltenbrunn-ski pola Sangerhausen-a, d. d. 1122: „... homines scilicet in quinque justitiis, ut eldeste, knechte, zmurde, lezze, keyen . . .“ (Schöttgen und Kreyszig, *Diplomat.* II, 649); wujednanje kečjora Konrada II. mjez Naumburgskim biskopom a Mišnjanskim markhrabju Konradom, d. d. 1144: „... ut de singulis mansis smurdorum quatuor denarii — ad usum predicti marchionis persoleantur“ (Schöttgen, Konrad p. 295); listčina, d. d. 1169: „... quatuor mansos in Borsitz et Glinae sitos et curiam unam cum tribus zmurdis coenobio — delegaverimus —, aream cum zmurdis —, quatuor mansos cum arca et tribus zmurdis —“ (Schamelius, *Supplementa zur Gesch. des Klost. Bosau b. Zeitz* p. 36—37); listčina za klóšter sw. Pětra na Jasnej Horje pola Dobrohory (Halle), d. d. 1181: „... ceteri liberi, videlicet hoc est zmurdi, qui cottidiano servicio imperata faciunt . . .“ (Köhler, *Das Kloster des heiligen Petrus auf dem Lauterberge*, str. 53); powěcě z lěta wokoło 1224: „Erat hic de familia ecclesiae ex eo genere hominum, qui zmurdonez appellantur“ (Mencien, *Scriptores rerum Germanicarum* II col. 287). Na dnju po wotbytym wěcu („Vogts'ing“), hdyž mějachu wšitcy poddanjo Nowohrodskeho hrodžišća (*burgwart Nienburg*) dla slyšenja a zwědženja postajenjow wěca so zhromadzić, smjō; dla přině njstrjebachu po swědčenju listčiny z dnja 8. měrca 1265: „... omnes homines burghwardi Nienburgensis — venient in curiam abbatis sequenti die post illud iudicium in civitate peractum —, smurdones autem nullatenus venire cogentur (Coder diplomaticus Anhaltinus II p. 218); listčina burkhrabje Oty z Kirchberga, d. d. 1279: „... nos Theodericum et Wiljonem fratres de Condice ex ipsorum servilitate, nobis in jure smurdorum ab antiquo cōsuetos, manumittimus a tali latere et liberis servitute“ (Mencien, *Script. rer. Germ.* I col. 695; Schilt, *Institutiones juris publ. T. I.*; Avenmann, *Reichsgraf und Burggrafen von Kirchberg* I, 176); listčina Naumburgskeho kapitolstwa (stifta), d. d. 1307: „Swelch — zemurt, muller ader gestener in der gewalt zeu Kisterit“ (Haltaus, *Glossarium Germanicum mediæ ævi*, columna 2140 seq.); skónčnje wuraz „*smurd*“, podatj w „němskich prawizni-

skich starožitnosćach Jakuba Grimma str. 323, njeje ničo druge hač čitanski zmylk za „*zmurdi*“.

Po „*smrjodach*“ běchu pomjenowane „*smrjódске lena*“ (n. „*Smurdenlaufen*“), kotryž wuraz je so we wokolinje Naumburga (Nowohroda) jara dolho zdžeržal. Hišće lěta 1576 su w dańskim zapisu tamnišeho domskeho proboštwa wjacj króć tajke lena naspomnjene: „*Zu Taucha am Ried Pachen sind — 8 schmordt hufen —; Kisteritz — hat XVII schmordt huffen —. Es seind schmordt hueffen genannt, darauf die pawren wohnen —*“ (*Haltaus, Glossarium, col. 1638*).

9. **Starasten, starassen** = *starostowje* t. j. staršisecy mužowje. W Zhorjelskich radžinych zličbowanjach z lěta 1376 (*Lausitzer Magazin* 1837 p. 220) stoji: „*magister civium cum — advocato et fasellis und mit den starassen uf dem lande zu cym tage myt den von Hokinborn um die grenycz uf der heyde.*“ Tohorunja słowo „*starastei*“ přikhadža w lisćinje klóštra Marijneje Hwězdy z dnja 28. sept. 1436 (č. 212): „*Wir Thime von Colditz voit — bekennen — wem Peir Bellig zu Prezewitz (Prischwitz = Prěčecy) und Niclas zu Lutewitz (Leutwitz = Lutyjecy), starasten, dy vnsser — hern des kaisers scheppenbang zu Budisin zu landdinge sitzen, in vnssers hern des bischoffs gericht zu Gedaw an shepffinstat in gchegiter bang gesessin haben — jdoch wurdin dyelbin starasten von Otten Gorwice, hoffmeister zu dem Stolpen — zu Gedaw vorburgfest und zum Stolpen getoimet —. Dat. 1436 am freitage Wenczslai.*“ Tući mužisecy starostowje pozdžišo po němsku „*Landgerichtsschöppen*“ rěkaju; přir. N. Archiv für sächs. Geschichte IV (1883) p. 11.

10. **Sturnecen, störnitz, sturnise** = *štyrnaće* (?), měra k měrjenju mjedu a wina; wona so w 13. a 14. stolěću w Drježdžanskej wokolinje trjebaše, štož tele lisćiny wopokazuja: lisćina z dnja 1. okt. 1288: „*. . . notum esse volumus — quod — quinque mensuras mellis, que vulgariter Sturnecen vocantur, quas — Vlricus et Henricus [de Wylin] a nobis in villa Langenbrücke tenebant in feodo, post curandem resignacionem — monasterio Coldensi — addicimus —*“ (Hłowny statny archiv w Drježdžanach, originalna lisćina č. 1229);

lisčina z dnja 6. nov. 1307: „ . . . *promittimus — quod censum — de villa Strowelyn* (nětko n. Strehlen, Drježdžanske předměsto) — *viginti mensuras mellis, que wolgariter Stur necen nancupantur, pro quibus mensuris dabimus domine nostre seniori pecuniam, ita quod pro qualibet mensura dabimus dimidiam marcam . . .*“ (Hř. st. archiv, orig.-lisč. č. 1816); lisčina z 3. dec. 1321: „*Nos — burgravi de Donyu — recognoscimus — quod — duas marcas cum una mensura mellis, que vulgarter Störnice vocatur, in villa dicta Luge* (nětko n. Luga bei Dohna) *singulis annis recipiendas monasterio Celle sancte Marie — contulimus —*“ (Siegmar v. Dohna, Die Donins, I, str. 303 sl.) Hdyž smy z lisčiny lěta 1307 hižo tehdyšu plačiznu tajkeje měry mjedu — mjenujcy $\frac{1}{2}$ marki slěbra, štož je po nětčišej mjenje wokoło 21 hriwnow — zhonili, nam postajenja města Drježdžan wo předawanju wina z lěta 1308 tež wulkosé woneje staroserbskeje měry wozjewjeja: „*Dass fuder soll haben zwölff eimere — der eymer soll haben vierzehendehalbe* (t. r. 13 $\frac{1}{2}$) *stübichen, vnd der sollen zwelffe inn ein fuder gehen, die Sturnise VI stübichen, die sollen sieben vnd zwantzig thun ein fuder.*“ (Hasche, Diplomatische Geschichte Dresdens, lisčina č. 42.)

11. **Supanus, suppan** = župan, wjesny sudnik (rychtář), předsyda wjesneho sudniskeho wobwoda (*županstwa: supanie*), dokelž dla maličkosće staroserbskich wsow kóžda wosebiteho sudnika (rychtarja) njeměješe, ale běchu přeco někotre wsy do jeho sudniskeho zwjazka (wobwoda) zjednocene. Lisčina z lěta 1181: „*Ut statutis tantum temporibus seniores villarum, quos lingua sua supanos vocant — ad conprovinciale jus, quod lantdine dicitur, veniant*“ (Köhler, Peterskloster str. 52 sl.); w lisčinje z dnja 19. meje 1225 je mjez swědkami tež župan *Merboto*, kiž bě we wokolinje Kamjenca zasydleny, mjenowany (*Cod. diplom. Lus. sup. II, 5*; přir. Čas. M. S. XLVIII, l. 1895, str. 91); lisčina burkhrabje Meinhera III. Mišnjanskeho z lěta 1289: „ . . . *quod — fratres de Buch* (t. j. klóšter Bukow pola Lěsnika, n. Kloster Buch bei Leisnig) *in suis bonis unum suppanum perpetuum habere cogebantur, qui in villa eorum Magno videlicet Witzscen* (nětko n. Gross-Weitzschen) *ab an-*

tiquo successive semper fuerat constitutus; — nos vero nequaquam consentire volentes, ut per ipsos suppanorum nostrorum numerus imminueretur, consulimus, ut suppanum — in alia villa — ordinarent — et nos — eidem suppano tres modios tritici perpetuo recipiendos addidimus —“ (Märecker, Burggraftum Meissen p. 428); lisćina Naumburškeho kapitolstwa (stifta), z l. 1307: „*Swelch eldeste ader suppan, — muller ader gertener in der gewalt xcu Kistritz“* (Haltaus, Glossarium, col. 2140 seq.). Hišće lěta 1428 w Mišnjanskej lisćinje wuraz „*sopan*“ přikhadža (Märecker, Burggraftum Meissen p. 547).

Staroserbske rozdželenje Mišnjanskeho sudniskeho wobwoda do 16 župow (n. *Supanie* abo *Sudpanie*) hišće w l. 1553 wobstoješe (Schöttgen und Kreysig, Nachlese II, str. 191, 222 sl.).

12. **Temnítze, demnítz, tempnítz** = starosł. тѣмъ-ница, staroserbski *temnica*, hornjos. *čěmnica*, t. j. čěmne jastwo bjez swěta, w kotrymž so tež ówělowanja wukonjowachu. Tutón wuraz často w Jarobrodskich a Dobrohorskich (Erfurtskich a Hallenskich) lisćinach přikhadža. Jarobrodská (Erfurtska) kňóstanska lisćina z l. 1351: „*komet er freventlichen in die stadt, so sal man ine in die demnítz legen*“ (Förstemann, Neue Mitteilungen aus dem Gebiete historisch-antiquarischer Forschungen VII Heft 2 No. 37); „*leyden in der tempnítzen oder in deme stocke*“ (ibid. Nr. 152); z lěta 1351: „*kau er das geld nicht geben, soll er in die demnítz oder in den stock*“ (v. Falckenstein, *Civitatis Erfurtensis historia critica* p. 245); „*er ward also am 28. October 1504 in verhaft genommen, auf das rathhauss in die temnítz (welches jetzo die holtstube ist) gesetzt und also gemartert*“ (Dreyhaupt, Saalkreis p. 947); wokoło 1508—1514: „*stiessen ihn in die temnítze, versuchten ihn dieselbige nacht gar hart*“ (v. Falckenstein l. c. 476). Hišće lěta 1844 bě, kaž so piše, na radnicy w Dobrohorje (Halle) napis z lěta 1526 čitać:

„*wirdestu hier wetzen,
wird man dich in die demnítz setzen*“;

přir. N. Laus. Magazin 1844, str. 426.

Słowo *temmenitz*: nimo toho we samsnym woznamje lěta 1471 tež w Zwěrinje (n. *Schwerin*) we Wulkohrodskéj (n.

Meclemburg) přikhalža (Joh. Petrus Schmidt, *Dissertatio inauguralis juridica de Vigilibus Baris, Rostochii 1742 p. 65—66*).

13. *Withasii, witschacz, witsezzen, weiczhessen, wutzkern, wuczschken, wuczass* = *hs. wicazowje*, to su swobodni serbsey krajenjo, kiž mējachu krajnemu knjezej za čas wójny z konjom služic a runje kaž županowje na krajny wěc t. j. na krajne sudne dny přikhadžeć a domoj so wróciwši swojim njeswobodnym krajanam-roboćanam wo jednanjach a postajenjach wěca rozprawować. Liséinc za klóšter sw. Pětra p. Dobrohory (*Halle*), z l. 1181: „ . . . quod statutis tantum temporibus — in equis serientes, id est withasii, ad conprovinciale jus, quod laudic dicitur, veniant, qui, quae dicuntur, jubentur, aguntur, statuuntur, eius referant“ (Köhler, Peterskloster p. 53); liséina Naumburškeho kapitolstwa, z l. 1307: „*Sweleh eldeste ader uppan, witschacz ader zemuvt, muller ader gertener in der gewalt zeu Kisteritz*“ (Haltaus, *Glossarium*, col. 2140 seq.); daninski zapis z l. 1334: „*sub rusticis, qui dicuntur witsezzen*“ (Bernh. v. Schönberg, *Geschichte des Geschlechts v. Schönberg II*, 352 sl.); liséina burkhrabje Hendricha I. Mišnjanskeho z dnja 7. sept. 1428: „ . . . mit den weiczhessen — dieselbigen zu vnser gnedigin hern gerichtten gen Meissen vnd Lommatzsch geen vnd da gerichtt siczen sollen, als sie bey dem nesten burgrauen getan haben“ (Märcker, *Burggraftum Meissen*, str. 547 sl.); z 15. stoléca: „*denn sie sind (wie die alten Registraturen des XV. seculi lauten) Wutzkern genannt*“ (Dreyhaupt, *Saalkreis II*, 901); wokoło 1748: „*Lassen, dyz man sunst auch Wuczschken zu Sachsen rechte nennet — als den letzundt dyz Giesser zu Koczschaw vnd auch her Pfflugk zu Zschocheraw sulcher Lassen adder Wuczschken ryll haben*“ (Haltaus, *Glossarium*, col. 2140). Hišće w srjedź 18. stoléca so wuraz „*wicaz*“ w dopomnjeću staršich burow wokoło Lipska dzeržeše: „*Wuczschken, nomen slavicum, in vicina Lipsiae olim usitatum, et in memoria veterum colonorum*“ (*ibid.* col. 2140 s. q.); tohorunja so tuto pomjenowanje po swědčenju Schöttgena tehdy hišće w Delnjej (?? red.) Łužicy wo wěstych swobodnych burach nałożowaše: „*Wiczess, auch wuczass, heiszt in Lusatia inferiori ein freybauer, der von Steuern, Gaben*

vnd Hofediensten frey ist. Wiczastwo heist eyn Freygut“ (ibid. col. 2142).

14. **Wozop, wozoph** = *wosyp, wosypk*, t. j. wěsty žitny dawk, kiž měješe so knjejstwu wot roboćanow dawać. Wokoło l. 1187 biskop Braniborski klóštrej w Liškowje (n. *Leitxkau*) mjez druhim wobkrućeše: „mansum unum in villa Slautix et wozoph eiusdem ville“ — „pro quibus terciam partem decime frugum de duabus villis — et wozop de viginti mansis Slautix nobis versa rice dimiserunt“ (Cod. Anhaltinus I, p. 480 sq.). Tež bamžowska kanclija (pisarnja) we wobkrućacej lisćinje z 20. małego rózka (febr.) 1190 wuraz „wozop“ wužiwaše (ibid I, 491). Tutón słowjanski dawk bě, kaž so zda, dalo a šeroko znaty a nałożowany. Wón pod samsnym mjenom tež w pomorskich a čěskich lisćinach přižadza. Lěta 1175 Kazimir I., wójwoda Wendow, poddanow Kamjeńskeje cyrkwe (n. *Cammin* w Pomorskej) wuswobodži: „ab omni exactione, insuper — oszep“ (Hasselbach & Kosegarten, *Cod. Pomeraniae diplom.* p. 101); tohorunja běchu po swědčenju lisćiny českeho krala Wjacslawa z l. 1249 poddanjo cyrkwe sw. Marije w Duchowje (n. *Dux*) „liberi exempti ab omni iugo servitutis seu exactionis et gravaminis — ab eo etiam, quod dicitur oszep“ (*Annales Praemonstrat. I*, 521).

To same, štož słowo „wozop“ (t. j. wosyp), tež krótsi wuraz „cip“ (t. j. syp = n. Schutt, Schüttung) znamjenja. Lisćina biskopa Gerunga Mišnjanskeho z dnja 22. nov. 1154: „reliqui mansi numero quindecim — pro iusticia, que cip vocatur, triginta nummos persolvent“ (Cod. diplom. Sax. reg. II. 1, 53); po swědčenju lisćiny z l. 1277 biskop Merseburgski (Mjezeborski) dósta „annonam, quae cip vulgariter appellatur, quae in eodem districtu sive sede iudiciali annis singulis colligi consuevit, nec non et viginti et septem modios tritici et totidem avenae de cip quod seniores ad iudicium Horburg pertinentes colligere consueverunt“ (Märeker, *Burggraftum Meissen* str. 256 přisp.); w lisćinje z 25. jul. 1282 abbatissa Jadwiga z Němiča pola Křemjenja (n. *Nimbschen b. Grimma*) wobswědčuje, zo staj ji abbat a konwent klóštra Bukowa (n. *Buch*) do swójstwa přewostajili „in villa Nuendorf XXVI solidos et tres modios tritici et

avenc, quod vocatur cipkorn“ (*Cod. Sax. II. 15, p. 196*); tohorunja lisćina klóštra w Žornosykach (n. *Sornsig*) z dnja 24. hapr. 1348 naspomnja „*annonam, quae dicitur cyp, in villa Kempenice*“ (t. j. wjes Kamjenica, n. Kemmlitz njedaloko Žornosyk; hl. Märeker, l. c., str. 256 přisp.); skóněnje tež kataster (kniha dokhodow) klóštra w Pěgawje (n. *Pegau*) za pšěňny dawk trjeba wuraz „*xipxins*“ (hl. *Mitteilungen des Freiburger Altertumsvereins*, zeš. 5, str. 490).

15. *Wusackungen* a *busackynnen*, staroserbskej słowje, kotrejž jeničcy w lisćinje z 7. sept. 1428 přikhadžatej: „*wusackungen und busackynnen,*“^{*)} *die auch ex dem genanten vnserm hofe* (Mišno) *gehoren, so vil und der sint*“ (Märeker, l. c. str. 548). Wujasnjenje tuteju wurazow, kotrejž snano wot słowow „*wysoki*“ a „*bosck*“ pokhadžatej, je čězke. Märeker we nimaj widži wonych serbskich wjesnjanow, kotřiž pozdžišo zahrodnicy abo kosacy (n. *Kossäte*) rěkachchu (Märeker, *Burggraftum Meissen*, str. 266, přisp. 10). Snano hodži so tuta njejasnosć z přirunowanjom z wobstějnosćemi pola druhich Słowjanow wujasnić.

Dodawk k Blunjowskej podrěči.

Dodał J. B. Nyčka.

W mojim w tutym lětniku Časopisa, str. 15 sl., w Blunjowskej podrěči podatym nastawku „Błudne zele“ su so někotre zmylki stałe, a ja mam za dobre, je tudy porjedzić. Tam ma po Blunjowskim wurjekowanju za wupojedaš, pojedafa, pojedaju stać: wupejedaš, pejedafa, pejedaju (runje tak so za powjesyć, prawje atd. praji pejesyć, praje atd.); za wótsušnica: wótsušnica (? redaktor); za 'tši tom: 'ši tom (pši, pše, psez, pšed, pšece w Blunju 'ši, 'še, 'šez, 'šed, 'šece wurjekuja, kaž tež za wjacor, wjaža, wjasoły, wjadnuš: 'jacor, 'jaža, 'jasoły, 'jadnuš); za zwóršony: zwóršony; za čtejekoj: čtejekoj; za tšawa a tšawafkam: tšawa a tšawafkam (? red.); za jara: jare.

*) Njeje po mojim zdaću ničo druge hač skepsane słowo *wuczassen* = *witschazen* = staros. witjazi = hs. wičazy abo wičazowje (přir. č. 13).
Redaktor.

Džiwajo na kn. Mukowe přispomnjenje, zo je Bluń moja narodna wjes, powěm, zo je moja kolebka we Wojerecach stała. Tam sym so 18. februara l. 1825 narodził. W štwórtym léce mojeho žiwjenja přesydlisťaj so mojej staršej do Blunja, hdžež sym potom wotrostł.

Jan Bohumił Nyčka.

Nekrolog XLII.

Bjedrich August Bergan,

bywši farań we Wulkich Ždžarach, sobuzakožef a jubilar Maćicy Serbskeje, swěrný serbski wótčinc.

* 15. septembra 1824. † 16. februara 1901.

Bjedrich August Bergan so narodži 14. septembra 1824 w Boršći jako přeni syn tamuišeho kantora Jana Bergana a jeho mandželskeje Hańže rodž. Marćinkec. Jeho nan běše samowuk, kiž přez njesprócnu pilnosć a swoje rjane dary pruhowanje za wučerja a kantora derje wobsta a dołhe léta jako tajki skutkowaše, a hišće džensa maju jeho w Boršći w česći. Tón bórzy spózna we swojim synu wobdarjeneho hólca, kiž rjenje spěwaše a derje wuknješe. Tohodla jeho do Budyšina na wulku šulu pósla. Z Budyšina přińdže jako sekundanař do Zhorjelca, hdžež bě mjez najprějšimi gymnasiastami a maturitatne pruhowanje z khwalbu wobsta. Wón bě lubušć rektora Antona. Za duchownske zastojnstwo so přihtowaše na Wrótsławskej universiće. Tam běše sobustaw „Lusacije“. — Jako po skónčenju swojich theologiskich študijow na dompuću swojeho swěrného rektora Antona w Zhorjeltu wopyta — to bě w léce 1848 —, so tutón jeho woprašaja: „*Sind Sie auch so ein Halunke, wie die anderen Deutschen?*“ — Bergan wotmołwi: „*Nein, Herr Rektor!*“ A rektor na to: „*Das habe ich mir von Ihnen als einem Wenden auch gedacht.*“ Anton mjenješe revolutionarskich zběžkarjow, kotrychž tak titulirowaše. Ale zo wón Bergana za Serba dzeržeše, z toho je spóznać, zo měješe Bergan hižom jako gymnasiasta w Zhorjeltu serbske zmyslenje a serbsku wutrobu. So wě, zo běše Bergan, jako „naše Serbstwo z procha stawawaše“, sobu pódl. Wón stoji mjez založerjemi našeje serb-

skeje Maćicy a je jejny jubilar: wón je jej swěry wostał hač do smjerće.

Pobywši jako kandidata někotry čas w Rozbórku bu Bergan w léće 1852 do Wulkich Žďzar za duchowneho powołany. Tam je wón hač do léta 1898 skutkował. — Hdyž tež wón njeje literariscy wustupił, je wón tola jedyn wot tych serbskich swěrynych wótčincow, kiž serbsku rěč a serbske wašnje a zmyslenje swěru haješe, zbudžowaše a lubowaše. Jako sprawný susod njeboh Zejlerja we Łazu a swěry přecel njeboh Imiša w Hodžiju wón tež hinaši być njemóžeše. Zo běše wón tež swěry pastyr swojeje wosady, to wobswědča jeho rjany wobraz, kotryž Žďzarowska wosada molowač a do cyrkwineje kapałki powěsnyč da. — Khorosće dla běše so Bergan 1898 na wotpočink podač a do Drježdžan přesydlit. Ale hižom 16. februara 1901 je jeho Bóh luby Knjez přez čichu smjerć wot nas wotwołač. Jeho smjertne čěło wotpočuje na Žďzarowskim pohrjebnišću. To běše jeho žadanje, ze swojej lubej Žďzarowskej wosadu jónu zbudženy wulke jutry horjestača swječić. — Njech jeho wopomnjeće mjez nami w žohnowanju wostanje!

Jan Dobrucki.

Rozprawa wo knihiskładze M. S.

W běhu 54. Maćičneho léta wot 1. hapr. 1900 hač do 16. měrca 1901 buchu z knihiskłada tele knihi a knižki wudate:

5883 exx. Protyki „Předženaka“, 590 exx. Biblijskich stawiznow, 485 exx. Časopisa M. S., 310 exx. Čitankow, 136 exx. Spěwneje radosće, 78 exx. quartettow dr. Pilka, 20 exx. Hroda na Zhorj. horje, 11 exx. Słownika, 10 exx. Bitwy pola Budyšina, 10 exx. Nadpada pola Bukec, 10 exx. Křiža a połmėsaca, 10 exx. Bohusława z Dubowina, 5 exx. Genofefy, 5 exx. Trójnिकow, 5 exx. Nowych trójnिकow, 5 exx. Swěrneju susodow, 4 exx. Ernsta a Alberta, 4 exx. XV Narodnych Spěwow, 4 exx. Křižnych wójnow, 2 exx. Choralnych melodijow, 2 exx. VI spěwow Kocora, 2 exx. Pěsnje wo zwonu, 1 ex. Serbskich Zynkow, 1 ex. Zapiskow M. S. = do hromady 7593 exx.

W Budyšinje, 10. hapyrła 1901.

J. Kapleř, knihiskładnik M. S.

Přinoški sobustawow M. S.

Swój lětny přinošk w času wot 1. jan. 1901 hač do 20. dec. 1901 zapłaćichu:

Na lěto 1902: kk. měšć. wučef Sommer w Budyšinje; probst Sołowjew w Koburgu (tež na ll. 1903—05); kapłan Kratochvíl w Popowicach; professor Swatkowskij w Pětrohrodže; hlowny wučef em. Nyčka w Charlottenburgu; hamtski sudniski radźičel Ernst Lehmann (Wičaz) w Drježdžanach; historik professor Edward Bogusławski we Wařawje.

Na lěto 1901: kk. chemik dr. phil. Am. Vozárik w Geesthachće; statny radźičel E. Hołan w Nižnim Nowgorodže; kapłan P. Romuald Domaška w Marijnej Hwězdze; farať Urban we Wókrancicach; rentier Kobań w Budyšinje; farať dr. Renč we Wjelečinje; překupe Rjelka we Worklecach; dwórski radźičel dr. med. Wjela w Drježdžanach; ryčefkubler Mósak-Kłosopólski nad Małej Swónću; dr. phil. Jan Laras w Čěšinje; lékař dr. med. J. Nowak w Kamjencu; professor uniw. Morfill w Oxfordže; stud. theol. Žur w Mohuču; professor Moyn (Món) w Eislebenje; wokrjesny lékař Handrik-Čěsla w Neveklowje; kapłan Fr. Malý w Přibrami; inspektor Šelčik w Barlinju; lékař dr. med. z Bötticher w Budyšinje; farať Handrik w Malešecach; překupe Klin w Budyšinje; farať kan. schol. Skala w Budyšinje; farať Kral w Dubinje; kapłan Šořta w Žitawje; stud. iur. Gólc w Lipsku; zastojnik J. Schrotz w Prazy; twarski mišter Fr. Beránek w Prazy; kapłan Jawork w Njebjelčicach; wjeřch Anatolij Ewg. Gagarin w Oknje; professor Kopytczak w Tarnopoli; kand. phil. E. Lohe w Pětrohrodže; baron z Eysymont we Wielkej Černiowcy; professor uniw. Grot w Pětrohrodže; professor un. Baudouin de Courtenay w Pětrohrodže; historik prof. Ed. Bogusławski we Wařawje; assessor dr. iur. Imiš w Lipsku; farať Ungar w Lejnje; překupe Nuhlišć we Wojerecach; překupe Valtyn we Wojerecach; farať Wencko w Sprjejcach; kantor Zahrjeńk w Hrodzišću; farať Mrózak w Hrodzišću; šulski direktor Nowak w Budyšinje; farať Žur w Radworju; kantor Šewčik w Ralbicach; farať Křižan w Hodziju; redaktor M. Smoleř w Budyšinje; stud. theol. Delan we Wrótsławju; farať Jakub w Njeswaćidle; měšć. wučef Sommer w Budyšinje; farať Mikela we Łupoj; kand. theol. Mrózak w Hrodzišću; tach. předař Šewčik w Budyšinje; farať lic. theol. Renč w Ketlicach; farať Handrik w Huscy; wučef Šudak w Bóšicach; měšć. wučef Matuš w Zhorjelcu; stud. theol. Knježk w Prazy; knježna Melania Parczewska w Kališu; rěčnik a notar Cyž w Budyšinje; professor un. Pastrnek w Prazy; kapłan Andricki w Ralbicach; kapłan Kratochvíl w Popowicach; farať Gólc w Rakecach; kubler Guda w Hornjej Kinje; farať Henčka we

Wochozach; farař Kral w Dubinje; farař Bolte w Brjazyni; probst Sołowjew w Koburgu; dwórski kaplan Jedlička w Rotschönbergu; tach. wučer Hila w Budyšinje; kantor Symank w Baćonju; kantor em. Kocor w Ketlicach; serbske towařstwo w Khwaćicach (tež na ll. 1900—1897); fotograf Reime w Belleville, Ill.; lěkar dr. med. Białkowski w Jaśliskach; farař P. Meth. Halabala w Rajhradže; farař Wařtař we Wóslinku; administrator P. Kocián w Róženće; farař Matek w Hućinje; kantor Smoła w Budestecach; wučer Kral na Sokolnicy; řečnik dr. iur. Gintl w Prazy; sekretar Delenčka w Marijnej Hwězdze; wučer Krušwica w Sulšecach; farař Křižan w Gronowje; dwórski radźiciel prof. Kotsmich w Prazy; archidiakonus Dobrucki we Wojerecach; prof. Swatkowski w Pětrohrodže; kantor Kocor w Hodźiju; kaplan Hejduška w Seitendorfje; prof. gymn. H. Entlicher w Brnje; młynk Wawrik w Kanecach; hamtski sudniski radźiciel Lehmann w Drježdžanach; farař em. Sommer w Drježdžanach; referendar Jurij Hejna w Radebergu; kubler Młynk w Čemjefcach; farař Wendt w Čornym Kholmcu.

Na lěto 1900: kk. farař Matek w Barće; stat. radź. Holan w Nižnim Nowgorodže; lěkar dr. med. Pětranc w Malešecach; farař Běrnik w Klukšu; sem. w. wuč. em. Fiedler w Budyšinje; administrator Libš w Baćonju; farař P. Meth. Halabala w Rajhradže; kubler Skop w Kołwazy; rentier Kobaň w Budyšinje (tež na 99 a 98); farař dr. Renč we Wjelećinje; řečnik dr. iur. Tylš w Prazy; překupe Rjelka we Worklecach; dwórski radź. dr. med. Wjela w Drježdžanach; dwórski předař Komor (Kummer) w Drježdžanach; ryčerk. Mósak-Kłosopólski nad M. Swóncu; dr. phil. J. Laras w Čěšinje; lěkar dr. med. Nowak w Kamjencu; stud. theol. Žur w Mohuču; farař Zahrjeňk w Khwaćicach; kantor Smoła w Budestecach; farař Krygař w Poršicach; kaplan Fr. Mały w Přibrami; inspektor Šelčik w Barlinju; farař Handrik w Malešecach; farař kan. schol. Skala w Budyšinje; sem. zapósl. kubler M. Kokla w Khrósćicach; kaplan Šořta w Žitawje; stud. iur. Gólc w Lipsku; kaplan Jawork w Njebjelčicach; farař Sykora w Minakale; wjefch A. Gagarin w Okuje; missionar Franka w Kašmiru; baron z Eysymont we Wielkej Černiówcy; prof. un. Grot w Pětrohrodže; wučer Schütza w Rachlowje; assessor dr. iur. Imiš w Lipsku; překupe Lorenc w Budyšinje; sem. direktor Lenik-Rašyk w Angerburgu; překupe Valtyn we Wojerecach; twarski mišter Bissler w Žahanju; kantor Jordan w Popojcach; šulski dir. Nowak w Budyšinje; farař Křižan w Hodźiju; farař Kubica w Bukecach; stud. theol. Delan we Wrótsławju; farař Handrik w Slepom; farař Jakub w Njeswaćidle; farař Mrózak we Wulkich Ždžarach; měšč. wučer Sommer w Budyšinje; tach. předař Šewčik w Budyšinje; wučer Šudak w Bóšicach; řečnik Alfons Parczewski w Kališu; řečnik dr. iur. Herr-

mann w Budyšinje; diakonus Domaška w Hodźiju; prof. un. Pastnek w Prazy; cyrkw. wučer Šolta w Radworju; kubleř Guda w Hornjej Kinje (tež na lěta 1899—92); farař Henčka we Wochozach (tež na lěta 1899—92); farař Bolte w Brjazyni; tach. wuč. Hila w Budyšinje; kantor Symank w Baćonju; kantor em. Kocor w Ketlicach; farař Wjacksa w Hornim Wujězdze; farař Wałtař we Wóslinku; farař Matek w Hućinje; wučer Kral na Sokolnicy; rěčnik dr. iur. Gintl w Prazy; sekretar Delenčka w Marijnej Hwězdze; wučer Beier w Bolborcach; wučer Krušwica w Sulšecach (tež na 1899—98); dw. radž. prof. Kotsmích; archidiakonus Dobrucki we Wojerecach; prof. Swatkowskij; kantor Kocor w Hodźiju; kaplan Hejđuška w Seitendorfje; młynk Wawrik w Kanecach; farař Wendt w Čornym Kholmcu (tež na lěta 1899—94).

Na lěto 1899: kk. farař Matek w Barće; stat. radž. Holan w Nižnim N.; lékař dr. med. Pětranc w Malešecach; farař Běrník w Klukšu; admin. Libš w Baćonju; kubleř Skop w Kołwazy; farař dr. Renč we Wjelećinje; rěčnik dr. iur. Tylš w Prazy; dwór. radž. dr. med. Wjela w Drježdžanach; dwórski předař Komor w Drježdžanach; dr. phil. J. Laras w Čěšinje; dr. med. Nowak w Kamjencu; stud. theol. Žur w Mohuču; farař Zahrjeńk w Khwaćicach; kantor Smoła w Budestecach; farař Krygař w Poršicach; farař Handrik w Malešecach; sem. zapósł. kubleř M. Kokla w Khróšćicach; kaplan Šolta w Žitawje; kaplan Jawork w Njebjelćicach; farař Sýkora w Minakale; missionar Franka w Kašmiru; prof. un. Grot w Pětrohrodze; wučer Schütza w Rachlowje; překupc Lorenc w Budyšinje; sem. direktor Lenik-Rašyk w Angerburgu; překupc Valtyn we Wojerecach; tw. mišter Eissler w Žahanju; šul. dir. Nowak w Budyšinje; farař Handrik w Slepom; měšć. wuč. Sommer w Budyšinje; diakonus Domaška w Hodźiju; prof. un. Pastnek w Prazy; cyrkw. wučer Šolta w Radworju; tach. wuč. Hila w Budyšinje; kantor Symank w Baćonju; farař Wjacksa w Hornim Wujězdze; farař Wałtař we Wóslinku; rěčnik dr. Gintl; sekretar Delenčka; wučer Beier w Bolborcach; dw. radž. prof. Kotsmích; kaplan Loskot w Jabloncu; archidiakonus Dobrucki we Wojerecach (tež na lěta 1898—95); prof. Swatkowskij; kaplan Hejđuška w Seitendorfje (tež na lěta 98—97); młynk Wawrik w Kanecach; měšć. wučer Jan Keřk w Pirnje.

Na lěto 1898: kk. farař Matek w Barće; st. radž. Holan w Nižnim N.; lékař dr. med. Pětranc w Malešecach; farař Běrník w Klukšu; admin. Libš w Baćonju; kubleř Skop w Kołwazy; farař dr. Renč we Wjelećinje; rěčnik dr. Tylš w Prazy; dw. radž. dr. med. Wjela w Drježdžanach; dwórski předař Komor w Drježdžanach; dr. ph. J. Laras w Čěšinje; dr. med. Nowak w Kamjencu; stud. theol. Žur w Mohuču; kantor Smoła w Budestecach; farař

Krygaf w Poršicach; farař Handrik w Malešecach; kaplan Šolta w Žitawje; farař Mrózak w Budestecach; farař Sykora w Minakale; prof. un. Grot w Pětrohrodže; wučef Schütza w Rachlowje; překupc Lorenc w Budyšinje; sem. dir. Lenik w Angerburgu; překupc Valtyn we Wojerecach; tw. mišter Eissler w Žahanju; šul. dir. Nowak w Budyšinje; prof. un. Pastrnek w Prazy; cyrkw. wučef Šolta w Radworju; tach. wuč. Hila w Budyšinje; farař Wařtař we Wóslinku; řečnik dr. Gintl; kaplan Loskot w Jabloncu; měšć. wučef Jan Keřk w Pirnje.

Na lěto 1897: kk. statny radž. Holan w Nižnim Nowgorodže (tež na ll. 95 a 96); farař Běrnik w Klukšu (tež na l. 96); admin. Libš w Baćonju (tež na ll. 96 a 95); farař dr. Renč we Wjelećinje; řečnik dr. Tylš w Prazy; dwórski předař Komor (Kummer) w Drježdžanach (tež na ll. 96—91); dr. ph. J. Laras w Čěšinje (tež na ll. 96—91); dr. med. Nowak w Kamjencu; farař Krygaf w Poršicach (tež na ll. 96 a 95); farař Handrik w Malešecach (tež na ll. 96—88); kaplan Šolta w Žitawje; farař Mrózak w Budestecach (tež na ll. 96—94); farař Sykora w Minakale (tež na ll. 96 a 95); prof. un. Grot w Pětrohrodže (tež na ll. 96 a 95); wučef Schütza w Rachlowje (tež na l. 96); překupc Lorenc w Budyšinje (tež na ll. 96—94); sem. dir. Lenik w Angerburgu (tež na ll. 96—91); šul. dir. Nowak w Budyšinje; farař Wařtař we Wóslinku (tež na l. 96); řečnik dr. Gintl; kantor Šolta w Bjernadźicach (tež na ll. 96—93).

Na lěta 1893—91: k. kantor Hanka we Wjelećinje.

Dary za dom M. S.

W běhu lěta wot 1. jan. 1901 hač do 31. dec. 1901 składowachu jako dobrowólne dary za Serbski Maćičny Dom w hriwnach:

I. Serbske wsy: *vacat*.

II. Kommissije serbskeho narodneho doma (po wysokosći přinoškow rjadowane): 1) „Liški-Póndzelnicy“ w Budyšinje (436,60): 116,68; 2) Serbske blido w Lipsku (500): 100; 3) Kom. „Molokanow“ w Budyšinje (18,90): 90,38; 4) Radwofska „płatowa“ kom. w Radworju (220,55): 70,38; 5) Delanska „patentna“ kom. w Ralbicach (414,01): 37,44; 6) Serbske blido w Drježdžanach (zař. sylvestra 1900): 10; 7) Freibergska kom. „Syrotka“ (21,35): 7,54; 8) Ždzerjanska „lučwjana“ kom. (13,36): 7,30; 9) Milčanska „kofejowa“ kom. (72,04): 4,10; 10) Baćońska „Šlapnjena Žaba“ (5,42): 3,20; 11) Horjanska kom. „Rozkolnikow“ (100): *vacat*; 12) Serbske blido we Łahowje

(2,20): *vacat*; 13) Kom. „Sobotnikow“ na Skalm. dvěrníšću (3,50): *vacat*; 14) „Kemšaca“ kom. w Hrodzišću (3,80): *vacat*; 15) Prěnja „pruska“ kom. (1,90): *vacat*.

III. Towafstwa a wustawy: Mało-Wjelkowska nalutowarnja a burske towafstwo (80,70): 30; Bukečanske serbske towafstwo (47,42): $22,51 + 2,50 = 25,01$; Hłowna skhadžowanka serbskeje študowaceje młodžiny (zběrki z 1900 a 1901) $36 + 15 + 45,50 = 96,50$; Hłowna zhromaždžizna Maćicy Serbskeje 10. hapr. (40,35): 46,35; Serbske towafstwo „Čornobóh“ w Drježdžanach (108,30): 10; Ralbičanske spěwanske towafstwo 30; Swobodne zjednoćenstwo serbskich kath. wučerjow saks. Łužicy (47,42): 31,75; spěwanske towafstwo „Meja“ w Radworju (40): 9,90; Kukowska katholska bjesada „Casino“ (30): 15.

IV. Zběrki redakcijow: a) redaktorej „Łužicy“ prof. drej. E. Mucy podachu: kk. J. J. wjěch Anatolij Ewg. Gagarin w Oknje 69; kand. phil. E. Lohe w Pětrohrodže 2; baron F. K. z Eysymont we Wielkej Czerniówce 35; prof. Konst. z Grot w Pětrohrodže 7; prof. Baudouin de Courtenay w Pětrohrodže 1,17; fotograf F. Reime w Belleville, Ill. 4; společnost u Poura w Hořících 11; knjeni Olga Alexěevna Novikova w Pětrohrodže 21,40; knjeni Maria Vladimirovna Vołkova w Pětrohrodže 10,70; třěćolětne posyłki hromaka fararja M. Handrika w Slepom (14,50) 7,85; kejž. radzićel Kotsmích w Prazy 4; prof. Vsev. Svatkovskij w Pětrohrodže 4; prof. un. W. R. Morfill w Oxfordže 20,40; dwórski kaplan F. Rězak w Drježdžanach (80) 20.

b) redakciji „Katholskeho Pósla“ so wotedachu tele jednotliwe dary (nimo darow katholskich kommissijow a towafstwow a skladnostnych darow, hl. pod II, III a V): kk. kantor Symank w Baćonju 1; Fr. Dismas Hájek z Prahi 1; Bryłowa ze St. Cyh. 0,55; farar Kubaš z Njebjelčic 7; P. Čornak z Konjec 1; Jakub Šolta z Kulowa 3; wučefka Kramattowa w Prazy 2; kublef Smoła z Kašec 2; K. Š. we Wósporku 3; inspektor Kubanja z Grozišća 1; pražscy študenći 1,80; P. Hernašt z Rachłowa 1; kapl. Aug. Kratochvíl z Popowic 2,44; farar M. Ž. 0,65; dary bjezmjencow a malke dary při wšelakich skladnosćach 46,97.

c) Přez redakciju „Missionskeho Pósla“ nazběrane (hač do 20./6. 01) 11.

V. Składnostne dary buchu skladowane: na Grosec kwasu we Wichowach 3,50; na Šolčic křěciznach w Khwaćicach 2,85; při křěciznach Hany Krawceec w Drježdžanach 7,50; na Rychtarjec kwasu w Kolwazy 16; při Čornakec-Rachelec křěciznach w Konjecach 5,30; při Lisnarjec křěciznach pod hrodom 2; při Jańcec-Bukec křěciznach 5.

VI. Nowolětne zbožopřejaće dary k nowemu létu 1901 wot redaktora „*Lužicy*“ kn. kapłana Andrickeho nazběrane (rozprawu wo zběrcy hl. Lužica 1901, čo. II, str. 14) a jako wukupjenje wot nowolětnych zbožopřečow wot 191 wosobow (mjena hl. Lužica 1900, čo. XII, str. 108 a 1901, čo. I, str. 8) nawdawane: 433,50.

VII. Dary jednotliwcow: kk. kantor Jordan z Popoje 8; hosćencaf Měrćink z Wojerec 1; kapłan Fr. Malý w Přibrani 1,23; z Barlinja 0,90; Šořta Łazowski 0,60; z Worklec 2; Swětoš z W. Ždžar 1; zbožowny nan 5; Ant. Kalfus z Turnowa 2; kand. theol. Šwjela w Potsdamje 2; prof. H. Entlicher w Brnje 4,48; rěčnik dr. iur. E. Herrmann w Budyšinje 10.

VIII. Zběrki jednotliwcow: kk. seminarist F. Pětranc ze swojeje pokładnički (dotaj 40) 15; dr. E. Muka za 10 serbskich pohladničkow 1; zběrka dra. Włodź. Talka, redakt. w Sosnowcu 5,40.

IX. Wunoški z knihow a spisow za Maćičny dom darjenych a předawaných: z 12 exx. Dučmanowych „*Złotých Hrodow*“ 9,15; kand. th. Šwjela za „*Zejlerjowe Spisy*“ 12.

Zličbowanje M. S. w 54. léce (1900).

A. Dokhody.

I. Zbytk w pokładnicy. Vacat.	VI. Dopłaćenja sobustawow. Wot 63 sobustawow 166 za- statych přinoškow . . . 664. —
II. Domoj wzate kapitale. Vacat.	VII. Z předawanja knihow. Z cyla 1417. —
III. Dań z wupožčených pjenjz. Z krajnostawskeje naluto- warnje kn. č. 54600 hr. 30. — Ze statneje sakskeje papjery (dara rěčn. Jakuba) . . . 10. 50. Z legata Łahody z Bozankec 20. — Z legata Tyburowskeho (wo- baj při Maćičnym domje) 40. — 100. 50.	VIII. Wšelake drobnosće. Wuzbytki při plaćenju při- noškow 2. 45. Dobrowólny dar far. Hala- bale z Rajhrada 3. — 5. 45.
IV. Přinoški sobustawow. Wot 98 sobustawow na I. 1900 po 4 hr. 392. —	Wospjetowanje. " III. 100. 50. " IV. 392. — " V. 124. — " VI. 664. — " VII. 1417. — " VIII. 5. 45.
V. Předplaćenje sobustawow. Wot 31 sobustawow na I. 1901 124. —	Do hromady 2702. 95.

B. Wudawki.

I. Zapłaćenje lońšeho wuložka.	Transport	6. —
Vacat.	Čišćerjej Markej Smolerjej za nawěstki	28. —
II. Wupožčene pjenjezy.	Pycha na row	3. —
Vacat.	Papjera, porti, drobnosće	7. 43.
		<u>38. 43.</u>
III. Čestne myto.	Wospjetowanje.	
Vacat.	Staw IV.	1948. 90.
IV. Čišć knihow.	" V.	318. —
Časopis 1899, II. a 1900, I. 501. 10.	" VI.	98. 58.
Dopłaćenje za Bibl. sta-	" VII.	293. 70.
wizny	" VIII.	38. 43.
<u>1447. 80.</u>	Do hromady	2643. 61.
1948. 90.		
V. Wudawki za protyku.	Prirunanje.	
Papjera (6000 exx.)	Wšitke dokhody	2702. 95.
Wjazanje	Wšitke wudawki	2643. 61.
Spisanje kalendara	Wuzbytk w pokładnicy	59. 34.
<u>318. —</u>	Zamóženje knižneje pokładnicy.	
VI. Wudawki za knihownju, knihiskład a museum.	W krajnostawskej lutowni na knižki č. 54600	1000. —
Za hospodowanje w Ma-	Na Maćičn. domje fondaj kk. Łahody z Bozankec (500) a Tyburowskeho (1000)	1500. —
ićinym domje	Awstriska statna papjera č. 384706 k. Halabale	166. 60
Dowozneho za dóstate knihi	Sakska statna papjera č. 149303 k. rěč. Jakuba	291. —
a porti	3 listy Lipsč. hyp. banki ze zawost. Wjelanoweho	594. —
<u>8. 58.</u>	Zbytka w pokładnicy	59. 34.
98. 58.	Z cyła	3610. 94.
VII. Wjazanje a zešiwanje knihow a spisow.	Pódlá toho ma Maćica Serbska w swojim wobsedźenštwje: 1) wopismo žiwjenje zawěšćaceje banki w Gotha, č. 290839, na 5000 hr. a knj. profes- sorej dr. Mucy, wyšš. gymn. wučerjej w Freibergu swědčace. 2) Knižku Bu- dyskeje měšć. lutownarje č. 64441, z 99 hr. 8 np. na Budarjowy pomnik. — K postawkej třecemu a slědo- wacymaj so přispomnja, zo su dla spadowanja hódnotow na pjenježnych wikach wo 33,40 hr. mjeńše porunjo předkhadźacemu létu.	
Časopisy (1899 II a 1900 I: zešiwanje a rozestanje)		96. 60.
Spěwna radosć (136 exx. zešiw.)		13. 60.
Biblijske stawizny (500 wjaz.)		125. —
2 zwjazkaj Narodnych pěsni		4. 50.
<u>293. 70.</u>		
VIII. Wšelčizny.		
Čišćerjej E. M. Monsy za nawěstki		6. —
Latus		6. —

W Budyšinje, 1. hapyrła 1901.

A. Čeć.

Zličbovanje domu Maćicy Serbskeje

wot jutrow 1900 hač do jutrow 1901.

A. Dokhody.

I. Zbytk w pokladnicy z lěta 1900		15. 70.
II. Wunošk z přenajěća bydlow a rumow:		
Wot knjeza Smolerja	1150. —	
" Lubijskeje banki	1100. —	
" knjeza Fritše	1450. —	
" " Freya	710. —	
" " Angermanna	620. —	
" " Kuncy	480. —	
" " Šinka	315. —	
" " Töpfera	200. —	
" " Hübnera	150. —	
" " Valtena	600. —	
" " Holzschuha	380. —	
" " Sochviry	66. 66.	
" " Brauna	180. —	
" " Meyera	120. —	
Za knihownju	90. —	
	<hr/>	
	7621. 66.	7621. 66.
III. Dobrowólne dary přez knjeza Čeća wuplaćene:		
9. hapřeje 1900	272. 39.	
12. hapřeje 1900	108. —	
17. hapřeje 1900	60. 10.	
25. julija 1900	614. 78.	
25. julija 1900	489. 32.	
18. februara 1901	584. 70.	
	<hr/>	
	2129. 29.	2129. 29.
		<hr/>
		Sa. 9766. 65.

B. Wudawki.

I. Dań.

1. Pola Budyskeje nalutowarnje za 90 000 hr. po $3\frac{3}{4}\%$ na 1. 1900	3375. —
2. Pola knjeza twarskeho mištra Kaupa za 14 000 hr. po $3\frac{3}{4}\%$ na přenje pohłěta 1./4.—1./10. 00	262. 50.
Za 12 000 hr. po $3\frac{3}{4}\%$ wot 1./10.—31./12. 00, po 4,1 % wot 1./1.—31./3. 01	235. 50.
3. Dań za 2000 hr. Kraszewskeho fonda po 3 % na lěto 1900	60. —
4. " " 1000 hr. z Tyburowskeho fonda po 4 % na 1899 a 1900	80. —
5. " " 500 hr. z Łahodoweho fonda po 4 % na 1899 a 1900	40. —
	<hr/>
	4053. 00.

II. Dawki.

6. Wotpaleńska pokladnica	116. 87.
7. Dokhodny dawk	123. 66.
8. Ležownostny dawk, statny a měšćanski	132. 60.
9. Za wodu	79. 52.
10. Za płun	72. 12.
11. Praemija za zawěšćenje noweho domu na 1900	15. —
12. Praemija za zawěšćenje stareho domu na 1900	14. 90.
	<hr/>
	554. 67.

III. Porjedženja.

13. Knjezej kowarjej Weinholdej	3. 45.
14. " škleńcerjej Mützy za wokna	5. 55.
15. " zamkarjej Martiniej	6. 24.
16. " molerjej Wency za porjedženje Šinkec a Mlónkec bydła	126. 78.
17. " molerjej Koschicy za wuporjedženje susodneho doma	39. 55.
18. " Kratšlej za desku	1. 80.
19. " zamkarjej Breitkopfej	5. 80.
20. " Hołbjanej za kalk a murjowanie	6. 86.
21. " Mansej za prestajenje kachlow	3. 50.
22. " Rösenthalerej za wšelake džěla	9. 60.
	<hr/>
	209. 13.

IV. Nowe džěla.

23. Knjezej tyšerjej Jähnje za nowe durje we Freyec bydlenju	28. —
24. " " Handrikej za 6 nowych woknow	206. 10.
	<hr/>
	234. 10.

V. Za porjad a čistotu w domje.

25. Knjezej Harnapej za rjedženje popjelneje jamy	16. 50.
26. Za rjedženje juhoweje jamy	21. 30.
27. Knjezej Moserej za mjećenje wuhnja na $\frac{7}{4}$ lěta	57. —
28. Libušowej za rjedženje Šinkec bydlenja	3. —
29. Za wóz pška	2. 50.
30. Za nawěstki	2. 25.
31. Na sudnistwje	12. 85.
	<hr/>
	115. 40.

VI. Wotplaćenja.

32. Knjezej twarskemu mištrej Kaupej	4500. —
	<hr/>
	4500. —

<i>VII. Zbytk w pokladnicy</i>	100. 35.
	<hr/>
Sa.	9766. 65.

C. Dołh Maćičneho domu

jutry 1901.

Hypotekafski dołh na Budyskej nalutowarni	90000. —
Ručny dołh pola twarskeho mištra Kaupa	9500. —
	<hr/>
Sa.	99500. —

W Budyšinje, jutry 1901.

Michał Cyž, zarjadnik M. S.

Dary za knihownju M. S.

Wot jutrow 1900 hač do jutrow 1901 podawaše dary do Maćičeje knihownje 10 darićelow, kaž tež 25 towarstwow a wustawow. Wot přěšich dari

1. k. professor Bogusławski w Petersburgu: Stawizny Słowjanščizny, 4. zwjazk;

2. k. prof. Dźordźewič w Aleksinacu: Měsačnik „Karadžić“, 5 zešiwkow;
3. pólski počta Lumir, t. j. k. baron z Eysymont we Wielkej Czerniówce pola Owruča na Wołynji: 3 knihi basnjow;
4. k. kantor Jordan w Popojcach: a) Nowe a stare serbske arije za dwa głosa, b) Kóžde 100 lět nowy swět atd., c) Někotre kwasne spěwy;
5. k. literat Marks w Petersburgu: Illustr. žurnal *Niwa*, měsačnu přiłohu a zbornik Niwy na l. 1900;
6. k. řečnik Parczewski w Kališu: a) Katalog Wystawy archeologicznej, b) Swanty Wid;
7. k. redaktor M. Smolef w Budyšinje: a) Pjaty wěnc spěwow za serbsku młodosć, b) 4 knižki z pisanymi wobrazami za mjeńše dźěći, c) Wuknjenja, 5. wud., d) Serbske Nowiny, Pomhaj Bóh, Łužicu a Hospodarja na l. 1900;
8. k. Michał Bjenada w Zahorju: 6 doublettow;
9. ze zawostajenstwa k. praelata Buka w Drježdźanach dostachmy 268 č. serbskich, čěskich, pólskich, słowjeńskich, ruskich, francowskich a němskich knihow;
10. k. gymn. wyż. wučef prof. dr. Muka w Freibergu pósła 5 kašćow z 863 knihami wšěch słowjanskich narěčow kaž tež němškeje řeče, mjez kotrymiž běchu wšelake čišta, kotrež hišće njemějachmy, z wjetša pak wone doubletty a tribletty woprijachu. Ja sym z nich 804 čišťow wužić mohł.

Ze strony towarštwow a wustawow poda:

1. Serbske luth. knihowne towarštwow: a) Domjacu klětku wot far. dr. Imiša, b) Biblijski pućnik na lěta 1897—1901, c) Timotheusa wot J. Wałtarja;
2. Tow. ss. Cyrilla a Methoda w Budyšinje: a) Kath. Pósla na l. 1900, b) Krajana na l. 1901;
3. Hornjołuž. tow. wědomosćow w Zhorjelen: a) *Laufitzer Magazin*, 76. Band, b) *Codex diplomaticus*, Band II, Heft 1;
4. Delnjołuž. tow. za anthropologiju a starožitnosće w Gubinja: *Niederlauf. Mittheilungen*. 6 Band, Heft 2—5;
5. Jabłonowske tow. w Lipsku: *Das afrikanische Gewerbe von Heinrich Schurig*;

5. Towarstwo za pomorske stawizny a starožitnosće w Šćećinje: Baltiŕŕŕe Studien, Band 4;
7. Hornjo-hessenske tow. za stawizny w Giesenje: Mitteilungen, 9. Band;
8. Würtemb. kommissija za krajne stawizny w Stuttgarće: Württembergiŕŕe Vierteljahrshŕŕe fŕŕr Landesgeŕŕŕichte. 9. Jahrg., Heft 1—4;
9. Museum „Matices česka“ w Prazy: Časopis museja královstvi českeho na l. 1899, 1—6 a 1900, 1—6;
10. Česka akademija kejž. Franca Jozefa w Prazy: a) Bibliografie česke historie. 1. díl, b) Zbírka pramenův. Číslo 2, c) Historický archiv. Číslo 16, d) Rozpravy. Ročník VII. Třída I. Čo. 1—2;
11. Uniwersita we Lwowje: Księga pamiątkowa uniwersytetu Lwowskiego;
12. Etnografiske tow. we Lwowje: Lud. Tom 6., zeš. 3—4, Tom 7., zeš. 1;
13. Ukrainaska akademiska mlódosć we Lwowje: II. Biwe ukrainskoj akademičnoj monodžiji.
14. Kejž. akademija wědomosćow w Krakowje: a) Rozprawy. Tom 13. a 15., b) Karłowicz „Słownik“. Tom I., c) Fijalek-Jakob z Paradyza. Tom I. a II., d) Petri Royzii Carmina, pars 1—2, e) Biblioteka pisarzów polskich. 1 zeš., f) Bulletin international 1900, 8 zešiwkow;
15. Towarstwo wědomosćow w Póznauju: Roczniki. Tom 27., zeszyt 1—2;
16. Biblioteka Kurnicka w Kurniku p. Póznauja: a) Piekarstwo, b) O pracy, c) O miłości ojczyzny;
17. Matica Słowakska (Museálna slovenská spoločnosť) w Turčianskim Sv. Martinje: a) Časopis. Ročník III., č. 2—6., Ročník IV., č. 1., b) Sbornik. Ročník V., Sv. 1—2;
18. Archaeologiske tow. w Zahrjebje: Vjestnik, 4. zwjazk.
19. Južnosłowjanska akademija wědomosćow w Zahrjebje: a) Rad, knjiga 142, b) Ljetopis za godinu 1899;
20. Matica serbska w Nowym Sadu: Letopis, kniga 202—206.
21. Matica slowjeńska w Ljublanju: a) Zbornik. 1. zvezek, b) Poesije, c) Letopis za l. 1899, d) Knezova Knjižnica.

6. zvezek, e) Slovenska zemlja, III. del, f) Zgodovina slovenskega slovstva. IV. del, 2. zvezek;
22. Słowjanski dobroćelski komitet w Petersburgu: Słowjanske narody (Chorwaty);
23. Kejž. ruske geografiske tow. w Petersburgu: Žiwaja starina, god 10, wypisk 1—3;
24. Ministerstwo narodneho rozswětlenja w Petersburgu: Žurnal za měrc-december 1900 a za januar 1901;
25. Kejž. ruska akademija wědomosćow w Petersburgu: a) Zbornik, tom 64 a 65, b) Izwěstija, 14 zešiwkow.

Ličimy-li zešiwki sobu, bu nam wot horješich 10 knjezow 1100, wot pomjenowanych 25 towarštwow a wustawow pak 107 čisłow dobroćiwje darjenych. Naša knihownja je so po tajkim w zańdženym Maćičnym lěće wo 1207 čisłow rozmnožiła! To nas pohnuwa, za tule nadobnu darniwosć w mjenje Maćicy Serbskeje swóje najwutrobniji džak wuprajie.

K. A. Fiedleř, knihownik M. S.

W o b s a h.

	Strona.
Hymnus Serbam na puć do noweho stotka. Jakub Čišinski	3.
Tri sta metaforiskich hronow. Zeběrať Jan Radyserb-Wjela	5.
Błudne zele. W Błuňojskej rěcy napisať J. B. Nyčka	15 & 136.
Slepjanska swařba. Wopisať a podať M. Handrik-Slepjanski	18.
Nowy slěd čěskich stopow w D. Łužicy. Podať Bog. Šwjela	38.
Žórła k najst. stawiznam serb. naroda. Spisať dr. M. Reně	41.
Wučahli z protokollow M. S. (Wučahnyť J. Šewčik.)	67.
Łužičenjo a Mišnjeno na Krakowskej uniwersicie. Zestajať Alf. Parčewski	71.
Wšelake wašnja a přiwerki ze Slepj. wosady. Zeběrať Matej Handrik	109.
Někotre staroserbske słowa z lisćinow. Podať dr. J. Pilk	125.
Nekrologi XL—XLII. (Bartko, Kalich, Bergan)	57, 59 & 137.
Rozprawa wo knihiskładze M. S.	138.
Přinoški sobustawow M. S.	139.
Dary za dom M. S.	64 & 142.
Zlićbowanje M. S. w 54. lěće (1900)	144.
Zlićbowanja domu M. S. wot jutrow 1898 hać do jutrow 1901	60, 62 & 146.
Dary za musej a za knihownju	66 & 147.

W o b s a h.

Eužičenjo a Mišnjenjo na Krakowskej uniwersiće w 15. a 16. lět- stotkomaj. Zestajał Alfons J. Parčewski (pokrač.)	str. 71.
Wšelake wašnja a přiwerki ze Slepjanskeje wosady. Zezběrał a podał Matej Handrik-Slepjanski	„ 109.
Někotre staroserbske słowa ze srjedźowěkowych lisćinow. Podał dr. phil. Jurij Pilk	„ 125.
Dodawk k Blunjowskej podrěči. Dodał J. B. Nyčka	„ 136.
Nekrolog XLII. (Bjedrich August Bergan)	„ 137.
Rozprawa wo knižiskładze M. S.	„ 138.
Přinoški sobustawow M. S.	„ 139.
Dary za dom M. S.	„ 142.
Zličbowanje M. S. w 54. lěće (1900)	„ 144.
Zličbowanje domu M. S. wot jutrow 1900 hač do jutrow 1901	„ 146.
Dary za knihownju M. S.	„ 147.

Z tutym wudawa so:

104) Protyfa na l. 1902.

Wo zaplaćenje lětnych a wosebje tež zastatych přinoškow (kóždoiětnje 4 *M* abo w cuzych pjenjzach po kursu) a wo dary za dom M. S. najpodwólnišo prosymy. Lěto so bórzy minje! Pokładnikowa adresa za póst je: Kaufmann August Zetsch, Bautzen (Sachsen), Reichenstrasse 8.

Tež prosymy, zo bychy naše čescěne sobustawy svojich znatych k přistupjenju do našeje Maćicy Serbskeje namołwjeli.

Dale naležnje prosymy wo dary do Maćičneje knihownje a do našeho serbskeho museja. Dary za knihownju prosymy slać z adresu: Sem-Oberl. em. K. A. Fiedler, Bautzen, Hospitalstrasse, a dary za musej z adresu: Domprediger J. Schewtschick, Bautzen, Domkapitel.

Dla zmóžnjenja porjadneho připosylanja „Časopisa“ a spisow M. S. je trjeba, zo čescěne sobustawy wšitke přeměňenje svojich adressow prawje bórzy redaktorej Časopisa wozjewjeju.

Rozeslanje Maćičnych spisow stawa so porjadnje dwójcy za lěto a to stajnje po jutrach a wokoło hód. Hdy by něchto wo zjewjeny spis njedostał, njech sebi žada z lisćikom pod adresu Prof. Dr. Ernst Muka (Mucke), Freiberg (Sachsen).